

ΧΑΡΟΚΟΠΕΙΟ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ

ΤΜΗΜΑ: ΟΙΚΙΑΚΗΣ ΟΙΚΟΝΟΜΙΑΣ ΚΑΙ ΟΙΚΟΛΟΓΙΑΣ

**«Η συμβολή των Μετεώρων στην Βιώσιμη Ανάπτυξη
της πόλης της Καλαμπάκας»**

**ΕΠΙΒΛΕΠΟΥΣΑ: ΜΗΤΟΥΛΑ Ρ.
ΕΠΙΤΡΟΠΗ: ΒΑΜΒΑΚΑΡΗ Μ.
ΓΕΩΡΓΙΤΣΟΓΙΑΝΝΗ Ε.**

**Φοιτήτρια: Καρπούζα Μαρία
Α.Μ. 20018**

**Ιούνιος 2005
Αθήνα**

ΠΡΟΛΟΓΟΣ

Η παρούσα πτυχιακή εργασία με τίτλο «Η συμβολή των Μετεώρων στη Βιώσιμη Ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας», εκπονήθηκε από τη φοιτήτρια Καρπούζα Μαρία του τμήματος Οικιακής Οικονομίας και Οικολογίας του Χαροκοπείου Πανεπιστημίου.

Στόχος της φοιτήτριας ήταν να καταφέρει να συλλέξει όλα εκείνα τα στοιχεία που θεωρούνται απαραίτητα για την έρευνα της Βιώσιμης Ανάπτυξης της πόλης της Καλαμπάκας και τη συμβολή των Μετεώρων σε αυτή.

Το θέμα επιλέχθηκε λόγω της αγάπης της φοιτήτριας για τον τόπο καταγωγής της και για να μπορέσει και αυτή με τη σειρά της να συνεισφέρει κάτι μικρό αλλά χρήσιμο στην κοινωνία της Καλαμπάκας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Πρόλογος	
Εισαγωγή	1

Κεφάλαιο 1: Βιώσιμη Ανάπτυξη

1.1. Διερεύνηση της έννοιας Βιώσιμης Ανάπτυξης	3
1.2. Οι κύριες συνιστώσες της Βιώσιμης Ανάπτυξης	9
1.2.1 Οικονομία	9
1.2.2 Κοινωνικός Περίγυρος	12
1.2.3 Περιβάλλον	13
1.2.4 Πολιτισμός	17
1.2.5 Τεχνολογία	18
1.2.6 Ενέργεια	19
1.3. Δείκτες Βιωσιμότητας	21

Κεφάλαιο 2: Η ταυτότητα του Δήμου Καλαμπάκας

2.1. Γεωγραφικός προσδιορισμός	24
2.2. Η ιστορία και ο πολιτισμός του Δήμου Καλαμπάκας	26
2.3. Χρήσεις γης	35
2.4. Χλωρίδα – Πανίδα	36
2.4.1. Χλωρίδα	36
2.4.2. Πανίδα	37
2.5. Φυσικοί πόροι	39
2.6. Κοινωνική Σύσταση	44

Κεφάλαιο 3: Το οικονομικό προφίλ του Δήμου Καλαμπάκας.

3.1. Χαρακτηριστικά της απασχόλησης	46
3.2. Διάρθρωση της απασχόλησης	48
3.3. Επιχειρηματική δραστηριότητα	50
3.4. Ο ρόλος της Ευρωπαϊκής Ένωσης	53
3.4.1. Ευρωπαϊκά προγράμματα – Φορείς	53

Κεφάλαιο 4: Μετέωρα.

4.1. Τα Μετέωρα	57
4.2. Μονή Αγίου Στεφάνου	60
4.3. Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά	62
4.4. Μονή Μεγάλου Μετεώρου	64
4.5. Μονή Αγίας Τριάδος	71
4.6. Μονή Ρουσάνου	73
4.7. Μονή Βαρλαάμ	75

Κεφάλαιο 5: Ερεύνα

5.1. Εισαγωγή	78
5.2. Αποτελέσματα επεξεργασίας δεδομένων	79
5.3. Έλεγχοι ανεξαρτησίας χ ²	115

Συμπεράσματα – Προτάσεις.....	123
Παράρτημα Α: ΠΙΝΑΚΕΣ.....	128
Παράρτημα Β : ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ	139
Βιβλιογραφία.....	158
Ερωτηματολόγια	

ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Η αξιολόγηση της Βιώσιμης Ανάπτυξης μιας περιοχής αποτελεί μια πολυσύνθετη διαδικασία. Ιδιαίτερες δυσκολίες παρουσιάζει το γεγονός ότι η βιωσιμότητα δεν είναι ένα άμεσα μετρήσιμη, αλλά ούτε και η πραγματικότητα που αναφέρεται μπορεί να παρατηρηθεί άμεσα.

Σκοπός της παρούσας πτυχιακής είναι να διαπιστώσουμε την συμβολή των Μετέωρων στην Βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας. Γι' αυτό το λόγο δημιουργήσαμε δυο ειδών ερωτηματολογίων, το ένα για τους επιχειρηματίες της πόλης και το άλλο για τους επισκέπτες (**χειμερινού και εσωτερικού τουρισμού**) της πόλης.

Η παρούσα πτυχιακή εργασία χωρίζεται σε πέντε κεφάλαια. Στο πρώτο κεφάλαιο της Βιώσιμης Ανάπτυξης, γίνεται η διερεύνηση της έννοιας της βιώσιμης ανάπτυξης δηλαδή παρουσιάζεται η πορεία διαμόρφωσης του όρου μέσα από την διαμόρφωση των ορισμών που διατυπώθηκαν από διεθνείς οργανισμούς, στη συνέχεια καταγράφονται οι κύριες συνιστώσες της, οι οποίες διαμορφώνουν την Βιώσιμη ανάπτυξη και είναι η οικονομία, η κοινωνία, το περιβάλλον, ο πολιτισμός η τεχνολογία και η ενέργεια και τέλος του κεφαλαίου αναφέρονται οι δείκτες βιωσιμότητας, οι οποίοι απαιτούνται για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη.

Στο δεύτερο κεφάλαιο, το οποίο αφορά την ταυτότητα Δήμου Καλαμπάκας, αναφέρεται ο γεωγραφικός προσδιορισμός της πόλης παρουσιάζεται δηλαδή η γεωγραφική θέση της πόλης που κατέχει στον χάρτη της Ελλάδας, στην συνέχεια γίνεται αναφορά στην ιστορία και στον πολιτισμό της πόλης από τους μυθικούς χρόνους ως και σήμερα, αναφέρονται στις εκδηλώσεις και στα πανηγύρια και στο τέλος της υποενότητας παρουσιάζονται οι βυζαντινοί ναοί της πόλης. Στην υποενότητα Χλωρίδα – Πανίδα γίνεται αναφορά στα διάφορα είδη που επικρατούν στην περιοχή της Καλαμπάκας. Στην συνέχεια αναφέρονται οι φυσικοί πόροι αναφέρονται οι θεσμοθετημένες και μη περιοχές προστασίας της περιοχής. Στις χρήσεις γης αναφέρονται η οικιστική χρήση και οι λοιπές πολεοδομικές οργανωμένες περιοχές για χρήσεις εκτός κατοικίας. Και στο τέλος του κεφαλαίου γίνεται παρουσίαση της κοινωνικής σύστασης της πόλης, δηλαδή αναφέρονται οι ομοιοδημότες, ετεροδημότες και αλλοδαποί υπάρχουν στην πόλη και το μορφωτικό επίπεδο των κατοίκων από ηλικία 10 ετών και πάνω.

Στο τρίτο κεφάλαιο έχουμε το οικονομικό προφίλ της πόλης, στην πρώτη υποενότητα παρουσιάζονται τα χαρακτηριστικά της απασχόλησης δηλαδή αναφέρεται ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της πόλης και ο μη οικονομικά ενεργός κατά την απογραφή του 1991 και του 2001. Στην επόμενη υποενότητα έχουμε την διάρθρωσή της απασχόλησης δηλαδή καταγράφονται πόσα άτομα απασχολούνται στον πρωτογενή τομέα, στον δευτερογενή και στον τριτογενή. Και στην συνέχεια γίνεται αναφορά στην επιχειρηματική δραστηριότητα των κατοίκων της πόλης, με μεγαλύτερο ποσοστό επιχειρηματικής δραστηριότητας στον τριτογενή τομέα. Και στην τελευταία υποενότητα αναφορά στον ρόλο της Ευρωπαϊκής Ένωσης, στα προγράμματα και στους φορείς που εμπλέκονται στην Βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας.

Στο τέταρτο κεφάλαιο αναφέρονται τα Μετέωρα. Συγκεκριμένα, υπάρχει μια εισαγωγική υποενότητα για τα Μετέωρα και τη δημιουργία τους και έπειτα παρουσιάζονται οι 6 Μονές που λειτουργούν σήμερα.

Στο πέμπτο κεφάλαιο, αναπτύσσεται και αναλύεται το κομμάτι της έρευνας. Συγκεκριμένα, παρουσιάζονται τα διαγράμματα των επισκεπτών και των επιχειρηματιών, παραθέτονται τα αποτελέσματα του ελέγχου ανεξαρτησίας Chi –Square. Και η εργασία κλείνει με τα συμπεράσματα που εξάγονται από το θεωρητικό μέρος και τη στατιστική ανάλυση.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1^ο

ΒΙΩΣΙΜΗ ΑΝΑΠΤΥΞΗ

1.1 Διερεύνηση της έννοιας Βιώσιμης Ανάπτυξης.

Στο παρόν κεφάλαιο αναλύεται και παρουσιάζεται η πορεία διαμόρφωσης του όρου Βιώσιμης ανάπτυξης μέσα από την διαμόρφωση των ορισμών που διατυπώθηκαν από διεθνείς οργανισμούς.

Οι προσπάθειες προς μια Διεθνή Αναπτυξιακή Στρατηγική που ξεκίνησαν από τη δεκαετία του 1960, οι οποίες υποστήριζαν ταχεία οικονομική ανάπτυξη απέτυχαν. Στην τέταρτη αναπτυξιακή δεκαετία των Ηνωμένων Εθνών τονίζεται η ανάγκη για σύγχρονη αντιμετώπιση της φτώχειας και της πείνας, αλλά και η βελτίωση και η προστασία του περιβάλλοντος παράλληλα με την ταχεία οικονομική ανάπτυξη. Αυτό οδήγησε στο Συνέδριο του Οργανισμού Ηνωμένων Εθνών για το περιβάλλον και την ανάπτυξη που έγινε στο Rio de Janeiro της Βραζιλίας το 1992. Το Συνέδριο αποτέλεσε την αφετηρία για την παγκόσμια διάδοση της έννοιας της Βιώσιμης Ανάπτυξης (Γεωργάκελος, Δ., Καρβούνης, Σ. 2003).

Βιώσιμη Ανάπτυξη ονομάζεται η ανάπτυξη εκείνη που «είναι σε θέση να ικανοποιεί τις ανάγκες των σημερινών γενεών, χωρίς να διακυβεύει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες». Αυτός είναι ο ορισμός που έδωσε η έκθεση της Παγκόσμιας Επιτροπής για το περιβάλλον και την Ανάπτυξη στην Έκθεση «Το κοινό μας μέλλον» (our Common Future) το 1987, γνωστή και σαν έκθεση Brundtland. (Λαζαρέτου, 2002).

Ο ορισμός αυτός επισημαίνει τη σχέση που υπάρχει μεταξύ των ανθρώπινων αναγκών και της ικανότητας της φύσης να ικανοποιεί τις ανάγκες αυτές. Σ' αυτόν είναι ενσωματωμένα 2 βασικά θέματα: Πρώτον η ανάγκη ικανοποίησης, κατά προτεραιότητα, των ανθρώπινων αναγκών και δεύτερον η διαπίστωση ότι υπάρχουν όρια στην ικανότητα του φυσικού περιβάλλοντος να

παράγει αγαθά για την ικανοποίηση αυτών των αναγκών. Εάν αποφύγουμε ή αρνηθούμε να καθορίσουμε τα όρια αυτά, τότε θα πρέπει να αναμένεται με βεβαιότητα η εξάντληση των φυσικών πόρων και η υποβάθμιση του περιβάλλοντος (Mercier 1994).

Όταν επιχειρούμε επεξηγήσουμε την έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης δίνουμε βάρος στον επιθετικό προσδιορισμό που συνοδεύει τον όρο «ανάπτυξη». Ο όρος βιωσιμότητα σχετίζεται άμεσα με τη ζωή και κυρίως με την επιβίωση των όντων, των ατόμων μέσα στην κοινωνία, αλλά κυρίως μέσα στο περιβάλλον. Άρα βιώσιμη είναι η ανάπτυξη που οδεύει προς μια μετακίνηση πιο ανθρώπινη και με καλύτερες συνθήκες διαβίωσης (Μητούλα, 2003).

Στην έκθεση «Το κοινό μας μέλλον» προτείνονται μακροχρόνιες περιβαλλοντικές στρατηγικές που θα συμβάλλουν στην επίτευξη του στόχου της αυτοσυντηρούμενης, διαρκούς, αειφόρου ανάπτυξης (sustainable development). Ειδικότερα ως αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη προσδιορίζεται η ανάπτυξη η οποία ανταποκρίνεται στις ανάγκες του παρόντος χωρίς να περιορίζει τη δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιήσουν τις δικές τους ανάγκες.

Η Έκθεση Brundtland και η πρότασή της για αυτοσυντηρούμενη ανάπτυξη είχε ευρεία και σημαντική απήχηση παγκοσμίως. Η σημασία της είχε κυρίως σχέση με την θετική υποδοχή της αυτοσυντηρούμενης ανάπτυξης σε κυβερνητικό επίπεδο, δηλαδή από κυβερνήσεις και κυβερνητικούς οργανισμούς, αλλά και ιδιωτικούς οικονομικούς παράγοντες (Σαμιώτης 1996).

Μεταξύ των προβλημάτων που εξέτασε η Brundtland στηριζόμενη σε υπάρχοντα στοιχεία είναι:

- Το δημογραφικό πρόβλημα της Γης. Ο πληθυσμός της Γης ήταν 5 δισεκατομμύρια το 1987, θα προστεθούν 4 δισεκατομμύρια μέχρι το 2025.
- Η εξασφάλιση διατροφής για ολόκληρο τον πλανήτη, δεδομένου ότι περισσότερα από 730 εκατομμύρια ανθρώπων δεν καλύπτουν τις διατροφικές τους ανάγκες. Παράλληλα 10-15 εκατομμύρια στρέμματα ετησίως γίνονται υφάλμυρα ή αλκαλοποιούνται ενώ η ερήμωση των εδαφών συνεχίζεται.

- Η κρίση των πόλεων, των οποίων ο πληθυσμός τριπλασιάστηκε από το 1950 μέχρι σήμερα.

- Το ενεργειακό πρόβλημα και η συμβολή του μαζί με το θάνατο των δασών στο «φαινόμενο του θερμοκηπίου». Δεν υπάρχει καμία άλλη ρεαλιστική επιλογή για την ανθρωπότητα του 21^{ου} αιώνα από τη μείωση της κατανάλωσης ενέργειας και την ανάπτυξη των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας. Από τις ήπιες μορφές ενέργειας θα μπορούσαν να παραχθούν 10 Terawatt κάθε χρόνο (1 terawatt = 1 δισεκατομμύριο τόνοι άνθρακα) όση είναι περίπου η ενιαία κατανάλωση ενέργειας.

- Το πρόβλημα των αποβλήτων στο έδαφος και στη θάλασσα και το τεράστιο κόστος για καθαρισμό από τοξικά απόβλητα.

- Η προσπάθεια της βιολογικής ποικιλότητας μέσω της σωτηρίας των δασών και των ωκεανών (Παπασπηλιόπουλος 1996).

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μιας άλλης μορφή οικονομικής ανάπτυξης, που λαμβάνει υπόψη την επάρκεια των φυσικών στοιχείων. Λαμβάνει επίσης υπόψη την ανάγκη της δραστηριοποίησης στο χρόνο των βασικών συστατικών των φυσικών στοιχείων, καθώς και τις άμεσες και μακροχρόνιες ανάγκες ενός τόπου.

Η βιώσιμη ανάπτυξη έχει το χαρακτήρα μιας συνολικής λύσης στο περιβαλλοντικό πρόβλημα. Η λύση αυτή κάνει μια σειρά προτάσεων στην κοινωνία, που αφορούν την οικονομία, τη χρήση των επιτευγμάτων της τεχνολογίας, την άσκηση της πολιτικής και τον πολιτισμό. Τέτοιες για παράδειγμα είναι οι παρακάτω προτάσεις:

- Η προώθηση των ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Οι χαμηλές ενεργειακές καταναλώσεις.
- Η χρήση ήπιων τεχνολογικών καταλλήλων για μικρής και τοπικής κλίμακας παραγωγής.
- Τα καταναλωτικά προϊόντα μεγάλου χρόνου ζωής.
- Η ανακύκλωση των μη ανανεώσιμων υλικών.
- Η διαμόρφωση μιας κουλτούρας βασισμένης στη σχέση του ανθρώπου με τη φύση και την πολιτιστική παράδοση.

- Η προώθηση της συμμετοχής των πολιτών στη διαδικασία λήψης των αποφάσεων.

- Η διάθεση του ελεύθερου χρόνου σε φυσιολατρικές δραστηριότητες κ.α. (Λαζαρέτου 2002).

Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι έννοια ταυτόσημη με την «αειφόρο ανάπτυξη», που το κύριο χαρακτηριστικό είναι η αέναη ζωή και προτεραιότητα της η εξασφάλιση ποιότητας διαβίωσης σε όλους τους τομείς για όλους και για πάντα. Ο όρος «Βιώσιμη ανάπτυξη» έχει υπερβεί το αυστηρό περιβαλλοντικό πλαίσιο και αναφέρεται σε στοιχεία και παράγοντες οικονομικούς, κοινωνικούς, πολιτισμικούς κ.α. Στο πλαίσιο της δεν εντάσσεται μόνο η ανεξάρτητη ύπαρξη και ενδυνάμωση των παραπάνω παραγόντων και των αντιστοίχων τους, αλλά συμπεριλαμβάνεται και ο απαιτούμενος συνδυασμός όλων αυτών ώστε να συνυπάρχουν με αρμονία μεταξύ τους τόσο στο παρόν, όσο και στο μέλλον σε μια αέναη και βιώσιμη μορφή (Μητούλα 2003).

Οι σημαντικότεροι ορισμοί που έχουν δοθεί για τη Βιώσιμη ανάπτυξη από διάφορους οργανισμούς είναι:

- Συνδιάσκεψη του Ο.Ο.Σ.Α τον Σεπτέμβριο του 1990 είναι «Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η ανάπτυξη που δεν μειώνει την παραγωγική δυναμικότητα στο μέλλον». (WWF, 1991)

- Ο ορισμός που διατύπωσαν από κοινού οι IUCN (International Union for Nature and Natural Resources), UNEP (United Nations Environmental Programme) και WWF (World Wildlife Fund) «Βιώσιμη ανάπτυξη είναι η βελτίωση της ποιότητας ζωής του ανθρώπου μέσα στα πλαίσια της φέρουσας δυναμικότητας των οικοσυστημάτων, που στηρίζουν την επιβίωση του ανθρώπου στον πλανήτη». (IUCN, 1991)

- Ο ορισμός του UNEP (United Nations Environmental Programme) κατά τον οποίο «Βιώσιμη ανάπτυξη είναι αυτή που σέβεται το περιβάλλον, είναι τεχνολογικά κατάλληλα, οικονομικά εφικτή, κοινωνικά αποδεκτή και ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς χωρίς να βάζει σε κίνδυνο την ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών» (UNEP, 1996).

Οι πιο πάνω ορισμοί δείχνουν, ότι η βιώσιμη ανάπτυξη σχετίζεται άμεσα με μια σειρά σημαντικές έννοιες όπως:

- 1) **«Φροντίδα για το μέλλον».** Η βιώσιμη ανάπτυξη δίνει ιδιαίτερη προσοχή στην ικανοποίηση των αναγκών των μελλοντικών γενεών.
- 2) **«Ανακούφιση από την φτώχεια».** Η βελτίωση του περιβάλλοντος, με την αύξηση της παραγωγικότητας των φυσικών ανανεώσιμων πόρων και τη βελτίωση των συνθηκών που επηρεάζουν την υγεία των ανθρώπων, συμβάλλει στην ανακούφιση της φτώχειας.
- 3) **«Προσαρμοστικότητα».** Αναφέρεται στην ικανοποίηση των φυσικών οικοσυστημάτων να αντιστέκονται και να διατηρούν τη φυσική σύνθεση, δομή και συμπεριφορά τους σε περιπτώσεις εξωτερικών διαταράξεων.
- 4) **«Αποτελεσματική χρήση των πόρων».** Η βιώσιμη ανάπτυξη επιδιώκει και απαιτεί τη μεγιστοποίηση της οικονομικής ωφέλειας μέσα από την ορθολογική χρήση των φυσικών πρώτων υλών».
- 5) **«Συμμετοχή στην αναπτυξιακή διαδικασία».** Η βιώσιμη ανάπτυξη είναι μια διαδικασία, που απαιτεί τη συμμετοχή των πολιτών στη λήψη αποφάσεων.

Από τους παραπάνω γίνεται αντιληπτή μια προσπάθεια των διαφόρων διεθνών οργανισμών, που ασχολούνται με το περιβάλλον, να συνδέουν την βιώσιμη ανάπτυξη με όλες τις δράσεις και δραστηριότητες του ανθρώπου και με όλους φυσικούς ανανεώσιμους και μη πόρους (Γαλανός-Αλμπάνης, 1999).

Η βιώσιμη ανάπτυξη σε εθνικό επίπεδο μπορεί να επιτευχθεί με τη λήψη μέτρων τα οποία:

✓ Θα μεταχειρίζονται κάθε περιοχή σαν ένα ολοκληρωμένο σύστημα, λαμβάνοντας υπόψη τις αλληλεπιδράσεις μεταξύ εδάφους, αέρα, νερού, οργανισμών και ανθρώπινων δραστηριοτήτων.

✓ Θα αναγνωρίζουν ότι κάθε σύστημα επηρεάζει τα άλλα συστήματα και επηρεάζεται από αυτά, ανεξάρτητα αν πρόκειται για οικολογικά, οικονομικά, κοινωνικά ή πολιτικά συστήματα.

✓ Θα τοποθετούν τον άνθρωπο στην κορυφή του συστήματος, αφού αυτός αξιολογεί τους τεχνικούς, οικονομικούς, κοινωνικούς και πολιτικούς παράγοντες που επηρεάζουν τη χρήση των φυσικών πόρων.

✓ Θα συσχετίζουν την οικονομική πολιτική του κράτους με τη φέρουσα δυναμικότητα του φυσικού περιβάλλοντος.

✓ Θα επιδιώκουν τη μεγιστοποίηση της κοινωνικής ωφέλειας που απολαμβάνουν από τη χρήση τους (Γαλανός- Αλμπάνης, 1999).

Τέλος θα παρουσιάσουμε τις τέσσερις βασικές αρχές της βιώσιμης ανάπτυξης που έχουν διατυπωθεί σε διεθνείς κύκλους:

- 1) **«Μελλοντικότητα»** η αρχή αυτή είναι γνωστή και σαν διαγενεάκη ισότητα και αφορά το ελάχιστο φυσικό κεφάλαιο που πρέπει να διατηρηθεί για να διασφαλίσει ότι οι δραστηριότητες του παρόντος δεν εμποδίζουν την ικανοποίηση των αναγκών και των στόχων των μελλοντικών γενεών.
- 2) **«Ισότητα»** οι γενεές του παρόντος πρέπει να έχουν μεγαλύτερη ισότητα στην πρόσβαση στο περιβαλλοντικό κεφάλαιο και να μοιράζονται το κόστος που σχετίζεται με τις ανθρώπινες δραστηριότητες με τον πιο δίκαιο τρόπο.
- 3) **«Δημόσια συμμετοχή»** οι πολίτες θα πρέπει να έχουν την ευκαιρία να συμμετέχουν σε αποφάσεις που επηρεάζουν αυτούς και τη βιώσιμη ανάπτυξη.
- 4) **«Προστασία του περιβάλλοντος»** αφορά αποκλειστικά στην ακεραιότητα του φυσικού περιβάλλοντος και αναγνωρίζει την αξία του ευρύτερου οικοσυστήματος σαν ενός πόρου που πρέπει να διατηρηθεί (Mitchell, May and McDonald, 1995, WCED, 1987, Young, 1992).

Ο στόχος της βιώσιμης ανάπτυξης θα επιτευχθεί από την πρόοδο της κοινωνίας και την οικονομική ανάπτυξη.

1.2 Οι κύριες συνιστώσες της Βιώσιμης Ανάπτυξης

Για να διευκρινισθεί επιπλέον η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης κρίνεται απαραίτητο να αναλυθούν οι συνιστώσες που την διαμορφώνουν: οικονομία, κοινωνία, περιβάλλον, πολιτισμός, τεχνολογία, ενέργεια.

1.2.1. ΟΙΚΟΝΟΜΙΑ

Η ανάπτυξη της οικονομίας είναι ο κυριότερος στόχος πολιτικής όλων των χωρών. Αυτό γιατί συμβάλλει στην άνοδο του βιοτικού επιπέδου και κατ' επέκταση στην ποιότητα ζωής των πολιτών της κάθε χώρας. Ο στόχος όμως όλων των επιχειρήσεων που προτίθεται να ενισχύσουν τα οικονομικά μεγέθη των εκάστοτε χωρών, είναι η αύξηση του κέρδους και η ελαχιστοποίηση του κόστους παραγωγής, με αποτέλεσμα οι αποφάσεις εξασφάλισης των πρώτων υλών και της διαχείρισης των αποβλήτων που λαμβάνουν οι επιχειρήσεις υστερούν σε κριτήρια διατήρησης και προστασίας του περιβάλλοντος διότι η συμπερίληψη στρατηγικών και τεχνολογιών που θα ικανοποιούν τα κριτήρια αυτά συνεπάγονται με αύξηση του κόστους παραγωγής.

Μέχρι τα τέλη του 1960 οι διάφορες χώρες παρασυρόμενες από τις υποσχέσεις για ευμάρεια και υλική απόλαυση που φαινόταν να παρέχει η οικονομική ανάπτυξη, δεν έδειξαν την απαραίτητη σημασία στη βαθμιαία χειροτέρευση του φυσικού περιβάλλοντος.

Η στροφή προς τον καταναλωτικό τρόπο ζωής που επικρατεί εδώ και μερικές δεκαετίες ενθάρρυναν τον άνθρωπο να προσανατολίσει την προσοχή του και τη δραστηριοποίηση στο πως να παράγει και να καταναλώνει όσο γίνεται περισσότερα αγαθά (Κώπτης, 1994). Η ανάπτυξη της καταναλωτικής κοινωνίας όμως ενέχει κινδύνους για την μελλοντική δυνατότητα του φυσικού περιβάλλοντος να αποτελεί πηγή πρώτων υλών, χωρίς να διακυβεύεται η δυνατότητα των μελλοντικών γενεών να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες.

Πολλές μορφές στις οποίες πρέπει να βασιστούν και η περιβαλλοντική υποβάθμιση μπορεί να υπονομεύσει την οικονομική ανάπτυξη (Reid, 1999).

Στις 15 Απριλίου του 1994, οι εκπρόσωποι 120 εθνών υπέγραψαν στο Γύρο των Διαπραγματεύσεων της Ουρουγουάης τη Γενική Συμφωνία Δασμών και Εμπορίου (GATT), μια βελτιωμένη έκδοση της συμφωνίας του 1948 που επιχειρούσε να μειώσει τους δασμούς του παγκόσμιου εμπορίου μεταξύ των κρατών μελών. Οι υπερασπιστές θεωρούν ότι η παγκοσμία άρση των εμπορικών φραγμών έχει μια σειρά βασικών πλεονεκτημάτων:

- 1) Ευνοεί τις αναπτυσσόμενες χώρες των οποίων τα προϊόντα συχνά βρίσκονται σε μειονεκτική ανταγωνιστική θέση στη παγκόσμια αγορά, εξαιτίας των εμπορικών φραγμών που προκαλούν οι αναπτυγμένες χώρες.
- 2) Επιτρέπει στους καταναλωτές να αγοράσουν περισσότερα πράγματα σε φθηνότερες τιμές τονώνοντας την οικονομική ανάπτυξη σε όλες τις χώρες.
- 3) Οι συμφωνίες μπορούν να ανεβάσουν το συνολικό παγκόσμιο επίπεδο προστασίας του περιβάλλοντος, την υγεία και την ασφάλεια του εργαζόμενου.

Οι περισσότερες οικολογικές οργανώσεις και οι ομάδες που ενδιαφέρονται για την προστασία του καταναλωτή και την ασφάλεια του εργαζόμενου είναι αντίθετες με την GATT για τους εξής λόγους:

- Η νέα άποψη της GATT δε θα προσφέρει αφθονία οικονομικών πλεονασμάτων σε όλους.
- Θα αυξήσει την οικονομική και πολιτική δύναμη των πολυεθνικών και θα μειώσει τη δύναμη των μικρών επιχειρήσεων, πολιτών και εκλεγμένων πολιτικών.
- Η ρύπανση, η περιβαλλοντική υποβάθμιση και η απώλεια των φυσικών πόρων θα αυξηθεί επειδή οι συμφωνίες είναι σχεδιασμένες με τρόπο που να ενισχύουν την οικονομική άνθιση και όχι να προωθούν την οικολογικά βιώσιμη ανάπτυξη.

Οι επικριτές των υφιστάμενων εμπορικών συμφωνιών υποστηρίζουν διάφορες μεθόδους για τον έλεγχο του εμπορίου χωρίς να θυσιάζεται η προστασία του περιβάλλοντος:

- Να γίνει η προώθηση της οικολογικά βιώσιμης ανάπτυξης κυρίως στόχος.
- Να υπάρχουν χαμηλοί έως μηδενικοί εμπορικοί δασμοί στις εισαγωγές από κράτη που προωθούν την οικολογικά αειφόρο ανάπτυξη με χρήση της περιβαλλοντικής λογιστικής.
- Να κρίνονται οι αποφάσεις της GATT και κάθε άλλη εμπορική συμφωνία ανάλογα με το πώς ενεργεί το περιβάλλον, της προστασίας των καταναλωτών και υγείας των εργαζόμενων και το φτωχότερο 40% της ανθρωπότητας.
- Να δημιουργηθεί μια επιτροπή για το περιβάλλον ως μέλος της παγκόσμιας οργάνωσης εμπορίου.
- Κάθε μέλος της GATT και του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου πρέπει να μένει ανοικτό στον έλεγχο του ευρύτερου κοινού.
- Οι Διεθνείς Περιβαλλοντικές Συμφωνίες να κυριαρχούν, όταν έρχονται σε σύγκρουση με την GATT ή κάθε άλλη συμφωνία εμπορίου.
- Να προσφερθεί οικονομική ενίσχυση για τον έλεγχο σε τυχόν παραβιάσεις των κριτηρίων που αφορούν το περιβάλλον, την ασφάλεια των εργαζόμενων ή τη μείωση των φυσικών πόρων.

Εάν οι πολίτες δεν ασκήσουν πίεση στη σχετική του νομοθεσία, οι διεθνείς εμπορικές συμφωνίες δε θα λαμβάνουν υπόψη τους κανόνες του περιβάλλοντος (Miller, 1999).

Από το 1987 στην Ενιαία Ευρωπαϊκή Πράξη καθορίζεται ότι η ολοκλήρωση της ενιαίας αγοράς θα αποτελέσει ένα σημαντικό μέσο για την βιώσιμη ανάπτυξη και μη πληθωριστική ανάπτυξη, η οποία θα σέβεται το περιβάλλον. Η δυναμική που έχει αναπτυχθεί στην πορεία της υλοποίησης της ενιαίας αγοράς σύμφωνα με τη συμφωνία της GATT, έδωσε ώθηση στην Ευρωπαϊκή Ένωση να προχωρήσει στη θέσπιση σημαντικών κριτηρίων για την οικοδόμηση της ONE και στη διαμόρφωση ενός ισχυρού ανταγωνιστικού περιβάλλοντος. Η ενιαία αγορά στο πλαίσιο της Ε.Ε αποτελεί μια

πραγματικότητα. Το ενιαίο νόμισμα το ευρώ έχει ενταχθεί από τις 1-1-1999 στην ενιαία νομισματική και οικονομική ένωση. Η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει διατυπώσει τις δράσεις της ώστε να ξεπεραστεί κάθε εμπόδιο για την ενιαία αγορά (Μητούλα, 2003).

Με την ένταξη στην ενιαία νομισματική ζώνη η Ελλάδα υιοθετεί τον στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης.

1.2.2 ΚΟΙΝΩΝΙΑ

Η ανάπτυξη της κοινωνικής πρόνοιας συμβάλει στην βιώσιμη ανάπτυξη καθώς ικανοποιεί κοινωνικές ανάγκες των πολιτών ενισχύοντας την ποιότητα ζωής τους. Έχοντας οι πολίτες ικανοποιήσει τις φυσιολογικές και κοινωνικές ανάγκες θα είναι σε θέση να ασχοληθούν με ευρύτερα προβλήματα άμεσα συνδεδεμένα με αυτόν όπως τα περιβαλλοντικά και τα κοινωνικά.

Ως βιώσιμη κοινωνία ορίζεται «η κοινωνία που εξασφαλίζει ένα ικανοποιητικό επίπεδο διαβίωσης των σημερινών ανθρώπων και απογόνων τους, στηριζόμενοι σε ορισμένες βασικές αρχές όπως: σεβασμός και φροντίδα για την κοινότητα, προστασία της ζωτικότητας και της βιοποικιλότητας των μη ανανεώσιμων πόρων, προσαρμογή των ανθρώπινων κοινωνιών στα όρια της φέρουσας δυναμικότητας της γης, αλλαγή της στάσης ζωής κάθε ανθρώπου και συμμετοχή σε παγκόσμιες συμμαχίες που προωθούν τη βιώσιμη διαβίωση (IUCN, 1991).

Η Ευρωπαϊκή Ένωση για την προώθηση της κοινωνικής ευημερίας σαν στόχο της βιώσιμης ανάπτυξης δημιούργησε την Λευκή Βίβλο. Η Λευκή Βίβλος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής για την Κοινωνική Πολιτική από το 1994 θέσπισε το φόρουμ κοινωνικής πολιτικής, το οποίο αποτελείται από εκπροσώπους μη κυβερνητικών οργανώσεων και κοινωνικών φορέων με στόχο την προσφορά διαλόγου των πολιτών με την Επιτροπή για θέματα που

προωθούν τη βιώσιμη ανάπτυξη. Επιπροσθέτως, το 1997 κηρύχθηκε το «Ευρωπαϊκό έτος κατά του ρατσισμού» που αποτελεί δήλωση στήριξης των ενεργειών σε αστικές περιοχές στις οποίες ένα σημαντικό μέρος του πληθυσμού αποτελείται από μετανάστες (Μητούλα, 2003).

Η ανάπτυξη της κοινωνίας, ως τώρα, φαίνεται να μην ικανοποιεί πλήρως τις ανάγκες των ανθρώπων, που συχνά καταστρέφει και υποβαθμίζει τη βάση των πόρων που χρησιμοποιεί. Είναι σαφές ότι η ανθρωπότητα χρειάζεται μια μορφή ανάπτυξης, που να βελτιώνει συνεχώς το επίπεδο και τις συνθήκες διαβίωσης των ανθρώπων, ότι οι έννοιες ανάπτυξης και προστασίας του περιβάλλοντος μπορούν να συνυπάρχουν και ότι αυτές αποτελούν ουσιώδη μέρη μιας ζωτικής διαδικασίας, που εξασφαλίζει τη διατήρηση του ανθρώπινου γένους πάνω στη γη (Γαλανός- Αλμπάνης, 1999).

1.2.3 ΠΕΡΙΒΑΛΛΟΝ

Το περιβάλλον αποτελεί ιδιαίτερα σημαντική συνιστώσα της βιώσιμης ανάπτυξης. Η καταστροφή του από την αλόγιστη χρήση των φυσικών πόρων και η ρύπανση που έχει προκληθεί σ' αυτό κρίνουν απαραίτητη τη λήψη μέτρων για τον περιορισμό όλων αυτών καθώς και της προστασία του.

Βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων είναι «η χρήση των φυσικών πόρων, η οποία παραμένει πάντα στα όρια της περιβαλλοντικής δυναμικότητας και πάνω σ' αυτή τη βάση ικανοποιεί τις ανάγκες της παρούσας γενεάς, ιδιαίτερα των φτωχών, χωρίς να θέτει σε κίνδυνο τις μελλοντικές γενεές να ικανοποιούν τις δικές τους ανάγκες» (WWF, 1993).

Η βίοςφαιρα και το πλανητικό σύστημα παρουσιάζει μεγάλη ποικιλομορφία, τόσο ως προς το φυσικό και χημικό υπόβαθρο, όσο και ως προς το βιολογικό περιεχόμενο, αφού περιλαμβάνει δεκάδες εκατομμύρια είδη χλωρίδας και πανίδας. Το σύστημα αυτό εμφανίζει μια αξιόλογη αντοχή στις διαταραχές και σταθερότητα, στην οποία κανένα βιολογικό είδος δεν κλόνισε στη διάρκεια των γεωλογικών αιώνων (Μητούλα, 2003).

Στις τελευταίες δεκαετίες όμως με την ραγδαία αύξηση του παγκόσμιου πληθυσμού, την ολοένα και μεγαλύτερη συγκέντρωση σε αστικά κέντρα, τη γρήγορη βιομηχανική ανάπτυξη και την άνοδο του βιοτικού επιπέδου, οι ανθρώπινες ανάγκες για τις υπηρεσίες του φυσικού περιβάλλοντος αυξήθηκαν με τρομακτικό ρυθμό. Η εξόρυξη ορυκτών μεταλλευμάτων και καυσίμων υλών επιταχύνθηκε, η παραγωγή και η κατανάλωση ενέργειας και αγαθών πολλαπλασιάστηκαν, η δημιουργία ανεπιθύμητων καταλοίπων και η απόρριψη τους στο νερό, στην ατμόσφαιρα και το έδαφος έφτασαν σε ύψη πρωτοφανή στην ιστορία. Το περιβαλλοντικό πρόβλημα έγινε πλέον όχι μόνο οξύ αλλά και παγκόσμιο, γιατί δεν υπάρχει περιοχή της Γης που δεν υφίστανται περιβαλλοντικές καταστροφές (Κώπτης, 1994).

Η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη είναι το πλέον οξύ περιβαλλοντικό πρόβλημα καθώς προκαλεί την αλλαγή του κλίματος σε παγκόσμιο επίπεδο. Τα αποτελέσματα αυτής της αλλαγής είναι εύκολα αντιληπτά όπως τα πολύ ζεστά καλοκαίρια και οι ξαφνικές καταιγίδες. Η αύξηση της παγκόσμιας θερμοκρασίας συντελείται καθώς κάποια αέρια από τις ανθρώπινες δραστηριότητες, σχηματίζουν σε συνδυασμό με τους υδατμούς ένα στρώμα γύρω από τη γη που δεν επιτρέπει τη διαφυγή της ακτινοβολούμενης θερμότητας της γης προς το διάστημα.

Ο ΟΗΕ αναγνωρίζοντας το μέγεθος του προβλήματος και τη διασυννοριακή του λύση προχώρησε στη διοργάνωση της γνωστής Διάσκεψης του Ρίο το 1992. Έκτοτε έχουν λάβει χώρα 8 συνδιασκέψεις: Βερολίνο 1995, Γενεύη 1996, Κιότο 1997, Μπουένος Άιρες 1998, Βόννη 1999, Χάγη 2000, Βόννη 2001, Μαρακές 2001. Η πιο σημαντική είναι αυτή Κιότο της Ιαπωνίας.

Το πρωτόκολλο που υπογράφηκε στο Κιότο από αντιπροσώπους 178 χωρών θέτει εθελοντικούς εθνικούς στόχους μείωσης των εκπομπών των αερίων του θερμοκηπίου για κάθε αναπτυγμένη βιομηχανική χώρα. Ως έτος αναφοράς λαμβάνεται το 1990. Αντικειμενικός στόχος είναι η κατά 5% μείωση των παγκόσμιων εκπομπών αερίων του θερμοκηπίου μέχρι το 2010 (Αμπελιώτης, 2001).

Για να αναδειχθεί η έντονη συσχέτιση των περιβαλλοντικών προβλημάτων με τις ανθρώπινες δραστηριότητες ακολουθεί η παράθεση ορισμένων χαρακτηριστικών τους:

- 1) Η κατασκευή δρόμων, σιδηροδρομικών γραμμών, καναλιών και αγωγών υποβαθμίζει ή καταστρέφει τις βιοκοινωνίες και αλλάζει τις απορροές, διασπώντας τη συνέχεια των οικοσυστημάτων.
- 2) Ο αριθμός των κατοικιών αναμένεται να διπλασιάζεται κάθε 35 χρόνια για να εξυπηρετήσει τους υφιστάμενους ρυθμούς ανάπτυξης του πληθυσμού του πλανήτη. Η επέκταση αυτή γίνεται συνήθως εις βάρος περιοχών όπου κάποτε υπερείχαν τα φυσικά οικοσυστήματα.
- 3) Τα τεχνικά έργα προσβάσεων και διασυνδέσεων για οικιστικούς σκοπούς καθώς και η εκχέρσωση και το μπάζωμα φυσικών εκτάσεων απειλούν σοβαρά τα οικοσυστήματα και ιδιαίτερα τη βιοποικιλότητα.
- 4) Σοβαρές απειλές στην ποιότητα του νερού προέρχονται από την άσκηση ανθρώπινων δραστηριοτήτων οι οποίες περιλαμβάνουν εκχερσώσεις, καλλιέργειες, διαρροές και εκχύσεις, χερσαίες εναποθέσεις υγρών αποβλήτων, βόθρους, εξορίσεις, παραγωγή πετρελαίου ή φυσικού αερίου κ.α.
- 5) Η ανεξέλεγκτη υδροληψία εμπεριέχει επίσης κινδύνους αλλοίωσης των ποιοτικών χαρακτηριστικών των υπόγειων υδάτων όπως η αυξημένη αλατότητα.
- 6) Ιδιαίτερα σοβαρό είναι το πρόβλημα της υποβάθμισης της ποιότητας των υδάτων από τοξικές ουσίες οργανικές και ανόργανες, όπως παράγωγα του πετρελαίου, ζιζανιοκτόνα, διαλυτικά, υπολείμματα και βαρέα μέταλλα.
- 7) Η κυκλοφορία, η θέρμανση και η βιομηχανική δραστηριότητα θεωρούνται από τους βασικούς παράγοντες ατμοσφαιρικής ρύπανσης (CEQ – US State, 1980).

Η ένταξη της περιβαλλοντικής διάστασης στα προγράμματα αν'απτυξης εδραιώνεται επιχειρησιακά σε επίπεδο Ευρωπαϊκής Κοινότητας με τα πρώτα Κοινοτικά Πλαίσια Στήριξης και τα Περιφερειακά Επιχειρησιακά Προγράμματα (1989 – 1993) που υιοθετούν μέτρα και έργα για το περιβάλλον. Όμως, η συνοχή των στόχων και των μέτρων είναι

ιδιαίτερη χαλαρή, ενώ τα μέτρα εστιάζονται σε ορισμένου τύπου έργα αντιμετώπισης κυρίως της ρύπανσης, τουλάχιστον στην Ελλάδα, αντανακλούνται γενικότερες αδυναμίες προγραμματισμού και χάραξης πολιτικής. Τουλάχιστον όμως εδραιώνουν την προστασία του περιβάλλοντος στις προτεραιότητες ανάπτυξης (Κοκκώσης, 1994).

Η κοινοτική νομοθεσία για το περιβάλλον κινείται στο πλαίσιο «προγραμμάτων δράσης». Το **5^ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον** (1993-1999) εγκρίθηκε το 1993 με τίτλο «βιώσιμη ανάπτυξη». Αυτό σημαίνει: «όχι μόνον ποσοτική αλλά και ποιοτική ανάπτυξη δηλαδή ισόρροπη επιδίωξη όλων των ανθρώπινων αξιών, υλικών και άυλων, σε αρμονία με τη φύση». Κριτήριο της διοικητικής δράσης και της συναφούς άσκησης της δημόσιας εξουσίας πρέπει να είναι η βασική αρχή της βιώσιμης ανάπτυξης, δηλαδή της ανάπτυξης που συνδυάζει τις οικονομικές προτεραιότητες με το συνταγματικά κατοχυρωμένο σεβασμό της προστασίας του περιβάλλοντος. Ο στόχος είναι η συνεξέλιξη ανθρωπωγενών συστημάτων και οικοσυστημάτων. Οι βασικές προτεραιότητες του πέμπτου προγράμματος αφορούν:

- Την ορθολογική διαχείριση των φυσικών πόρων.
- Την αντιμετώπιση της ρύπανσης και την πρόληψη της δημιουργίας αποβλήτων.
- Την μείωση της κατανάλωσης των μη ανανεώσιμων πηγών ενέργειας.
- Την βελτίωση του αστικού περιβάλλοντος.
- Τη βελτίωση των συνθηκών υγείας και ασφάλειας.

Η φιλοσοφία του 5^{ου} προγράμματος δράσης περιλαμβάνει συσχεκτιμένους και οδηγητικούς κανόνες, οι οποίοι διαμορφώθηκαν για τους ενιαίους μολυσματικούς παράγοντες και γίνεται προσπάθεια να διαμορφωθεί μια πιο οριζόντια και τοπικά προσέγγιση βασισμένη σε ένα μίγμα ποιοτικών προτύπων περιβάλλοντος διαθέσιμων τεχνικών (European Commission, 1997).

Το βασικό στοιχείο της πολιτικής αυτής είναι ότι προσπαθεί να λάβει υπόψη την πολυμορφία των καταστάσεων σε διάφορες περιοχές.

Παράλληλα αποσκοπεί στην «υψηλή προστασία» του περιβάλλοντος, Η πολιτική αυτή στηρίζεται στις εξής αρχές:

- Την αρχή της **πρόληψης**.
- Την αρχή της **επανόρθωσης** (θεραπείας) των καταστροφών του περιβάλλοντος.
- Την αρχή «**ο ρυπαίνων να πληρώνει**», δηλαδή το κόστος πρόληψης και θεραπείας αναλαμβάνει ο «ρυπαίνων» και αν εφαρμοστεί θα είναι καθοριστικής σημασίας.
- Την αρχή της **ενσωμάτωσης**. Οι ανάγκες στον τομέα προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να λαμβάνονται υπόψη στον καθορισμό και την εφαρμογή των άλλων πολιτική της Κοινότητας π.χ. όταν χρηματοδοτούνται τα έργα.
- Την αρχή της **επικουρικότητας**. Η Ευρωπαϊκή Ένωση δρα μόνον εάν οι στόχοι της προβλεπόμενης δράσης δεν μπορεί να επιτευχθούν επαρκώς από τη κράτη μέλη (Αντωνιάδης, 2002).

Σήμερα βρίσκεται σε εξέλιξη το **6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον**, το οποίο θέτει τους περιβαλλοντικούς στόχους και τις προτεραιότητες που θα αποτελέσουν αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής που πρόκειται να υιοθετήσει η Ευρωπαϊκή Ένωση για τη βιώσιμη ανάπτυξη. Το συγκεκριμένο πρόγραμμα προβλέπει τις βασικές προτεραιότητες και τους στόχους της περιβαλλοντικής στρατηγικής για την περίοδο έως το 2010. Το 6^ο Πρόγραμμα Δράσης για το περιβάλλον επιδιώκει την αντιμετώπιση προβλημάτων που αφορούν την βιοποικιλότητα, το περιβάλλον σε σχέση με την δημόσια υγεία, όπως επίσης και την διαχείριση των φυσικών πόρων και των αποβλήτων. Η Ε.Ε. μέσω του προγράμματος επιδιώκει:

- Τη βελτίωση της εφαρμογής της περιβαλλοντικής νομοθεσίας.
- Τη συνεργασία με την αγορά και τους πολίτες και
- Τη βελτίωση της ενσωμάτωσης του περιβάλλοντος στις κοινοτικές πολιτικές.

Σύμφωνα με τα παραπάνω μπορεί να υποστηριχθεί ότι σε κάθε κλίμακα σχεδιασμού αναπτυξιακής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Ένωσης η

παράμετρος της προστασίας του περιβάλλοντος θα διαδραματίζει σημαντικό ρόλο (Μητούλα, 2003).

1.2.4 ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ

Στη Διεθνή Σύμβαση της ΟΥΝΕΣΚΟ στη Χάγη το 1954 με τον όρο «πολιτιστικό αγαθό» (cultural property) δηλώνονται «τα κινητά και ακίνητα αγαθά που έχουν μεγάλη σημασία για την πολιτιστική κληρονομιά ενός λαού». Στο κείμενο της Σ΄μβασης της Παγκόσμιας Κληρονομιάς το 1972 η έννοια της «πολιτιστικής κληρονομιάς» (cultural heritage) περιλαμβάνει τα έργα αρχιτεκτονικής, τα οικοδομικά συγκροτήματα και τους χώρους. Όσον αφορά τους χώρους αναφέρονται έργα του ανθρώπου ή δημιουργήματα από κοινού της φύσης και του ανθρώπου (Μητούλα, 2003).

Τα τελευταία χρόνια η προστασία και η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς εντείνεται σε παγκόσμιο, ευρωπαϊκό και τοπικό επίπεδο. Ο πολιτισμός συντελεί συντελεί στη βιωσιμότητα των πόλεων και έχει ενταχθεί ως γενικότερη πολιτική της Βιώσιμης ανάπτυξης. Ο στόχος που τέθηκε από την Ευρωπαϊκή Επιτροπή στο πλαίσιο δράσης για την βιώσιμη Αστική Ανάπτυξη είναι: «Η ανάδειξη της πολιτιστικής κληρονομιάς του αστικού χώρου και η ενθάρρυνση των τοπικών φορέων και πολιτών για την ανάληψη δημιουργικών καλλιτεχνικών και πολιτιστικών πρωτοβουλιών» (Ε. Επιτροπή, 1998).

1.2.5. ΤΕΧΝΟΛΟΓΙΑ

Με την ανάπτυξη και την εξέλιξη της τεχνολογίας ενισχύθηκε η παραγωγικότητα και η αποδοτικότητα των επιχειρήσεων δίνοντας τους την δυνατότητα να παράγουν νέα προϊόντα και υπηρεσίες, που θα διευκολύνουν τη ζωή του σύγχρονου ανθρώπου. Παρά τα οφέλη που δημιουργήθηκαν για τον άνθρωπο, η ανάπτυξη της τεχνολογίας οδήγησε σε περιβαλλοντικά προβλήματα παγκόσμιας κλίμακας όπως το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η όξινη βροχή κ.α. Μετά τον διεθνή προβληματισμό για την αντιμετώπιση των παγκόσμιων περιβαλλοντικών προβλημάτων ξεκίνησε η προσπάθεια ανάπτυξης τεχνολογιών φιλικών προς το περιβάλλον.

Η εποχή μας λόγω των ραγδαίων τεχνολογικών εξελίξεων αποκαλείται συχνά «ατομική εποχή», «εποχή του διαστήματος», «εποχή των ηλεκτρονικών μέσων» κ.ο.κ. Θεωρείται ότι οι πρόοδοι στις διαστημικές επιστήμες, στην ηλεκτρονική, στην πληροφορική, στη γενετική, στη βιοχημεία, στη φυσική, στη μικροβιολογία, στην ψυχοθεραπεία κ.α. άνοιξαν καινούργιους ορίζοντες στον άνθρωπο για την αύξηση του βιοτικού επιπέδου και του ελεύθερου χρόνου, τη χρήση ποικιλιών οικιακών συσκευών, αυτοκινήτων και γενικά την επαναστατική αλλαγή των κυριότερων πλευρών του τρόπου ζωής του σημερινού ανθρώπου. Δημιουργήθηκε έτσι η πεποίθηση ότι η επιστήμη και η τεχνολογία μπορεί να λύσει όλα τα προβλήματα (Κώττης, 1994).

Η ευρωπαϊκή προσέγγιση δίνει μεγαλύτερη έμφαση στην καινοτομική χρήση της υπάρχουσας τεχνολογίας και των εξελίξεων της στο μέλλον. Σημαντικός στόχος είναι η συνεργασία της Ευρωπαϊκής Ένωσης με τις

ΗΠΑ και την Ιαπωνία που είναι εξίσου δυναμικές στον οικονομικό και τεχνολογικό χώρο ώστε να υπάρξει ομοιογένεια στα ζητήματα της εκπαίδευσης σχετικά με την υποδομή της πληροφορικής και των κανόνων ανταγωνισμού (Μητούλα, 2003).

1.2.6 ΕΝΕΡΓΕΙΑ

Η ενέργεια στις διάφορες μορφές της αποτελεί την κινητήρια δύναμη του σύγχρονου πολιτισμού, καθώς καλύπτει τις διαρκώς αυξανόμενες ανάγκες για κίνηση, φωτισμό και θέρμανση. Ενώ σήμερα το 1/3 του πληθυσμού της Γης ζει σήμερα χωρίς ηλεκτρική ενέργεια, η παγκόσμια ζήτηση για ενέργεια αυξάνεται συνεχώς οι αναπτυσσόμενες χώρες διεκδικούν ένα μερίδιο στην ευημερία διότι, η κατανάλωση ηλεκτρικής ενέργειας είναι ευθέως ανάλογη με το βιοτικό επίπεδο.

Το 1999 η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας (IEA) εξέδωσε στοιχεία σύμφωνα με τα οποία το 90% της παγκόσμιας πρωτογενούς ενέργειας παράγεται από μη ανανεώσιμους πόρους. Το 35% από πετρέλαιο, το 23,5% από κάρβουνο, το 20,7% από φυσικό αέριο και το 6,8% από πυρηνική ενέργεια. Η σημερινή υπερκατανάλωση ενέργειας οδηγεί μαθηματικά στην εξάντληση των παγκόσμιων φυσικών πόρων. Εάν συνεχιστούν οι σημερινοί ρυθμοί κατανάλωσης των συμβατικών καυσίμων, η Διεθνής Επιτροπή Ενέργειας εκτιμά ότι τα αποθέματα κάρβουνου για 250 χρόνια.

Η παρούσα ενεργειακή κατάσταση έχει οδηγήσει στην συστηματική υποβάθμιση του περιβάλλοντος και της ατμόσφαιρας της Γης από ρύπους

που προέρχονται άμεσα από την παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας. Τα προβλήματα που έχουν δημιουργηθεί είναι η αύξηση της θερμοκρασίας του πλανήτη από το φαινόμενο του θερμοκηπίου, η καταστροφή του στρώματος του όζοντος και η όξινη βροχή.

Η παραγωγή και κατανάλωση ενέργειας αποτελεί τη μεγαλύτερη ανθρωπογενή πηγή παραγωγής ενέργειας διοξειδίου του άνθρακα. Τα πρακτικά μέτρα που πρέπει να ληφθούν για τον περιορισμό των προβλημάτων της ατμόσφαιρας και του φαινομένου του θερμοκηπίου ειδικότερα είναι:

- ♦ Αύξηση της ενεργειακής αποτελεσματικότητας των προϊόντων όπως ηλεκτρονικοί λαμπτήρες χαμηλής κατανάλωσης, κινητήρες αυτοκινήτων με χαμηλές εκπομπές.
- ♦ Τροποποίηση της ανθρώπινης συμπεριφοράς όπως για παράδειγμα χρήση των μέσων μαζικής μεταφοράς έτσι ώστε να μειωθεί η κατανάλωση ενέργειας και κατ' επέκταση και οι εκπομπές άνθρακα στην ατμόσφαιρα.
- ♦ Αντικατάσταση των μη ανανεώσιμων ορυκτών καυσίμων με πηγές ανανεώσιμης ενέργειας που έχουν χαμηλότερες ή μηδενικές εκπομπές επιβλαβών αερίων.
- ♦ Εφαρμογή τεχνικών για την κατακράτηση του παραγόμενου διοξειδίου του άνθρακα πριν απελευθερωθεί στην ατμόσφαιρα. Η δεντροφύτευση είναι μια τέτοια τεχνική η οποία αναφέρθηκε στην διάσκεψη για την αλλαγή του κλίματος στη Βόννη το 1999 (Αμπελίωτης, 2001).

1.3. Δείκτες Βιωσιμότητας

Σε αυτή την ενότητα, θα αναφερθούν οι δείκτες που απαιτούνται για να επιτευχθεί η βιώσιμη ανάπτυξη. Ακόμη αναλύεται γενικότερα η χρησιμότητα των δεικτών σε μια σύγχρονη κοινωνία και εξετάζεται η συνεισφορά αυτών στην βιωσιμότητα μιας κοινωνίας.

Όταν ξεκινάει η διαδικασία για την επίτευξη βιώσιμη ανάπτυξη, κατά την πορεία πρέπει να υπάρχουν κάποιοι δείκτες για να ελέγχεται η πορεία, αν βρίσκεται στο σωστό δρόμο για την επίτευξη της βιώσιμης ανάπτυξης. Αλλιώς να πραγματοποιούνται οι απαραίτητες διορθώσεις κατά τη διαδρομή (Γεωργάκελος, Δ., Καρβούνης, Σ., 2003).

Οι δείκτες βιωσιμότητας σχεδιάστηκαν για να παρέχουν πληροφορίες για κατανόηση και ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ οικονομικών ενεργειακών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών στοιχείων που συνδέονται μακροπρόθεσμα με τη βιωσιμότητα. Η έννοια των δεικτών βιωσιμότητας έχει προέλθει από την έννοια των δεικτών του φυσικού οικοσυστήματος. Οι δείκτες βιωσιμότητας θα πρέπει:

- 1) Να αντιπροσωπεύουν με συνέπεια ένα κρίσιμο στοιχείο του οικοσυστήματος.
- 2) Να υπόκεινται σε απομόνωση μέσα στο περιβάλλον.
- 3) Να μετρώνται με ακρίβεια και επαναληπτικά.
- 4) Να γίνονται αντιληπτοί σε σχέση με την υγεία του οικοσυστήματος.
- 5) Να κατανοούνται καλά και να γίνονται αποδεκτοί από το κοινό.
- 6) Να έχουν τη δυνατότητα να συνδέονται με άλλους δείκτες βιωσιμότητας.
- 7) Να αντιπροσωπεύουν και να συσχετίζονται με σπουδαίες κοινωνικές αξίες.

Οι δείκτες βιωσιμότητας ταυτίζουν τα βασικά χαρακτηριστικά των ανθρώπινων και φυσικών οικοσυστημάτων που υπάρχουν. Ο ρόλος ενός δείκτη είναι να καθιστά τα πολύπλοκα οικοσυστήματα κατανοητά. Ένας αποτελεσματικός δείκτης βοηθάει μια κοινότητα να καθορίζει το που

βρίσκεται, που πρόκειται να πάει και πόσο μακριά είναι από τους επιλεγμένους πόλους της. Οι δείκτες βιωσιμότητας εξετάζουν τη μακροπρόθεσμη βιωσιμότητα μιας κοινωνίας βασισμένη στο βαθμό κατά τον οποίο τα οικονομικά περιβαλλοντικά και κοινωνικά συστήματα είναι αποτελεσματικά και ολοκληρωμένα.

Η επιλογή των κατάλληλων δεικτών και η ανάπτυξη ενός προγράμματος απαιτεί μεγάλη κλίμακα διαδικασίας συνεργασίας μεταξύ πολλών τομέων. Οι δείκτες βιωσιμότητας βοηθούν στη μέτρηση των επιπτώσεων που έχουν οι προσπάθειες για Βιώσιμη Ανάπτυξη.

ΔΕΙΚΤΗΣ	ΠΕΡΙΓΡΑΦΗ
	Οικονομία
Εισόδημα	Κατανομή των θέσεων εργασίας και του εισοδήματος, Ακαθάριστο Εγχώριο Προϊόν, Ακαθάριστο Εθνικό Προϊόν, μέσες χρηματηριακές εξελίξεις.
Επιχειρήσεις	Ποσοστό των αποδοχών που αποκτούνται και καταναλώνονται μέσα στην κοινωνία.
Κατάρτιση	Ποσοστό καταβαλλόμενων από τους εργοδότες αποδοχών που διατίθενται για κατάρτιση και εκπαίδευση των εργαζόμενων.
Υγεία – Ποιότητα ζωής	Εκπαίδευση, φροντίδα υγείας, κόστος διαβίωσης, πολιτιστική ποικιλότητα.
	Περιβάλλον
Αέρας	Εκπομπές διοξειδίου του άνθρακα από πηγές μεταφορών.
Πόσιμο νερό	Ποσοστό μείωσης του διατιθέμενου πόσιμου νερού από το 1990.
Χρήσεις γης	Ποσοστό αναπτύξεως που συντελείται ετησίως σε μια αστική περιοχή.
	Χρήση πόρων

Ενέργεια	Ποσοστό χρησιμοποιούμενης ενέργειας που παράγονται από ανανεώσιμες πηγές.
Βλαβερά υλικά	Κατανάλωση παρασιτοκτόνων.
Νερό	Αριθμός λίτρων νερού που εξασφαλίζονται από επιδιόρθωση διαρροών.
	Κοινωνία και Πολιτισμός
Καταχρήσεις	Καταχρήσεις / Παραμελήσεις / Εγκαταλείψεις παιδιών.
Ποικιλότητα	Αποδοχή φυλετικών διακρίσεων.
Εθελοντισμός	Ποσοστό εθελοντών για δραστηριότητες σχετικά με τη βιώσιμη ανάπτυξη.

Πηγή: Διαχείριση του περιβάλλοντος

Συμπεραίνεται από τα παραπάνω, ότι για να λειτουργήσει στα σωστά πρότυπα η Βιώσιμη Ανάπτυξη, θα πρέπει να εφαρμόζονται οι δείκτες βιωσιμότητας οι οποίοι παρέχουν χρήσιμες πληροφορίες για την κατανόηση και ενίσχυση των σχέσεων μεταξύ περιβαλλοντικών, οικονομικών και κοινωνικών στοιχείων. Ιδιαίτερα σημαντική και δύσκολη, είναι η επιλογή των κατάλληλων δεικτών που απαιτεί τη συνεργασία πολλών φορέων, ενώ βοηθούν και στη μέτρηση των επιπτώσεων που έχουν οι προσπάθειες για Βιώσιμη Ανάπτυξη

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2: Η ΤΑΥΤΟΤΗΤΑ ΤΟΥ ΔΗΜΟΥ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Στο κεφάλαιο αυτό, καταγράφονται τα στοιχεία εκείνα της πόλης της Καλαμπάκας, τα οποία είναι άμεσα συνδεδεμένα με τα Μετέωρα. Καθώς τα Μετέωρα συνεισφέρουν στην ευρύτερη γεωλογική μορφολογία και περιβαλλοντική μορφοποίηση της περιοχής, στην πολιτισμική και κοινωνική ανάπτυξη.

2.1. ΓΕΩΓΡΑΦΙΚΟΣ ΠΡΟΣΔΙΟΡΙΣΜΟΣ

Στην υποενότητα αυτή, θα ασχοληθούμε με τον γεωγραφικό προσδιορισμό της πόλης της Καλαμπάκας και κατά πόσο τα Μετέωρα συμβάλλουν στον προσδιορισμό αυτό.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας και συγκεκριμένα στο νομό Τρικάλων βρίσκεται η Καλαμπάκα. Η Καλαμπάκα είναι πρωτεύουσα της ομώνυμης επαρχίας, η οποία καταλαμβάνει το βόρειο τμήμα του νομού, και έδρα του δήμου Καλαμπάκας. Η πόλη είναι κτισμένη στους πρόποδες των Χασίων ορέων και ειδικότερα στις ρίζες των βράχων των Μετεώρων, στην αριστερή όχθη του Πηνειού ποταμού στο σημείο που αυτός εισέρχεται στη θεσσαλική πεδιάδα, περνώντας ανάμεσα από τα Χάσια (ανατολικά) και τον Κόζιακα (δυτικά). Έχει μέσο υψόμετρο 247μ (www.Kalampaka.gr).

Η θέση της Καλαμπάκας έχει εξαιρετική σημασία, διότι βρίσκεται στο στενό πέρασμα που οδηγεί από την Ήπειρο και τη Μακεδονία στην πεδιάδα της Δυτικής Θεσσαλίας, και αντιστρόφως, αλλά και γιατί βρίσκεται κάτω από τους βράχους των Μετεώρων, οι οποίοι αποτελούν παγκόσμιο γεωλογικό φαινόμενο και πολιτιστικό μνημείο.

Αποτελεί ορμητήριο για τους επισκέπτες της, που επιθυμούν να γνωρίσουν τον Κόζιακα, τον Ασπροπόταμο και τα Χάσια, αλλά προπαντός τα Μετέωρα.

Πρόκειται για μια πόλη από τις αρχαιότερες της Θεσσαλίας. Αναφέρεται από τους ιστορικούς στην αρχαιότητα με το όνομα Αιγίνιο. Το Αιγίνιο επί Βυζαντίου (κατά τον 9^ο αιώνα) αναφέρεται με το όνομα Σταγοί ως έδρα της

επισκοπής Σταγών. Επί τουρκοκρατίας το όνομά της γίνεται Καλαμπάκα πιθανόν από το τουρκικό καλέ μπακ δηλαδή περίοπτο κάστρο. Περίοπτο κάστρο, που έχει πάνω της τον επιβλητικότατο τόπο των Μετεώρων. Ένα τεράστιο σύμπλεγμα βράχων που καταλαμβάνει μια έκταση περίπου 30.000 χιλιάδων στρεμμάτων. Τόπος που επιβάλλεται με την θέα του έως και σήμερα, γεμάτος από φυσική ομορφιά και αρμονία των απόκρημνων και επιβλητικών βράχων.

Στην πόλη της Καλαμπάκας υπάρχει ο ιστορικός ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, χτισμένος πάνω σε αρχαίο ναό του Απόλλωνα και ο μοναδικός στον Ορθόδοξο κόσμο με τον μαρμάρينو άμβωνα στο κέντρο του.

Η πόλη της Καλαμπάκας άηκε ολοσχερώς από τους Γερμανούς το 1943. Γι' αυτό και σήμερα στο σύνολό της δεν έχει να επιδείξει ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά.

Άξια επίσκεψης είναι η παλιά πόλη (Σωποτός) που έχει αναπλαστεί πρόσφατα καθώς και η μοναδική στην Ελλάδα Σχολή Ξυλογλυπτικής. Υπάρχουν επίσης χαλκουργεία στα οποία βρίσκονται σπάνια χειροποίητα χάλκινα είδη.

Σήμερα η πόλη παρουσιάζει ραγδαία εξέλιξη. Χάρη κυρίως στον τουρισμό και την επίσκεψη τουριστών απ' όλο τον κόσμο στα Μετέωρα, ένα μοναδικό γεωλογικό και θρησκευτικό φαινόμενο. Ο δήμος Καλαμπάκας διαθέτει και υποδομή για τις σύγχρονες δραστηριότητες – το Εκθεσιακό Κέντρο το οποίο διαθέτει χώρους για κάθε τύπου εκθέσεις καθώς και αίθουσα Συνεδρίων 400 θέσεων, το υπαίθριο θέατρο – και την ψυχαγωγία.

Από τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε τον καθοριστικό ρόλο των Μετεώρων στον γεωγραφικό προσδιορισμό της Καλαμπάκας.

2.2 Η ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ Ο ΠΟΛΙΤΙΣΜΟΣ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

Στην υποενότητα αυτή, θα εξετάσουμε την ιστορία και τον πολιτισμό της πόλης για να διαπιστώσουμε την συμβολή των Μετεώρων στα στοιχεία αυτά.

♦ Από τους Μυθικούς χρόνους ως το 48 π. Χ.

Μια απέραντη λίμνη σκέπαζε τη χώρα των Θεσσαλών ώσπου, κατά τη Μυθολογία, η θεά Δήμητρα και η Περσεφόνη τη μετέτρεψαν σε μια απέραντη πεδιάδα που πρωτοκατοικήθηκε από τους Πελασγούς. Γενάρχης αυτών των Προελλήνων, όπως σήμερα θεωρούνται, ήταν ο Πελασγός, γιος της Νιόβης. Ο γιος του ο Αίμωνας έδωσε σ' αυτή τη χώρα το όνομα Πελασγία, ενώ στη συνέχεια ο γιος του Αίμονα ο Θεσσαλός ονόμασε τη χώρα Θεσσαλία.

Την 2^η χιλιετηρίδα σημειώθηκε η κάθοδος των Ιώνων προς την Ελλάδα. Ένα τμήμα τους εγκαταστάθηκε σε μια περιοχή στα Β.Δ. της Θεσσαλικής γης, όπου υπήρχαν βράχοι και στην οποία οργάνωσαν λατομεία για την εξαγωγή πυριτόλιθου, που ήταν απαραίτητος για την κατασκευή όπλων. Στην παραπάνω περιοχή αναπτύχθηκε μια πόλη με ισχυρότατο αμυντικό σύστημα λόγω της θέσης της και των ιδιαίτερων γεωμορφολογικών της χαρακτηριστικών. Νοτιοδυτικά αυτής της πόλης, της Καλαμπάκας, ακόμα και σήμερα ανακαλύπτονται ίχνη τάφων με διάφορα αγγεία και πήλινα κατασκευάσματα. Το πραγματικό όνομα αυτής της πολιτείας χάνεται μέσα στη ομίχλη της μυθολογίας και στα λυρικά έπη του Ομήρου και σήμερα μόνο εικασίες μπορούν να διατυπωθούν πάνω σ' αυτό το ζήτημα.

Η μετάβαση από τη μυθολογική παράδοση στην ιστορική καταγραφή αποδίδεται στον πυρρό Αλεύα, Θεσσαλό ηγεμόνα που χώρισε την Θεσσαλία σε 4 περιφερειακές ενώσεις, τις τετραρχίες, με ένα άρχοντα, τον ταγό, σε κάθε μια. Αυτές ήταν:

- ♦ Η Πελασγιώτιδα (Νομός Λαρίσης)
- ♦ Η Ιστιαιώτιδα (Νομός Τρικάλων)

- ♦ Η Θεσσαλιώτιδα (Νομός Καρδίτσας)
- ♦ Η Φθιώτιδα (περίπου ο Νομός Μαγνησίας).

Ο βασιλιάς Φίλιππος της Μακεδονίας το 352 π.Χ. αρχίζει την εκστρατεία του προς τη Θεσσαλική γη. Όταν συνάντησαν μια πόλη πνιγμένη μέσα σ' ένα πέτρινο δάσος οι Μακεδόνες της έδωσαν το όνομα Αιγίνιο. Το 223 π.Χ. το Αιγίνιο αναφέρεται σαν έδρα του στρατηγού των Μακεδόνων Αντιγόνου.

Το 146 π.Χ. καταλύεται οριστικά η αυτονομία της Ελλάδας από τους Ρωμαίους. Κατά την διάρκεια της Ρωμαϊκής κυριαρχίας το Αιγίνιο παρουσιάζει τεράστια οικονομικοπολιτιστική ανάπτυξη και γίνεται σημαντικός εμπορικός και συγκοινωνιακός κόμβος.

♦ Από τον 1^ο αιώνα μ.Χ. ως το 1453 μ.Χ.

Μέσα από το πέρασμα των αιώνων το Αιγίνιο εμφανίζεται να διαδραματίζει σημαντικό ρόλο κατά τη διάρκεια του Βυζαντίου, και ιδιαίτερα στην εξάπλωση μιας καινούργιας τότε θρησκείας, του Χριστιανισμού. Αναφέρεται ότι στη Θεσσαλία τον Χριστιανισμό τον εισήγαγε ο Ηρωδίδωνας, συγγενής του Απ. Παύλου.

Τον 3^ο αιώνα εμφανίζεται στον απόκοσμο χώρο των Μετεώρων ο ασκητισμός. Σ' ένα πέτρινο κόσμο, μοναδικό γεμάτο μυστήριο, ιδανικό για την ανάταση της ψυχής και του πνεύματος, εμφανίζονται απ' τα πρώτα χριστιανικά χρόνια πολλοί ερημίτες και ασκητές, απαρνούμενοι τα εγκόσμια και αποζητώντας την αυτοσυγκέντρωση και το θρησκευτικό στοχασμό. Μέσα στις σπηλιές των επιβλητικών βράχων έστησε ο καθένας τους μια ξύλινη καλύβα, μια «Καλία», που αποτελούσε την αρχή της εμφάνισης των πρώτων μοναστηριών.

Η πόλη του Αιγινίου, λόγω της ιερότητας του χώρου, αποκτά καινούργιο όνομα. Η πόλη που βρισκόταν απλωμένη στα πόδια αυτών των

πέτρινων γιγάντων, στην ιστορία καταγράφεται πια με το όνομα Σταγοί. Όνομα που πιθανόν προέρχεται από την παραφθορά των λέξεων «εις τους αγίους».

Η πόλη των Σταγών παρουσιάζει ραγδαία ανάπτυξη. Σπουδαίο εμπορικό και συγκοινωνιακό κέντρο, που οι κάτοικοί της εκτός από τις γεωργικές τους ασχολίες αποκτούν μια οικονομική ευρωστία λόγω των μεγάλων καλλιεργειών μεταξοσκώληκα.

Οι Σταγοί υπέφερε τα πάνδεινα, όπως και ολόκληρη η Βυζαντινή αυτοκρατορία, από τις επιδρομές διαφόρων βάρβαρων φυλών. Τον 4^ο μ.Χ. αιώνα οι Γότθοι λεηλάτησαν και ερήμωσαν της πόλη. Το ίδιο συνέβη το 517 μ.Χ. με την επιδρομή των Βουλγάρων και των Ούνων το 540 και 549 μ.Χ. Επίσης φοβερές καταστροφές προξένησαν οι επιδρομές των Σλάβων το 447 μ.Χ. και των Βουλγάρων το 917 μ.Χ. Το 1080 ιστορείται η επιδρομή των Νορμανδών, οι οποίοι παρέμειναν στη Θεσσαλία για 2 χρόνια. Το 1342 μ.Χ. εμφανίζονται στη Θεσσαλία οι Σέρβοι.

♦ Οι απελευθερωτικοί αγώνες ως το 1881

Μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης από τους Τούρκους η Δυτική Θεσσαλία, υποτάχθηκε οριστικά το 1420 στον σουλτάνο Μουράτ Β΄. Ο σουλτάνος Σουλεϊμάν ο Μεγαλοπρεπής παραχώρησε διάφορα προνόμια στα μοναστήρια των Μετεώρων, τα οποία τα διατήρησαν σ' όλα τα χρόνια της σκλαβιάς. Προσέφεραν πολλές φορές καταφύγιο σε ανθρώπους κατατρεγμένους, σε απλούς λαϊκούς, σε καπεταναίους, αρματωλούς και κλέφτες.

Μετά την υπογραφή του πρωτοκόλλου της Διάσκεψης των 3 εγγυητριών δυνάμεων το Φλεβάρη του 1830 ιδρύεται το Ελληνικό κράτος. Ο διακανονισμός των συνόρων αφήνει τη Θεσσαλία υποταγμένη ακόμα στον τουρκικό ζυγό. Τελικά τον Ιούλιο του 1878 στη διάσκεψη των ευρωπαϊκών δυνάμεων στο Βερολίνο η κυβέρνηση Κουμουνδούρου κατορθώνει να πετύχει

την προσάρτηση της Θεσσαλίας και τμήματος της Ηπείρου στο Ελληνικό κράτος. Ο ελληνικός στρατός μπήκε απελευθερωτής στην Καλαμπάκα στις 27 Αυγούστου 1881.

♦ Από το 1881 ως σήμερα

Η επανάσταση της Κρήτης σε συνδυασμό με τα γεγονότα στα μακεδονικά σύνορα οδηγούν την Ελλάδα ξανά σε πόλεμο. Έναν πόλεμο που διαδραματιζόταν στη Θεσσαλία. Η «Εθνική Εταιρεία» έστησε το στρατηγείο της στην Καλαμπάκα και κατορθώνει να εξοπλίσει 7.000 άνδρες, ενώ η κυβέρνηση Δεληγιάννη κήρυξε τον πόλεμο εναντίον της Τουρκίας. Ο πόλεμος χαρακτηρίστηκε «άτυχος» και έληξε στις 7/5/1897. Η Ελλάδα υπέγραψε ανακωχή μετά την επέμβαση των Μεγάλων Δυνάμεων. Οι Τούρκοι αποσύρθηκαν από την Καλαμπάκα και από τις άλλες περιοχές που είχαν καταλάβει.

Μετά από μια περίοδο πολέμων, δοκιμασιών και πολιτικών ανακατατάξεων, όπως όλη η Ελλάδα, το ίδιο και η Καλαμπάκα αποκτά έναν ρυθμό ανάπτυξης. Από το 1924 σημειώνεται αλματώδης ανάπτυξη της πόλης σε όλους τους τομείς. Χάρη στο σιδηρόδρομο η πόλη έγινε κέντρο διακίνησης γεωργικών και άλλων προϊόντων προς την Ήπειρο και τη Μακεδονία. Η ανάπτυξη της πόλης, εντάθηκε περισσότερο μετά τη διάνοιξη του δρόμου που συνέδεε τα Τρίκαλα με την Καλαμπάκα το 1930. Στην απογραφή του 1940 η πόλη είχε 4.000 κατοίκους και αποτελούσε ένα μεγάλο αστικό κέντρο με Δημόσιες Υπηρεσίες κ.λ.π.

Στις 18 Απριλίου 1941 εισβάλουν στην πόλη τα Γερμανικά στρατεύματα. Τον Ιούλιο του ίδιου χρόνου παρέδωσαν την πόλη στους Ιταλούς. Οι Ιταλοί έδιωξαν τους μοναχούς από τα μοναστήρια, γιατί υποψιάζονταν ότι εκεί κρύβονταν όπλα. Στις 10 Φεβρουαρίου του 1943 παθαίνουν πανωλεθρία και εγκαταλείπουν την πόλη. Στις 25 Μαρτίου

τμήματα του ΕΛΑΣ μπαίνουν στην Καλαμπάκα, ενώ οι οργανώσεις του ΕΑΜ αναλαμβάνουν τη διοίκηση.

Στις 18 Οκτωβρίου του 1943 η πόλη καταλαμβάνεται από τους Γερμανούς, όπου η πόλη πυρπολείται. Και στις 18 Οκτωβρίου του 1944 τα γερμανικά στρατεύματα αποχωρούν οριστικά από την Καλαμπάκα (Θανασούλας.Σ., 1992).

♦ Οι εκδηλώσεις και τα Πανηγύρια

Η πολιτιστική κληρονομιά, τα ήθη και τα έθιμα της πόλης ζωντανεύουν μέσα από τις διάφορες εκδηλώσεις, πολιτιστικού χαρακτήρα, καθώς και μέσα από τα διάφορα πανηγύρια κυρίως θρησκευτικού χαρακτήρα. Δίνεται έτσι η ευκαιρία στους κατοίκους, να αναβιώσουν τις παραδόσεις και τα έθιμά τους, αλλά και στους επισκέπτες να γνωρίσουν την πολιτιστική ταυτότητα της πόλης. Τα σημαντικότερα είναι:

- Στην πόλη της Καλαμπάκας την τελευταία εβδομάδα της Αποκριάς με χορούς, παρέλαση μεταμφιεσμένων τμημάτων και αρμάτων. Χαρακτηριστικός είναι ο αργόσυρτος χορός που χορεύουν όλοι μαζί την Κυριακή το απόγευμα στο προαύλιο της εκκλησίας της Παναγίας μετά τη λειτουργία.
- Την Καθαρή Δευτέρα ο Δήμος προσφέρει πατροπαράδοτη φασολάδα και άλλα νησίσιμα, στην τοποθεσία «Τέρτσι», όπου γίνεται διαγωνισμός χαρταετού.
- Τη Δεύτερη και Τρίτη μέρα του Πάσχα χορός στον Άγιο Αθανάσιο στην περιοχή «πουλιάνα». Τα πασχαλιάτικα τραγούδια όπως και τα αποκριάτικα είναι παραδοσιακά της πόλης.
- Εβδομάδα «Βλαχαβείων» 8 – 14 Μαΐου. Πολιτιστικές, μουσικοχορευτικές, αθλητικές εκδηλώσεις, προς τιμήν του Ευθυμίου Βλαχάβα.
- Εμποροπανήγυρις 19-24 Ιουλίου.
- Στις 15 Σεπτεμβρίου λιτάνευση της εικόνας του Αγίου Βησσαρίωνος.

■ Στα μέσα του Σεπτεμβρίου λαογραφική εκδήλωση με το χορευτικό συγκρότημα και θεατρικές παραστάσεις με θέματα της παραδοσιακής ζωής (Τουριστικός οδηγός Καλαμπάκας, 1998).

♦ ΟΙ ΒΥΖΑΝΤΙΝΟΙ ΝΑΟΙ ΤΗΣ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑΣ

A) Ο Ναός Άγιου Ιωάννη του Πρόδρομου και του Άγιου Χαραλάμπους

Ο δικογχος και δίδυμος βυζαντινός ναός του Άγιου Ιωάννη του Πρόδρομου (βόρεια πλευρά) και του Άγιου Χαραλάμπους (νότια πλευρά) βρίσκεται στην παλαιά συνοικία της Καλαμπάκας . Έχει κτιστεί πριν από το 1336 με υλικά που προέρχονται από αρχαίων ελληνικό ναό και φέρει επιγραφές . Ο Ν. Γιαννόπουλος τον θεωρεί προγενέστερο του 1078.

Τα ιερά Βήματα των δύο ναών χωρίζονται με τοίχο , ο οποίος συνεχίζει προς το εσωτερικό και μετά το τέμπλο . Στις κόγχες των Ιέρων Βημάτων εικονίζονται η Πλατύτερα και χαμηλότερα οι συλλειτουργούντες ιεράρχες Μέγας Βασίλειος , Ιωάννης ο Χρυσόστομος , Γρήγορος ο Θεολόγος και Γρήγορος ο Διάλογος .

Στο εξωτερικό της ανατολικής πλευράς του ναού , ανάμεσα στις δύο κόγχες υπάρχει κρήνη , η οποία πηγάζει κάτω από τον ναό και υπάρχει άφθονο νερό . Πάνω από την βρύση είναι εντοιχισμένη επιγραφή των ρωμαϊκών χρόνων . Η ύπαρξη της κρήνης ίσως επιβεβαιώνει την μαρτυρία περί λειτουργίας λουτρών στο χώρο αυτόν κατά τη βυζαντινή εποχή .

Στη διάρκεια της Κατοχής 1941 – 1944 και μεταπολεμικά ο ναός στέγαζε τις τάξεις του δημοτικού .

B) Ο Ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου

Ο βυζαντινός ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου είναι όχι μόνο το σπουδαιότερο και επιβλητικότερο μνημείο της Καλαμπάκας , αλλά και ένα από τα σημαντικότερα της Ελλάδας . Για τους κατοίκους της πόλης είναι σημείο αναφοράς και λατρείας .

Αρχιτεκτονική. Ο βυζαντινός ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου , ο οποίος βρίσκεται στην παλαιά πόλη , έχει κτιστεί μεταξύ του 10^{ου} και των αρχών του 11^{ου} αιώνα , επάνω στα ερείπια παλαιοχριστιανικής Βασιλικής . Είναι ρυθμού τρικλιτης Βασιλικής μικτού τύπου από ελληνιστικά και ανατολικά στοιχεία , δηλαδή έχει υπερυψωμένο και φωτισμένο το μεσαίο κλιτός , τον νάρθηκα και το τριβηλο των ελληνιστικών Βασιλικών , τους θόλους και την έλλειψη υπερώων των ανατολικών . Οι διαστάσεις του ναού είναι 30X13 μ. Οι διάφορες επισκευές , που έγιναν στον ναό τον 16^ο και 19^ο αιώνες , τον αλλοίωσαν σε μεγάλο βαθμό . Ο εξωνάρθηκας προστέθηκε αργότερα όπως και η στοά που υπήρχε παλαιότερα κατά μήκος της νότιας πλευράς . Ο κύριος ναός συνδέεται με τον νάρθηκα με τρίλοβο άνοιγμα , ενώ ανατολικά απολήγει σε τρεις ημικυκλικές εξωτερικά και εσωτερικά κόγχες , στις οποίες υπάρχουν λίθινα τοξωτά παράθυρα . Τα κλιτή χωρίζονται μεταξύ τους με τοίχους , στους οποίους ανοίγονται από τρία διλοβα ανοίγματα με κίονες . Το μεσαίο κλιτός είναι υπερυψωμένο και στα εξέχοντα της στέγης τμήματα φέρει από πέντε τοξωτά παράθυρα . Κάτω από τα αετώματα του ανατολικού και δυτικού τοίχου υπάρχουν ωραία διλοβα και τρίλοβα πλινθόκτιστα παράθυρα , από τα οποία φωτίζεται περισσότερο το μεσαίο κλιτός . Στους χαμηλότερους τοίχους των πλάγιων κλιτών υπήρχαν αρχικά τοξωτές θύρες και παράθυρα , καθώς και στρογγυλά και διλοβα παράθυρα , τα οποία φράχτηκαν αργότερα . Αντί αυτών ανοίχτηκαν κακότεχνοι φεγγίτες επί της στέγης για τον φωτισμό των πλάγιων κλιτών . Ο νάρθηκας είχε αρχικά δυο πλάγιες θύρες , οι οποίες εντοιχίστηκαν αργότερα , ενώ στη νότια πλευρά , ψηλά , είχε ένα στρογγυλό

πλινθοπερικλειστο παράθυρο, που αργότερα μετασκευάστηκε σε τετράγωνο . Η υπόλοιπη τοιχοδομία αποτελείται από ακανόνιστους λίθους , οι οποίοι χωρίζονται οριζοντίως και καθέτως σε μια έως τρεις σειρές πλίνθων. Σε ελάχιστα σημεία υπάρχει πλινθοπερικλειστη τοιχοδομία.

Στον νότιο τοίχο είναι εντοιχισμένα εξωτερικά πολλά αρχαία τμήματα ανάγλυφων (ακρωτήρια, ρόδακες, ανάγλυφες παραστάσεις, επιγραφές κ.α.), καθώς και ένα παλαιοχριστιανικό γλυπτό με κληματίδα.

Πριν από τις επισκευές του 1573 ο ναός, κατά τον Γ. Σωτήριου, ήταν στηγασμενος με κτιστή κάμαρα, ενώ σήμερα η οροφή είναι οριζόντια εσωτερικά και επικλινής εξωτερικά.

Γλυπτική. Από τον παλιό γλυπτικό διάκοσμο της βυζαντινής Βασιλικής δεν διασώθηκαν χαρακτηριστικά κομμάτια. Παλαιότερο του 11^{ου} αι. είναι πιθανόν το **μαρμάρينو κιβώριο** της Αγίας Τράπεζας, που βρίσκεται μέσα στο Ιερό Βήμα . Αυτό στηρίζεται σε τέσσερις κίονες, τα κιονόκρανα των οποίων κοσμούνται από τέσσερα αμπελόφυλλα. Πολλά από τα κιονόκρανα του τριβηλου και των άλλων κίωνων του ναού αντικαταστάθηκαν με κτιστά και ζωγραφισμένα ή καλύφθηκαν με κονίαμα κατά τις επισκευές του 16^{ου} αιώνα. Τα αρχικά κιονόκρανα ήταν μάλλον παλαιοχριστιανικά με υψηλά επιθήματα και ιωνίζοντα.

Πολύ σημαντικό επίσης θεωρείται το **σύνθρονο**, το οποίο βρίσκεται πίσω (ανατολικά) απατό μαρμαρινοκιβωριο της Αγίας Τραπεζας και αποτελείται από τέσσερις μαρμάρινες σειρές εδωλίων και τον δεσποτικό θρόνο στο κέντρο. Από το σύνθρονο φαινόταν ολόκληρος ο ναός και το εκκλησίασμα, αφού παλαιότερα δεν υπήρχαν το κιβώριο και το τέμπλο. Κάτω από το σύνθρονο υπήρχε κρυπτή.

Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει ο μοναδικός στην Ελλάδα **μαρμάρινος άμβωνας**, που υψώνεται επιβλητικός στο κέντρο του μεσαίου κλιτούς, μπροστά από την Ωραία Πύλη. Μοιάζει με τους άμβωνες του ναού ότι

Άγιου Απολλινάριου της Ραβέννας, του Αγίου Κλημεντος της Ρώμης κ.λ.π. Έχει ανακατασκευαστεί στο μεγαλύτερο μέρος από αρχιτεκτονικά μέλη του παλαιοχριστιανικού άμβωνα. Στηρίζεται σε έξι κίονες και έχει δυο κλίμακες, μια δυτικά και μια ανατολικά. Ο άμβωνας, αντί του μαρμάρινου αρχικού ουρανού, στεγάζεται σήμερα με κτιστή ζωγραφισμένο κουβούκλιο. Στη δυτολη πλευρά του κουβούκλιου υπάρχει επιγραφή σχετικές με τις επισκευές του άμβωνα.

Οι τοιχογραφίες του ναού, που χρονολογούνται από τον 12^ο ως τον 16^ο αιώνα, παρουσιάζουν εξαιρετικό ενδιαφέρον. Οι τοιχογραφίες, που βρίσκονται στον βόρειο τοίχο του Διακονικού, έχουν ως κύριο γνώρισμα την καλλιγραφική τάση και όχι έντονο μανιερισμό. Εδώ εικονίζονται ο άγιος Γρήγορος ο Διάλογος και ένας άλλος άγιος (σε στηθαρία), και ολόσωμοι οι άγιοι Βλασιος, Πολύκαρπος Σμύρνης και Φωκάς. Από την τεχνοτροπία τους συμπεραίνεται ότι οι τοιχογραφίες αυτές διασώθηκαν από την αρχική ζωγραφική του ναού, δηλαδή είναι έργα του τέλους του 11^{ου} ή των αρχών του 12^{ου} αιώνα.

Οι άλλες τοιχογραφίες του ναού έγιναν το 1573 από τον ιερά Κυριαζη και τον Νεόφυτο, γιο του περίφημου ζωγράφου Θεοφάνη. Από αυτές ξεχωρίζουν ως τελειότερες οι σειρές των ολόσωμων άγιων του νάρθηκα και του κεντρικού κλιτούς, καθώς και οι δυο μεγάλες τοιχογραφίες της Πανάγιας και του Χριστού στον ανατολικό τοίχο του νάρθηκα, ανάμεσα στα τριβηλα και στις πλάγιες τοξωτές θύρες. Στον δεξιό τοίχο εικονίζεται ο Χριστός να κάθεται σε θρόνο και να κρατά ανοιχτό Ευαγγέλιο με την επιγραφή < **Ο ΠΟΛΥΕΥΣΠΛΑΧΝΟΣ** >. Στα δεξιά εικονίζεται η Πάγια δεομένη και αριστερά γονυπετής ο επίσκοπος Ιωασάφ με την επιγραφή < **ΔΕΗΣΗΣ ΤΟΥ ΔΟΥΛΟΥ ΤΟΥ ΘΕΟΥ ΙΩΑΣΑΦ ΑΡΧΗΕΡΕΟΣ** >. Στον αριστερό τοίχο εικονίζεται η Πανάγια ενθρονη με την επιγραφή < **Η ΜΕΣΙΤΡΙΑ** > να κρατά ανάμεσα στο στήθος της τον Χριστό, ενώ δεξιά και αριστερά χαμηλά άγγελοι αγγίζουν τον θρόνο. Οι δυο αυτές Τοιχογραφίες < ενθυμίζουν με την μεγαλειώδη απλότητα της συνθέσεως, την δυναμιν της σχεδιάσεως και την ευρύτητα και τον Πλούτων της πτυχώσεως τον ισχυρών καλλιτέχνη, όστις ζωγράφισε την

περιφημον Κοιμησιν εις το Καθπλικον της Λαύρας εν Αθω >. Οι ολόσωμοι άγιοι αποτελούν άριστα δείγματα της Κριτικής σχολής του 16^{ου} αιώνα. Γενικά οι τοιχογραφίες αυτές στον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου , λόγω της χρονολογήσεώς τους είναι σημαντικές για τη μελέτη της εξελίξεως της εκκλησιαστικής ζωγραφικής της εποχής αυτής.

Από τις **φορητές εικόνες** του ναού η πιο σημαντική είναι η αμφιπροσωπη εικόνα, η οποία στη μια πλευρά απεικονίζει την Κοίμηση της Θεοτόκου και στην άλλη τη Σταύρωση του Χριστού. Η εικόνα αυτή χρονολογείται μεταξύ 13^{ου} και 15^{ου} αιώνα και η οποία περιφέρεται στη λιτανεία που λαμβάνει χωράν την παραμονή του 15 Αυγούστου.

Το ξυλόγλυπτο τέμπλο του ναού ανήκει στα καλά έργα της μεταβυζαντινής ξυλογλυπτικής και έχει κατασκευαστεί μάλλον στον 17^ο αιώνα. Ο διάτρητος διάκοσμος είναι απλός αλλά πολύ καλός. Ξεχωρίζει ο διάκοσμος της Ωραίας Πύλης με τα δύο βημόθυρα, στα οποία υπάρχουν εικονογραφικές παραστάσεις, διατεταγμένες σε τρεις σειρές. Στη μέση εικονίζεται ο Ευαγγελισμός της Θεοτόκου.

Το πέτρινο και ψηλό **κωδωνοστάσιο** του ναού βρίσκεται στη βόρεια πλευρά της εισόδου του περιβόλου του ναού.

Στα στοιχεία στα οποία αναφερθήκαμε σε αυτή την υποενότητα γίνεται αντιληπτή η μεγάλη συμβολή των Μετεώρων τόσο στην ιστορία, όσο και στον πολιτισμό της πόλης της Καλαμπάκας.

2.3. ΧΡΗΣΕΙΣ ΓΗΣ

Στην υποενοότητα αυτή θα αναφερθούμε στις χρήσεις γης της πόλης της Καλαμπάκας και στη συμβολή των Μετεώρων.

▲ Οικιστική Χρήση

Η πόλη της Καλαμπάκας, διαθέτει Γενικό Πολεοδομικό Σχέδιο από το 1986 (Φ.Ε.Κ. 523 / Δ / 886). Πρόσφατα νέες περιοχές που είχαν μελετηθεί με την ΕΠΑ, εντάχθηκαν στο σχέδιο. Είναι ωστόσο φανερό ότι ο τμηματικός σχεδιασμός, δεν μπορεί πλέον να αντεπεξέλθει στις αναπτυξιακές τάσεις της πόλης. Χρειάζεται επομένως η σύνταξη ΓΠΣ σύμφωνα με τις διατάξεις του Οικιστικού Νόμου 2508/97, που προβλέπουν ενιαία αντιμετώπιση του αστικού και περιαστικού χώρου.

Σύμφωνα με τον ίδιο Νόμο, η έγκριση και αναθεώρηση του Γ.Π.Σ. γίνεται με απόφαση του Γενικού Γραμματέα Περιφέρειας ή της αρμόδιας υπηρεσίας μετά από τη γνώμη του Περιφερειακού Συμβουλίου Χωροταξίας Οικισμού και Περιβάλλοντος.

▲ Λοιπές Πολεοδομικά Οργανωμένες Περιοχές για Χρήσεις Εκτός της Κατοικίας.

Στην περιφέρεια Θεσσαλίας πολεοδομικά οργανωμένες περιοχές για την εξυπηρέτηση χρήσεων εκτός κατοικίας υπάρχουν μόνο αυτές που αφορούν το δευτερογενή τομέα. Στην Καλαμπάκα, τέτοιες περιοχές βρίσκονται εντός του Γ.Π.Σ. της πόλης, και έχουν χαρακτηριστεί σαν ζώνες βιομηχανίας / βιοτεχνίας / χονδρεμπορίου κ.λ.π. Ουσιαστικά υπάρχουν μόνο αυτές που αφορούν το δευτερογενή τομέα.

Επειδή η πόλη της Καλαμπάκας είναι χτισμένη στους πρόποδες των Μετεώρων, δεν υπάρχει χώρος για αναπτυχθεί ο πρωτογενής τομέας, αλλά υπάρχουν περιοχές που μπορεί να αναπτυχθεί μόνο ο δευτερογενής τομέας.

2.4 ΧΛΩΡΙΔΑ – ΠΑΝΙΔΑ

Στην υποενότητα αυτή, θα ασχοληθούμε με την χλωρίδα και την πανίδα της περιοχής και τον ρόλο των Μετεώρων για αυτά.

2.4.1. Χλωρίδα

Η βλάστηση της περιοχής σχηματίζεται από διάφορους θάμνους της Μεσογειακής μακίας ανάμικτους με φυλλοβόλες βελανιδιές, ενώ μέσα στις ρεματιές επικρατούν τα πλατάνια. Ειδικά στη Θεόπετρα (ένα χωριό 5 χιλ. από την Καλαμπάκα), τα κυρίαρχα θαμνώδη είδη είναι η αγριοροδακινιά (*Prunus webbii*) και το Παλιούρι (*Paliurus spina – Christi*), ενώ σε ορισμένες περιοχές στα χαμηλότερα μέρη, το *Solanum elaeagnifolium*, ένα αμερικάνικο φυτό εγκλιματισμένο στην Ελλάδα, έχει γίνει πραγματικό ζιζάνιο, που απειλεί να πνίξει τη ντόπια χλωρίδα.

Ένα άλλο στοιχείο της περιοχής είναι τα ωραία πλατανοδάση που υπάρχουν κατά μήκος του ποταμού Ληθαίου, μεταξύ Θεόπετρας και Σπαθαδών, όπως και τα άλλα κατά μήκος του ποταμού Μουργκάνι, στα δυτικά της Καλαμπάκας. Αυτά τα πλατανοδάση απειλούνται σήμερα, λόγω της συνεχούς επέκτασης της ποτιστικής γεωργίας και της λαθροϋλοτομίας και είναι ανάγκη να ληφθούν άμεσα μέτρα για την προστασίας τους, γιατί είναι από τα τελευταία παραποτάμια δάση στη χώρα μας. Όσον αφορά τη χλωρίδα, τα πιο σπάνια φυτά της περιοχής είναι η *Centaurea Kalambakensis* ένα τοπικό ενδημικό μοναδικό στον κόσμο, που φυτρώνει σε μικρούς αριθμούς στα βράχια της Θεόπετρας και έχει χαρακτηριστεί ως απειλούμενο είδος και η *Centaurea chysocephaia*, που φυτρώνει στα βράχια των Μετεώρων σε ελάχιστους αριθμούς και επίσης κινδυνεύει με εξαφάνιση.

Μέχρι τα 1000μ. υπάρχουν βελανιδιές, πλάτανος, πουρνάρι, διάφοροι θάμνοι. Ψηλότερα συναντούμε δάση καστανιάς, οξιάς και τα πυκνά δάση ελάτης. Υπάρχουν πολλά είδη πώας στα αλπικά λιβάδια και ένα πλήθος αρωματικών φυτών όπως τσάι (Μελέτη, 2002).

2.4.2. Η ΠΑΝΙΔΑ

Οι βράχοι των Μετεώρων προσφέρουν καταφύγιο στα πουλιά των βράχων και ιδιαίτερα στους γύπες οι οποίοι αποφεύγουν να περνούν τη νύχτα στο δάσος. Δίπλα από τα άσπρα βότσαλα του Πηνειού σχηματίζουν άπειρα νησάκια στην πλατειά κοίτη και προσελκύουν παρυδάτια πουλιά. Ενώ στους πρόποδες του Κόζιακα υπάρχουν τα τυπικά ζώα των καλλιεργημένων περιοχών.

ΘΗΛΑΣΤΙΚΑ

Στην περιοχή της Καλαμπάκας υπάρχουν τρία είδη:

A) Μαυροποντικός: Στη βόρεια Ευρώπη ζει σε σπίτια και αποθήκες, αλλά στην περιοχή μας θα τον βρούμε στις δεντροκαλλιέργειες και στους κήπους. Ο μικρότερος αρουραίος έχει μήκος 15 εκ. και χρώμα καστανόξανθο με άσπρη κοιλιά. Ο μαυροποντικός είναι νυκτόβιος, παμφάγος αλλά η κυρίως τρέφεται με φυτικές τροφές. Είναι πολύ κοινός και δεν απειλείται.

B) Μικρορινόλοφος: Τον βρίσκουμε στα χαμηλά υψόμετρο σε μέρη με αραιά δένδρα και θάμνους, όπου κυνηγά τη νύχτα πετώντας πολύ χαμηλά αρπάζοντας φτερωτά έντομα από πέτρες και κλαδιά. Την ημέρα του την περνά μέσα σε έρημα σπίτια και αποθήκες και τον χειμώνα τον περνά μέσα σε σπηλιές. Είναι προστατευόμενο είδος.

Γ) Νυφίτσα: Τη βρίσκουμε παντού όπου υπάρχουν ποντίκια και κάποιο κάλυμμα του εδάφους (χόρτα, πέτρες, δένδρα). Είναι το μικρότερο σαρκοφάγο της χώρας ειδικευμένο να κυνηγά ποντίκια. Δεν απειλείται αλλά είναι προστατευόμενο είδος.

ΕΡΠΕΤΑ ΚΑΙ ΑΜΦΙΒΙΑ

A) Μεσογειακή χελώνα: Τη βρίσκουμε σε ανοιχτούς, ξερούς τόπους με θάμνους και ζεστό καλοκαίρι. Όπως και άλλες δυο στεριανές χελώνες της Ελλάδας βόσκει στο χορτάρι και συμπληρώνει τη διαίτά της με μερικά ασπόνδυλα. Περνάει το χειμώνα σε νάρκη, χωμένη στο έδαφος κάτω από μεγάλη πέτρα. Τα αυγά της τρώγονται συχνά από κουνάβια και σκαντζόχοιρους και οι ίδιες είναι οι βασική τροφή για τους αετούς. Πολύ κοινή στην Ελλάδα αλλά μειώνεται ο αριθμός της λόγω της καταστροφής του βιοτόπου της από φωτιά και οικοδόμηση. Είναι προστατευόμενο είδος.

Β) Σαΐτα: Υπάρχει σε ξηρούς τόπους με ξέφωτα και θάμνους. Είναι πολύ γρήγορο και άκακο φίδι που τρέφεται με ακρίδες και μικρές σαύρες. Συνήθως μπορούμε να τη δούμε τη μέρα σκαρφαλωμένη σε θάμνους ή μαντρότοιχους. Κοινή στα Βαλκάνια, δεν υπάρχει στην υπόλοιπη Ευρώπη και προστατεύεται.

ΠΟΥΛΙΑ

Α) Ασπροπάρης: Υπάρχει σε ανοιχτούς τόπους μικρού υψομέτρου με βράχια για φωλιάσει. Είναι ο μικρότερος γύπας από τα τέσσερα είδη στην Ευρώπη. Τρέφεται με ψοφίμια, μικρά ζώα, περιπτώματα και σκουπίδια. Το χειμώνα πηγαίνει στην Αφρική. Τον βλέπουμε να βρίσκεται γύρω από τους βράχους των Μετεώρων όπου είναι και η μεγαλύτερη αποικία στην Ελλάδα. Ο αριθμός του έχει μειωθεί πολύ τα τελευταία χρόνια μάλλον εξαιτίας των δηλητηριασμένων δολωμάτων και του παράνομου κυνηγιού. Τρωτό είδος. Προστατεύεται.

Β) Ποταμοσφυριχτής: Βρίσκεται στις χαλικόστρωτες όχθες των ποταμών. Μικρό παρυδάτιο, που περπατάει δίπλα στο νερό μαζεύοντας έντομα. Το χειμώνα πηγαίνει στην Αφρική. Είναι κοινό στην Ελλάδα και στην Ευρώπη και προστατεύεται.

Γ) Καρβουνιάρης: Τυπικό πουλάκι των βράχων. Το χειμώνα κατεβαίνει σε μικρά υψόμετρα ακόμα και μέσα στις πόλεις. Πολύ κοινό στην Ελλάδα και στην Ευρώπη. Προστατεύεται.

Δ) Καρακάξα: Τυπικό πουλί σε λιβάδια και χωράφια με σκόρπια δένδρα. Πετάει πάντα μαζί με το ταίρι του, τρέφεται με ότι διαθέσιμο υπάρχει, έντομα, καρπούς, αυγά και νεοσσούς από άλλες φωλιές. Εξαιρετικά κοινή στην Ευρώπη θεωρείται επιβλαβής και δεν προστατεύεται (Τουριστικός Οδηγός Καλαμπάκας, 1998).

Από τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι τα Μετέωρα έχουν ιδιαίτερη συμβολή στην χλωρίδα αλλά κυρίως στην πανίδα της περιοχής.

2.5. ΦΥΣΙΚΟΙ ΠΟΡΟΙ

2.5.1. Περιβάλλον – Προστατευόμενες Περιοχές

Η περιοχή της Καλαμπάκας, με την ορεινή κυρίως φύση της, περιλαμβάνει περιοχές με εξαιρετική οικολογική και αισθητική αξία. Χαρακτηριστικό γνώρισμα των διαφορετικών μερών αυτής της περιοχής είναι η μεγάλη η ποικιλία στοιχείων.

Ο πλούτος αυτός της περιοχής, έχει αναγνωρισθεί από την Πολιτεία, που έχει θεσμοθετήσει ή προγραμματίσει τη θεσμοθέτηση, πολλών βαθμών, περιεχομένου, μορφών και έκτασης προστασίας των οποίων παρακάτω γίνεται αναλυτική περιγραφή.

1. Θεσμοθετημένες περιοχές προστασίας

A) Περιοχές μεγάλης σημασίας και εθνικής εμβέλειας

Η προστασία της περιοχής Μονών Μετεώρων έχει θεσμοθετηθεί, διότι πρόκειται για περιοχή η οποία έχει μεγάλη σημασία και εθνική εμβέλεια.

B) Τοπία ιδιαίτερου φυσικού κάλους

Τα τοπία φυσικού κάλους είναι περιοχές που έχουν μεγάλη αισθητική και πολιτιστική αξία, περιοχές που είναι ιδιαίτερα πρόσφορες για την αναψυχή του κοινού και συμβάλλουν στην προστασία και την αποδοτικότητα των φυσικών πόρων λόγω των ιδιαίτερων φυσικών ή ανθρωπογενών χαρακτηριστικών τους.

Στην περιοχή της Καλαμπάκας, υπάρχουν δυο χαρακτηρισμένα Τοπία Ιδιαίτερου Φυσικού Κάλλους:

- 1) Η Περιοχή Μονών Μετεώρων με την ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67)
- 2) Το Καστράκι Καλαμπάκας με την ΥΑ 10977/16.5.67 (ΦΕΚ 352/Β/31.5.67).

Γ) Διατηρητέα μνημεία της φύσης

Σύμφωνα με το Ν.Δ. 996 / 1971 (ΦΕΚ 192 / Α / 6-10-1071), διατηρητέα μνημεία της φύσης είναι εκτάσεις δημόσιες, ή μη, που δεν δύναται να χαρακτηριστούν ως εθνικοί δρυμοί ή αισθητικά δάση, που παρουσιάζουν όμως ιδιαίτερη παλαιοντολογική, γεωμορφολογική και ιστορική σημασία. Διατηρητέα μνημεία της φύσης είναι επίσης δέντρα ή συστάδες δέντρων,

υγρότοποι και σπάνια είδη φυτών που παρουσιάζουν ιδιαίτερη βοτανική, φυτογεωγραφική, αισθητική και ιστορική σημασία.

Δ) Καταφύγια θηραμάτων (GR22)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1440003	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ-ΜΕΤΕΩΡΑ	7

Ε) Ελεγχόμενες κυνηγετικές περιοχές (GR23)

ΚΩΔΙΚΟΣ	ΟΝΟΜΑ ΠΕΡΙΟΧΗΣ	% ΚΑΛΥΨΗ
GR1440003	ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ-ΜΕΤΕΩΡΑ	1

2. Μη θεσμοθετημένες περιοχές προστασίας

Α) Natura 2000

Οδηγία 92/43 του Συμβουλίου της Ευρωπαϊκής Ένωσης για τη διατήρηση των φυσικών οικοτόπων, της άγριας πανίδας και αυτοφυούς χλωρίδας.

Η οδηγία στοχεύει στην δημιουργία ενός ευρωπαϊκού δικτύου ειδικά προστατευόμενων περιοχών με το όνομα *Natura 2000*, που θα περιλαμβάνει ορισμένους τύπων βιοτόπων καθώς και βιότοπους συγκεκριμένων ειδών, θηλαστικών ή πουλιών, όπως αναφέρονται στα αντίστοιχα παραρτήματα της οδηγίας. Τα κράτη μέλη υποχρεώνονται να διαχειριστούν τις περιοχές αυτές ή και να λάβουν μέτρα για την αναβάθμιση τους. Το *Natura 2000* θα συμπεριλαμβάνει και τις **Περιοχές Ειδικής Προστασίας** που έχουν καθοριστεί βάσει της οδηγίας 79/409 για την διατήρηση των άγριων πουλιών.

Παρά τον προστατευόμενο χαρακτήρα που επιβάλλει η σχετική οδηγία της Ε.Ε. οι περιοχές αυτές αποτελούν πραγματικά δυνητικές περιοχές για την ανάπτυξη ήπιων μορφών τουρισμού.

Η θεσμοθέτηση των Διαχειριστικών Σχεδίων των περιοχών αυτών, που θα επιτρέψουν την ενεργή προστασία και τον έλεγχο της τήρησής της, ακόμα εκκρεμεί.

Η περιοχή της Καλαμπάκας Μετεώρων, βρίσκεται ανάμεσα στις δυο περιοχές Natura που αφορούν:

- ♦ Στα Αντιχάσια Όρη – Μετέωρα, με εκτεταμένα δρυοδάση, γυμνούς βράχους, ενδημικά φυτά, σπάνια πουλιά
- ♦ Στον Ποταμό Πηνειό – Αντιχάσια Όρη Ζώνη Ειδικής Προστασίας της Ορνιθοπανίδας.

ΠΕΡΙΟΧΗ NATURA: ΑΝΤΙΧΑΣΙΑ ΟΡΗ – ΜΕΤΕΩΡΑ

Κωδικός Περιοχής: GR1440003
Γεωγραφικό Μήκος: 21° 35'
Διοικητική Περιφέρεια: Θεσσαλία
Μέσο Υψόμετρο (m): 500

Τύπος: B
Γεωγραφικό Πλάτος: 39° 45'
Νομός: Τρικάλων
Έκταση (ha): 56136

Περιγραφή:

Η περιοχή περιλαμβάνει το σύμπλεγμα των ορέων Αντιχάσια και την περιοχή νότια της Καλαμπάκας. Έχει δασώδεις λόφους και κοιλάδες που σχηματίζονται από τους ποταμούς Λιθαίο και Μουργκά. Το μητρικό πέτρωμα συνίσταται κυρίως από ασβεστόλιθο και φλύσχη. Η περιοχή χαρακτηρίζεται από μωσαικότητα. Οι δασικοί οικοτόποι, η δενδρώδης μακκία και η θαμνώδης βλάστηση κατανέμονται σε δασικές περιοχές έκτασης 200 ως 3.000 ha περίπου, που η καθεμία βρίσκεται κάτω από διαφορετικό ιδιοκτησιακό καθεστώς. Όσον αφορά στη βλάστηση, υπάρχουν ξηρά πυριτικά λιβάδια, πλατύφυλλα φυλλοβόλα δάση και πολύ υγρά παρόχθια δάση με *Platanus orientalis*, *Salix alba*, *Alnus glutinosa* και θάμνους. Το κυρίαρχο είδος δένδρου στο φυλλοβόλο δάσος είναι το *Quercus frainetto*, που συχνά αναμειγνύεται με *Q. Cerris* ή με *Q. Pubescens* ή και με *Q. Dalechampii*. Πρέπει να σημειωθεί ότι σε ένα μεγάλο μέρος της περιοχής, που στο παρελθόν καλυπτόταν με δάση βελανιδιάς, η βλάστηση είναι τώρα υποβαθμισμένη και η περιοχή καλύπτεται από ποώδη, ενώ κατά τόπους αποκαλύπτεται το μητρικό πέτρωμα.

Τύποι οικοτόπων:

Ποταμοί της Μεσογείου με περιοδική ροή, Δάση σκληρόφυλλων που χρησιμοποιούνται για βοσκή με *Quercus ilex*, Χασμοφυτική βλάστηση βραχωδών πρανών/Ασβεστόφιλες υποδιαίρεσεις, Ευμεσογειακά ασβεστολιθικά απόκρημνα βράχια της Ελλάδας, Δάση με *Quercus frainetto*, Δάση πλατάνου της Ανατολής (*Platanion orientalis*), Δάση ορεινών κωνοφόρων με πευκοδάση *Pinus nigra ssp. Pallasiana*.

Είδη φυτών:

Centaurea Kalambakensis, *Centaurea lactiflora*.

Είδη ζώων:

Lutra lutra, Rupicapra balcanica, Testudo hermanni, Testudo marginata, Testudo graeca, Elaphe situla.

Άλλα σημαντικά είδη:

Χλωρίδα: 2B, 1D
Πανίδα: 4A, 1B, 18C, 4D.

Επιπτώσεις / Δράσεις

Θετική: 160 (IN)
Ουδέτερη: 100, 170 (IN) / 100 (AR)
Αρνητική: 140, 230, 402, 440, 502, 606, 608, 690 (IN) 140, 170, 230, 401, 402, 440, 502, 606, 608, 690 (AR).

Καθεστώς προστασίας:

Εθνικό και Περιφερειακό επίπεδο
Διεθνές επίπεδο: Διεθνής κληρονομιά.

Σπουδαιότητα:

Η περιοχή χαρακτηρίζεται από την παρουσία πολύ καλά διατηρημένων δενδρώδων και δασικών οικοτόπων. Σημαντικό γνώρισμα της περιοχής, τόσο από οικολογική όσο και από επιστημονική άποψη, είναι η βιοποικιλότητά της. Ενδεικτικό της βιοποικιλότητας είναι ο μεγάλος αριθμός ενδημικών και απειλούμενων ειδών που προστατεύονται από τη διεθνή και ελληνική νομοθεσία. Ειδικότερα χαρακτηρίζεται ως Σημαντική Περιοχή για τα Πουλιά (ΣΠΠ) . Εκτός του ότι φιλοξενεί τον μεγαλύτερο πληθυσμό του γύπα Neophron percnopteros στην Ελλάδα, έχουν παρατηρηθεί και μεγάλοι πληθυσμοί άλλων ειδών αρπακτικών πουλιών.

B) ΠΕΡΙΟΧΗ CORINE

Οι περιοχές CORINE είναι οι σημαντικότεροι βιότοποι της χώρας μας, σύμφωνα με την καταγραφή που έγινε στα πλαίσια του CORINE BIOTOPES PROJECT. Η περιοχή της Καλαμπάκας τέμνεται με την περιοχή CORINE, των Αντιχασίων ορέων – Μετεώρων.

♦ Περιοχή Αντιχασίων – Μετεώρων

Ως σημαντική περιοχή οικολογικού ενδιαφέροντος, 4^η κατά σειρά οικολογικής αξίας στην περιφέρεια Θεσσαλίας, θεωρούνται τα Αντιχάσια Όρη στα Μετέωρα. Η σημασία τους είναι Διεθνής και γι' αυτό αξίζει ειδική αναφορά.

Ως προς την προστασία εντάσσονται στις παρακάτω κατηγορίες:

→ Κατηγορία θεσμοθετημένης κατάταξης: ΤΙΦΚ, UN, ΔΜΦ (ΕΜΠ)

→ Κατηγορία μη θεσμοθετημένης κατάταξης:

NAT (Κωδικός GR 1440003, κατηγορία Α) Η περιοχή ανήκει σε περιοχή του δικτύου CORINE.

SPA: Περιοχή ειδικής προστασίας που διέπεται από την κοινοτική οδηγία για τα πουλιά και τους οικοτόπους τους 79 / 409 / ΕΟΚ (Κωδικός GR 1440005).

COR: Η περιοχή ή τμήμα της ανήκει σε περιοχή του δικτύου CORINE. (Κωδικός περιοχής Α00010040 και έκταση 21000 ha).

IBA: (Κωδικός 045 και έκταση 14000 ha).

Σημείωση: UN: Η περιοχή ή τμήμα της έχει χαρακτηριστεί από την UNESCO σαν μνημείο παγκόσμιας κληρονομιάς.

ΤΙΦΚ: Τοπίο ιδιαίτερου φυσικού κάλους.

ΔΜΦ: Η περιοχή ή τμήμα της έχει θεσμοθετηθεί σαν Διατηρητέο Μνημείο της Φύσης.

(ΕΜΠ): Εκπονείται Ειδική Περιβαλλοντική Μελέτη για την περιοχή με τελικό στόχο τη σύνταξη προεδρικού διατάγματος για θεσμοθέτηση καθεστώτος προστασίας και διαχείρισης των φυσικών πόρων.

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3: Το οικονομικό προφίλ της πόλης της Καλαμπάκας

Στο παρόν κεφάλαιο γίνεται αναφορά στην οικονομική πρόοδο και ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας, καθώς επίσης και στη συμβολή της Ε.Ε. σε αυτή την πρόοδο. Τα στοιχεία αυτά είναι άμεσα συνδεδεμένα με την Βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης καθώς και με τον ρόλο των Μετεώρων.

3.1. Χαρακτηριστικά της απασχόλησης.

Σ' αυτή την ενότητα θα ασχοληθούμε με την απασχόληση στην πόλη της Καλαμπάκας. Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της πόλης το 1991 ανερχόταν σε 3.741 άτομα του συνολικού πληθυσμού της πόλης και ο μη ενεργός πληθυσμός σε 5.827 του συνολικού πληθυσμού. Από τους οικονομικά ενεργούς πολίτες, οι 2.793 ήταν άρρενες ενώ οι θήλεις σε 948. Από τους μη οικονομικά ενεργούς πολίτες οι 1.895 ήταν άρρενες και 3.932 ήταν θήλεις.

Από την απογραφή του 2001 προκύπτουν τα εξής στοιχεία:
Ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός της Καλαμπάκας ανερχόταν σε 4.381 και ο μη ενεργός πληθυσμός σε 6.273 άτομα. Από τους ενεργά οικονομικά πολίτες οι 2.891 είναι άρρενες και οι θήλεις ανέρχονται σε 1.490. Από τους μη οικονομικά ενεργούς πολίτες οι 2.390 είναι άρρενες και 3.883 είναι θήλεις.

Αν συγκρίνουμε τα στοιχεία από το 1991 και το 2001 θα δούμε ότι ο οικονομικά ενεργός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 640 άτομα. Ο οικονομικά ενεργός ανδρικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 98 άτομα. Ενώ ο οικονομικά ενεργός γυναικείος πληθυσμός αυξήθηκε κατά 542 άτομα. Τώρα ο μη οικονομικά ενεργός πληθυσμός είχε την εξής μεταβολή, ο ανδρικός πληθυσμός αυξήθηκε κατά 495 άτομα ενώ ο γυναικείος πληθυσμός μειώθηκε κατά 49 άτομα.

Επίσης αν συγκρίνουμε τα στοιχεία αυτά με τα στοιχεία για το Νομό Τρικάλων και για την περιφέρεια Θεσσαλίας θα δούμε τα εξής αποτελέσματα:

- ♦ Το ποσοστό ανεργίας στον πληθυσμό των αρρένων είναι μεγαλύτερη από την ανεργία στον νομό και στην περιφέρεια (Καλαμπάκα 7,17%, Νομός 5,92%, Περιφέρεια 5,58%).
- ♦ Το ποσοστό ανεργίας στον πληθυσμό των θηλέων είναι επίσης μεγαλύτερο και από τον νομό και από την περιφέρεια (Καλαμπάκα 15,36%, Νομός 15,19%, Περιφέρεια 13,69%).

Σχετικά μικρό είναι το ποσοστό συμβολής της περιοχής της Καλαμπάκας στο σύνολο της απασχόλησης του νομού (7,17%) και της περιφέρειας (1,42%) αλλά και στην ανεργία των νέων (8,61%) του νομού και της περιφέρειας (1,91%). Σχετικά μεγαλύτερη σε σχέση με τα μεγέθη της απασχόλησης είναι η συμβολή των οικονομικώς μη ενεργών στον πληθυσμό των μη ενεργών του νομού (8,26%) και μικρότερο σε επίπεδο περιφέρειας (1,59%).

3.2 Διάρθρωση της Απασχόλησης

Στη συγκεκριμένη ενότητα θα ασχοληθούμε με το πώς διαμορφώνεται η απασχόληση στη περιοχή της Καλαμπάκας και ποία είναι η συμβολή των Μετεώρων στην διάρθρωση αυτή.

Με βάση τα στοιχεία του 1991, 729 άτομα δήλωσαν απασχόληση στον πρωτογενή τομέα αντίστοιχο με το 21,52% του συνόλου των απασχολούμενων, 902 άτομα δήλωσαν απασχόληση στον δευτερογενή τομέα αντίστοιχο με το 26,63% του συνόλου των απασχολούμενων, 1756 άτομα δήλωσαν απασχόληση στον τριτογενή τομέα δηλαδή το 51,85% του συνόλου των απασχολούμενων.

Τα αντίστοιχα ποσοστά για το Νομό Τρικάλων είναι 36,54% στον πρωτογενή τομέα, το 21,14% στο δευτερογενή τομέα και το 42,32% στον τριτογενή. Στην περιφέρεια Θεσσαλίας έχουμε 32,57% στον πρωτογενή τομέα, 22,78% και 44,65% στο δευτερογενή και τριτογενή τομέα αντίστοιχα.

Ο κλάδος των ορυχείων – λατομείων δεν συγκεντρώνει μεγάλο αριθμό εργαζομένων στην περιοχή της Καλαμπάκας 1,71%, στο νομό 0,30% και στην Περιφέρεια 0,28%.

Ο κλάδος των μεταποιητικών επιχειρήσεων αποτελεί το κύριο αντικείμενο δραστηριότητας των επιχειρήσεων του δευτερογενούς τομέα. Στον κλάδο των μεταποιητικών επιχειρήσεων εργάζεται το 9,31% των απασχολούμενων ενώ, το αντίστοιχο ποσοστό στο νομό είναι το 9,50% και στην περιφέρεια το 13,28%.

Στις κατασκευές εργάζεται το 13,97% των απασχολούμενων της περιοχής της Καλαμπάκας, το αντίστοιχο ποσοστό στο νομό είναι 10,75% και στην περιφέρεια το 8,72%.

Μεγαλύτερα ποσοστά εμφανίζει η απασχόληση στην κατηγορία «Εμπόριο, Επισκευές, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια» στην Καλαμπάκα 18,84%, στο νομό 15,69% και στην περιφέρεια 16,29%.

Στην κατηγορία «Μεταφορές, αποθηκεύσεις και επικοινωνίες» εντάσσεται το 7,26% των απασχολούμενων, το 4,90% στο νομό και το 5,22% στην περιφέρεια. Το ποσοστό του αριθμού των εργαζόμενων πέραν των προαναφερθέντων (στρατιωτικοί, δημόσιοι υπάλληλοι, εκπαιδευτικοί κ.λ.π.) είναι μεγαλύτερο στην περιοχή της Καλαμπάκας από το νομό και την Περιφέρεια, 24,62%, 20,63% και 21,81% αντίστοιχα.

Αναλύοντας τα στοιχεία της απογραφής του 1991 διαπιστώνεται ότι:

- 1) Οι κατηγορίες απασχόλησης που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό είναι οι κατηγορίες «Εμπόριο, Επισκευές, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια» 18,84%, «Μεταφορές, αποθηκεύσεις, Επικοινωνίες» 7,26% και «Λοιπές υπηρεσίες» 24,62%.
- 2) Εάν εξαιρέσει κανείς τις κατηγορίες που προαναφέρθηκαν και τις κατηγορίες «Ορυχεία και λατομεία» 1,71%, «Παροχή ηλεκτρισμού ρεύματος/ φυσικού αερίου και νερού» 1,65% και τις «Μεταποιητικές βιομηχανίες» 9,30% οι υπόλοιπες κατηγορίες σε ένα βαθμό ή/ και έμμεσα με τον τουρισμό. Αυτές οι κατηγορίες είναι οι «Γεωργία, κτηνοτροφία θήρα, δασοκομία και αλιεία» 21,52%, «Κατασκευές» 13,97% και ενδιάμεσοι Χρηματοπιστωτικοί Οργανισμοί 1,12%.
- 3) Μέρος της απασχόλησης στις κατηγορίες «Εμπόριο, Επισκευές, Ξενοδοχεία, Εστιατόρια», «Μεταφορές, Αποθηκεύσεις, Επικοινωνίες» και «Λοιπές Υπηρεσίες» σχετίζεται έμμεσα με τον τουρισμό.

Από τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι η συμβολή των Μετεώρων στην διάρθρωση της απασχόλησης είναι σημαντική γιατί όπως είδαμε το μεγαλύτερο ποσοστό των ατόμων στην πόλη της Καλαμπάκας ασχολούνται με επιχειρήσεις σε σχέση με τον τουρισμό, ο οποίος για την πόλη της Καλαμπάκας προέρχεται κυρίως από τα Μετέωρα.

3.3. Επιχειρηματική Δραστηριότητα

Στην υποενότητα αυτή, θα αναφερθούμε στην επιχειρηματική δραστηριότητα των κατοίκων της πόλης της Καλαμπάκας και στην συμβολή των Μετεώρων πάνω σ' αυτή.

Τα στοιχεία για την ανάλυση των χαρακτηριστικών της επιχειρηματικής δραστηριότητας προκύπτουν από τα στοιχεία της ΕΣΥΕ που αφορούν στο μητρώο επιχειρήσεων. Θα πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι, η διαίρεση του νομού σε επιμέρους περιοχές γίνεται με βάση τους ταχυδρομικούς κώδικες που ισχύουν για το νομό Τρικάλων.

Η ανάλυση των στοιχείων του μητρώου επιχειρήσεων φανερώνει ότι το μεγαλύτερο ποσοστό της επιχειρηματικής δραστηριότητας στην περιοχή της Καλαμπάκας αφορά τον τριτογενή τομέα.

Η δραστηριότητα που συγκεντρώνει το μεγαλύτερο αριθμό επιχειρήσεων αφορά στην κατηγορία «Λιανικό Εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών: Επισκευή ειδών οικιακής χρήσης» η οποία συγκεντρώνει το 31,31% των επιχειρήσεων. Η κατηγορία «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια» συγκεντρώνει το 12,46% των επιχειρήσεων ενώ ακολουθεί η κατηγορία των κατασκευών με το 10,88% των επιχειρήσεων. Επίσης ξεχωρίζουν οι κατηγορίες «Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών: λιανική πώληση καυσίμων για οχήματα» με 7,83% και «Χερσαίες μεταφορές, μεταφορές μέσω αγωγών» με 7,79%.

Σε όρους απασχόλησης, η καταγραφή που εμφανίζεται δεν είναι απόλυτα αξιόπιστη, μια και δεν περιλαμβάνει την απασχόληση σε επιχειρήσεις που δεν ξεπερνούν τις τρεις σε συγκεκριμένες κατηγορίες δραστηριότητας. Επιπλέον, η συγκεκριμένη καταγραφή δεν είναι κατάλληλη για να εξαχθούν γενικά συμπεράσματα σε ότι αφορά στην εικόνα της απασχόλησης στην περιοχή της Καλαμπάκας, μια και δεν περιλαμβάνονται πληροφορίες για την απασχόληση στον πρωτογενή τομέα, και δεν

συνυπολογίζονται οι ελεύθεροι επαγγελματίες και οι εργαζόμενοι στο δημόσιο τομέα. Έχοντας υπόψη τα προαναφερόμενα στοιχεία, θεωρείται ότι τα δεδομένα που εμφανίζονται για την απασχόληση είναι ενδεικτικά. Παρατηρείται λοιπόν ότι, σε σχέση με την εικόνα που παρουσιάζει ο αριθμός των επιχειρήσεων, η απασχόληση σε αυτές εμφανίζεται με μεγαλύτερη διασπορά.

Τα μεγαλύτερα ποσοστά απασχόλησης εμφανίζονται στις κατηγορίες «Λιανικό Εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετιστών: Επισκευή ειδών οικιακής χρήσης» με 20,69%, «Χονδρικό Εμπόριο εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων και μοτοσικλετιστών» με 14,22%, «Βιομηχανία Τροφίμων και Ποτών» με 14,11%, «Κατασκευές» με 8,91% και «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια» με 8,68%. Το γεγονός ότι η κατηγορία «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια» εμφανίζεται σε χαμηλότερη θέση στη σχετική στήλη που εμφανίζει τον αριθμό των επιχειρήσεων, είναι αξιοσημείωτο. Στις περισσότερες περιοχές, και ειδικά σε αυτές που εμφανίζουν τουριστική ανάπτυξη, το ποσοστό της απασχόλησης στη συγκεκριμένη κατηγορία επιχειρήσεων ξεπερνά κατά πολύ το ποσοστό που αντιστοιχεί στον αριθμό αυτών των επιχειρήσεων. Το φαινόμενο αυτό χαρακτηρίζεται ως απόλυτα φυσιολογικό μια και η τουριστική βιομηχανία είναι κατεξοχήν δραστηριότητα που χαρακτηρίζεται ως εντάσεως εργασίας. Το σχετικά χαμηλό ποσοστό της απασχόλησης που εμφανίζεται στην περιοχή της Καλαμπάκας όσον αφορά στο συγκεκριμένο τομέα, δείχνει ότι οι επιχειρήσεις του κλάδου είναι μικρού μεγέθους και ότι η απασχόληση σε αυτές είναι πιθανό να είναι δευτερεύουσα, και συμπληρωματική της κύριας απασχόλησης. Ωστόσο, είναι πιθανό σε ορισμένες επιμέρους περιοχές της συνολικής περιοχής, ο αριθμός των επιχειρήσεων της κατηγορίας «Ξενοδοχεία και Εστιατόρια» να μην υπερέβαινε τις τρεις και έτσι να μην υπήρξε καταγραφή, αν και η περίπτωση αυτή μάλλον δεν διαμορφώνει σημαντικά την εικόνα της απασχόλησης στον κλάδο.

Τα ποσοστά που εμφανίζει ο κλάδος των ξενοδοχείων και εστιατορίων σε όρους αριθμού επιχειρήσεων και απασχόλησης δεν αντιστοιχούν με τα ποσοστά που εμφανίζονται σε όρους εσόδων. Το φαινόμενο αυτό δεν παρατηρείται μόνο στην περιοχή της Καλαμπάκας, ωστόσο στη συγκεκριμένη

περιοχή το φαινόμενο είναι ιδιαίτερα έντονο. Έτσι, ο κλάδος που εμφανίζει τα υψηλότερα ποσοστά πωλήσεων είναι ο κλάδος που εμφανίζεται με τον τίτλο «Λιανικό εμπόριο, εκτός από το εμπόριο αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών: επισκευή ειδών ατομικής και οικιακής χρήσης» με 30,68%. Ακολουθεί ο κλάδος του χονδρικού εμπορίου με 18,07%, της βιομηχανίας τροφίμων και ποτών με 15% και η κατηγορία που φέρει τον τίτλο «Πώληση, συντήρηση και επισκευή αυτοκινήτων οχημάτων και μοτοσικλετών. Ο κλάδος των ξενοδοχείων – εστιατορίων μόλις το 3,93% του συνολικού τζίρου γεγονός που δηλώνει ότι πολλές από τις επιχειρήσεις του κλάδου είναι μικρού μεγέθους και λειτουργούν μάλλον εποχιακά.

Αν υπολογίσει κανείς τις επιχειρήσεις που εκτελούν δραστηριότητες που συνάδουν άμεσα με τον τουρισμό όπως αυτές που ανήκουν στην κατηγορία «Βοηθητικές και Συναφείς προς τις μεταφορές δραστηριότητες: Δραστηριότητες ταξιδιωτικών πρακτορείων» και στην κατηγορία «Ψυχαγωγικές, πολιτιστικές, αθλητικές δραστηριότητες», ο συνολικός αριθμός των άμεσα σχετιζόμενων με τον τουρισμό επιχειρήσεων ανέρχεται στις 695, ενώ το ποσοστό των απασχολούμενων σε δραστηριότητες που σχετίζονται άμεσα με τον τουρισμό ανέρχεται στο 10%. Ο τζίρος που αντιστοιχεί σε αυτές τις κατηγορίες είναι 4,51% του συνολικού τζίρου. Θα πρέπει να σημειωθεί ότι, στην περιοχή προσφέρονται παραδοσιακά, εδώ και αρκετές δεκαετίες, υπηρεσίες στον τομέα του τουρισμού. Ο τουριστικός πόρος των Μετεώρων αποτέλεσε και αποτελεί βασικό πόλο έλξης για τους επισκέπτες.

Από τα παραπάνω αντιλαμβανόμαστε ότι οι περισσότεροι κάτοικοι ασχολούνται με τον τριτογενή τομέα, ο οποίος τροφοδοτείται από τα Μετέωρα τα οποία αποτελούν το βασικό πόλο έλξης τουριστών στην πόλη.

Στο κεφάλαιο αυτό, βλέπουμε πόσο μεγάλη είναι η συμβολή των Μετεώρων στην οικονομική ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας.

3.4. Ο ΡΟΛΟΣ ΤΗΣ ΕΥΡΩΠΑΪΚΗΣ ΕΝΩΣΗΣ

3.4.1.Ευρωπαϊκά Προγράμματα – Φορείς

Τα τελευταία 10 χρόνια τα οικονομικά και αναπτυξιακά δεδομένα της πόλης της Καλαμπάκας, έχουν επηρεαστεί από την συμβολή της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία με διάφορα προγράμματα προσπαθεί να επιτύχει την ανάπτυξη της περιφέρειας των διαφόρων χωρών. Οι ευρωπαϊκές πολιτικές ασκούνται στο σύνολο του κοινοτικού χώρου και τα ευρωπαϊκά προγράμματα εξειδικεύονται γεωγραφικά κατά περίπτωση (Ανδρικοπούλου – Καυκαλάς, 2000).

Ο σημαντικότεροι φορείς διαχείρισης και υλοποίησης των Ευρωπαϊκών προγραμμάτων για την περιοχή της Καλαμπάκας είναι το Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας – Πύλης (ΚΕΝ.Α.ΚΑ.Π. Α.Ε.) και ο Δήμος Καλαμπάκας.

Από τους παραπάνω φορείς στην πόλη της Καλαμπάκας συγκεκριμένα έχουν υλοποιηθεί προγράμματα στα πλαίσια των κοινοτικών πρωτοβουλιών LEADER I και LEADER II.

Η πρωτοβουλία LEADER I άρχισε να εφαρμόζεται το 1991 στη χώρα μας, η οποία για πρώτη φορά, έδωσε την ευκαιρία στις τοπικές κοινωνίες να σχεδιάσουν και επιλέξουν οι ίδιες τον τρόπο ανάπτυξής τους, μέσω της εταιρικής σχέσης που δημιούργησαν. Στόχος τους ήτανε η αποτελεσματική αξιοποίηση των κοινοτικών και εθνικών πόρων, στα πλαίσια μιας ολοκληρωμένης προσέγγισης.

Συγκεκριμένα υλοποιήθηκαν 25 τοπικά προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης, κυρίως σε ορεινές και μειονεκτικές περιοχές, στα οποία εντάχθηκαν και χρηματοδοτήθηκαν περισσότερα από 1.700 έργα συνολικού προϋπολογισμού 110 εκατ. € περίπου. Το 76% των έργων αφορούσε επιχειρηματική δραστηριότητα (αγροτικό τουρισμό, μικρομεσαίες επιχειρήσεις πρωτογενούς και δευτερογενούς τομέα). Τα έργα της πρωτοβουλίας ενισχύθηκαν από τρία διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. (ΕΓΤΠΕ – Π, ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) και από πιστώσεις του Υπουργείου Γεωργίας και ολοκληρώθηκαν το 1995.

Η πρωτοβουλία LEADER II είχε πιο συστηματικό και ολοκληρωμένο σχεδιασμό και αποτέλεσε συνέχεια της πειραματικής εφαρμογής LEADER I, η οποία επέφερε ενθαρρυντικά αποτελέσματα και συνέβαλε – αντιστρόφως ανάλογα με τον προϋπολογισμό της – στην ενεργοποίηση του τοπικού πληθυσμού. Η LEADER II εξακολουθεί να ενισχύει και να στηρίζει την εταιρική σχέση, δίνει όμως ιδιαίτερη βαρύτητα στην ανάπτυξη καινοτόμων μεθόδων που θα μπορούσαν να προσφέρουν λύσεις είτε τοπικά, είτε σε επιχειρησιακά προβλήματα, καθώς και στην ανάπτυξη συνεργασιών για άρση της απομόνωσης των προβληματικών περιοχών της χώρας.

Στα πλαίσια των 49 τοπικών και 7 θεματικών προγραμμάτων της πρωτοβουλίας της περιοχής, υλοποιήθηκαν περισσότερα από 3.200 έργα,

συνολικού προϋπολογισμού € 330 εκατ. Περίπου, από τα οποία το 75% αφορούσε επιχειρηματική δραστηριότητα. Αποτέλεσμα της όλης προσπάθειας ήταν η δημιουργία 7.000 περίπου μόνιμων και εποχιακών θέσεων εργασίας. Τα έργα της πρωτοβουλίας, τα οποία χρηματοδοτήθηκαν από τρία διαρθρωτικά ταμεία της Ε.Ε. (ΕΓΤΠΕ – Π, ΕΤΠΑ, ΕΚΤ) και από πιστώσεις του Υπουργείου Γεωργίας, ολοκληρώθηκαν το 2001.

Στην συνέχεια γίνεται αναλυτική αναφορά στα έργα που υλοποιήθηκαν ή είναι σε εξέλιξη στην πόλη της Καλαμπάκας.

LEADER I

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER I είναι μια πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η οποία περιλαμβάνει περιοχές του στόχου 1 (αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες) και 5β (ευαίσθητες αγροτικές περιοχές) της Ευρωπαϊκής κοινότητας.

Σκοπός της είναι να αποδειχθεί η σημασία της άμεσης στήριξης των κοινών τοπικών πρωτοβουλιών για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών. Η καινοτομική φύση του έγκειται στο βαθμό προγραμματισμού και διοίκησης που πραγματοποιείται σε τοπικό επίπεδο, από κυβερνητικούς, οικονομικούς και κοινωνικούς εταίρους που ενώνονται στα πλαίσια μιας "Ομάδας Τοπικής Δράσης". Ένα άλλο κοινοτικό χαρακτηριστικό είναι το δίκτυο των 217 τοπικών ομάδων γύρω από το "Γραφείο Οργάνωσης του LEADER" που εδρεύει στις Βρυξέλλες και είναι υπεύθυνο για την ανταλλαγή μεθοδολογιών και εμπειριών μεταξύ των ομάδων.

Οι ενέργειες του προγράμματος έχουν να κάνουν με την ενίσχυση της αγροτικής ανάπτυξης, την επαγγελματική κατάρτιση, την προώθηση του αγροτικού τουρισμού, την στήριξη των Μ.Μ.Ε. και της βιοτεχνίας, την αξιοποίηση των αγροτικών προϊόντων και άλλα. Η διάρκεια του προγράμματος είναι 3 χρόνια (1991 – 1994).

Όσον αφορά την πόλη της Καλαμπάκας, στα πλαίσια του LEADER I διενεργήθηκαν κάποια έργα, πολύ χρήσιμα για την τοπική κοινωνία. Με βάση λοιπόν το μέτρο 3 που έχει σχέση με τον αγροτικό τουρισμό ολοκληρώθηκαν τα έργα **«Αναρριχητικό Κέντρο»**, **«Κέντρο Ανεμοπτερισμού»** και τέλος το **«Υπαίθριο Θέατρο Καλαμπάκας»**.

Προγράμματα	Συνολικό Κόστος
Αναρριχητικό Κέντρο	7.300.000 δρχ
Κέντρο Ανεμοπτερισμού	23.495.000 δρχ
Υπαίθριο Θέατρο Καλαμπάκας	36.450.000 δρχ

Πηγή: Κέντρο Ανάπτυξης Καλαμπάκας – Πύλης Α.Ε.

LEADER II

Η κοινοτική πρωτοβουλία LEADER II εφαρμόστηκε προκειμένου να συνεχιστεί η δραστηριότητα του LEADER I και αφορά περιοχές του Στόχου 1 (αναπτυξιακά καθυστερημένες περιφέρειες), του Στόχου 5β (ευαίσθητες αγροτικές περιοχές) και περιοχές του Στόχου 6 (περιοχές με πολύ χαμηλή πυκνότητα πληθυσμού) της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

Οι στόχοι του είναι : 1) να ενθαρρύνει τις υποδειγματικές τοπικές πρωτοβουλίες αγροτικής ανάπτυξης, 2) να παρέχει στήριξη σε δράσεις καινοτόμου, υποδειγματικού και μεταβιβάσιμου χαρακτήρα οι οποίες παρουσιάζουν τις νέες οδούς που μπορεί να ακολουθήσει η αγροτική ανάπτυξη, 3) να πολλαπλασιάσει τις ανταλλαγές εμπειριών και τη μεταφορά τεχνογνωσίας, 4) να παρέχει στήριξη σε προγράμματα διακρατικής συνεργασίας τα οποία προέρχονται από τοπικούς φορείς των αγροτικών περιοχών και εκφράζουν την αλληλεγγύη τους. Η διάρκεια των προγραμμάτων είναι 4 χρόνια (1995 – 1999).

Το μέτρο 2 ασχολήθηκε με την επαγγελματική κατάσταση και ενισχύσεις για την απασχόληση. Με αυτό το μέτρο το έργο που ολοκληρώθηκε είναι το **«Τοπικά σύμφωνα ποιότητας – διασφάλισης ποιότητας στις ξενοδοχειακές και επιχειρήσεις»**.

Το μέτρο 3 έχει σχέση με τον αγροτικό τουρισμό και το έργο που ολοκληρώθηκε είναι το **«Κατασκευή Περιπτέρου Τουριστικών Πληροφοριών Καλαμπάκας»**.

Προγράμματα	Συνολικό Κόστος
Τοπικά σύμφωνα ποιότητας – διασφάλισης ποιότητας στις ξενοδοχειακές και επιχειρήσεις. (Μέτρο 2)	16.000.000 δρχ
Κατασκευή Περιπτέρου Τουριστικών Πληροφοριών Καλαμπάκας.(Μέτρο 3)	6.000.000 δρχ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 4°

Στο κεφάλαιο αυτό, γίνεται αναφορά στα Μετέωρα και στα κυριότερα στοιχεία που χαρακτηρίζουν το κάθε μοναστήρι ξεχωριστά. Τα στοιχεία αυτά που θα δοθούν στη συνέχεια του κεφαλαίου εντάσσονται στη συνιστώσα πολιτισμός και διαμορφώνουν τη Βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας.

4.1 ΤΑ ΜΕΤΕΩΡΑ

Στο γεωγραφικό διαμέρισμα της Θεσσαλίας στα παλιά χρόνια, υπήρχε μια απέραντη λίμνη. Σύμφωνα με την παράδοση ένας μεγάλος σεισμός χώρισε στα δύο και ανάμεσα στον Όλυμπο και τον Κίσαβο σχηματίστηκε ένα πέρασμα, τα Τέμπη. Τα νερά χύθηκαν στη θάλασσα και η Θεσσαλία έγινε μια πεπιάδα.

Σύμφωνα με τη θεωρία του Γερμανού γεωλόγου Αλ. Φίλιπσον, οι βράχοι των Μετεώρων δημιουργήθηκαν από μια μεγάλη μάζα από ποταμίστιες πέτρες, άμμο και λάσπη που ενώθηκαν για να σχηματίσουν ένα ενιαίο κώνο.

Όταν αργότερα, τα νερά της Θεσσαλικής λίμνης χύθηκαν στο Αιγαίο, αυτός ο ενιαίος όγκος χωρίστηκε εξαιτίας διαβρωτικής δράσης του νερού, των δυνατών ανέμων, των ραγδαίων βροχών και των σεισμικών δονήσεων, σχηματίζοντας λόφους και βράχους σε διάφορα μεγέθη και σχήματα.

Η στερεοποίηση των ποταμίστιων λίθων και της άμμου σε συμπαγείς βράχους, ήταν αποτέλεσμα της διάλυσης των ασβεστολιθικών πετρωμάτων, καθώς και της πίεσης που για πολλές χιλιάδες χρόνια ασκήθηκε στα χαμηλότερα απολιθώματα από τα υψηλότερα.

Η άποψη του Φίλπσον θεωρείται ολοκληρωμένη επειδή εξηγεί τον βοτσαλωτό χαρακτήρα των βράχων και των λόφων και επειδή οι εξηγήσεις δεν βρίσκονται σε αντίθεση με την παράδοση που αναφέρεται στη θάλασσα της Θεσσαλίας.

Πάνω από την Καλαμπάκα υψώνονται περήφανοι και επιβλητικοί οι πέτρινοι βράχοι των ΑΓΙΩΝ ΜΕΤΕΩΡΩΝ, γεμάτοι απολιθωμένα όστρακα, μαρτυρώντας ένα μοναδικό γεωλογικό φαινόμενο. Στο μετεωριτικό τοπίο το ύψος των βράχων φτάνει τα 400 μέτρα. Είναι το σημαντικότερο μετά το Άγιος Όρος, μοναστικό συγκρότημα στην Ελλάδα.

Στις απάτητες κορυφές, γύρω στο 1100 μ.Χ. έφτασαν στα Μετέωρα οι πρώτοι Ασκητές. Σκαρφάλωσαν και φώλιασαν μέσα στις σπηλιές και στις κουφάλες των βράχων απομονωμένοι αναζητώντας εκεί με προσευχές και νηστείες την ψυχική τους πληρότητα και λύτρωση.

Ονομάστηκαν Μετέωρα από τον Όσιο Μετεωρίτη Αθανάσιο της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου. Έκτοτε πάνω στους Ιερούς Βράχους ήρθαν και εγκαταστάθηκαν Μοναχοί και Μοναχές, οι οποίοι κοπιάζουν μέρα και νύχτα με εργασία, νηστεία, αγρυπνία, όχι μόνο για τη δική τους σωτηρία αλλά και για τη σωτηρία όλων των ανθρώπων με πολύωρες προσευχές και παρακλήσεις.

Ιδρύθηκαν από το 1350 έως το 1500 μΧ 24 μοναστήρια αλλά με τη φθορά του χρόνου και το πέρασμα των αιώνων οι περισσότερες από τις Μονές ερημώθηκαν και λιγοστά χαλάσματα υπάρχουν σήμερα. Στις αρχές του 18^{ου} αιώνα αρχίζει η παρακμή του Μετεωρίτικου μοναχισμού, με αποτέλεσμα, τόσο ο αριθμός των Μονών, όσο και των Μοναχών, να μειωθεί αρκετά και οι λίγοι Μοναχοί φροντίζουν για την επιβίωση και την ανασυγκρότησή τους.

Τα Άγια Μετέωρα είναι αναγνωρισμένα ως διατηρητέο και προστατευόμενο μνημείο της ανθρωπότητας από την UNESCO και άλλους διεθνείς οργανισμούς. Το 1995 ανακηρύχθηκε τόπος Ιερός, αναλλοίωτος και απαραβίαστος που του εξασφαλίζει την Ορθόδοξη αυθεντικότητά του και την αποτελεσματική προστασία του.

Στο πέρασμα των αιώνων τα Μοναστήρια των Μετεώρων έχουν να μας παρουσιάσουν πλούσια δράση. Προσέφεραν πολλά και συνεχίζουν να προσφέρουν, όχι μόνο στον Ορθόδοξο Μοναχισμό και στην εκκλησία αλλά και στο Έθνος, με το πλούσιο κοινωνικό τους έργο και τη συμβολή τους στη διατήρηση της πολιτισμικής μας παράδοσης και κληρονομιάς.

Σήμερα σώζονται και λειτουργούν μόνο 6 μοναστήρια:(στα οποία θα αναφερθούμε αναλυτικά παρακάτω)

- 1) Ιερά Μονή Μεγάλου Μετεώρου.
- 2) Ιερά Μονή του Βαρλαάμ.
- 3) Ιερά Μονή του Αγίου Στεφάνου.
- 4) Ιερά Μονή του Αγίου Νικολάου Αναπαυσά.
- 5) Ιερά Μονή Ρουσάνου.
- 6) Ιερά Μονή της Αγίας Τριάδας.

4.2 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΣΤΕΦΑΝΟΥ

Η ιερά μονή του Αγίου Στεφάνου βρίσκεται στο νοτιοανατολικό άκρο των μετεωριτικών βράχων, ακριβώς πάνω από την πόλη και είναι το μοναδικό μοναστήρι που δεν ανεβαίνει κανείς σκαλιά για να το επισκεφτεί παραμόνο περνάει μια μικρή γέφυρα.

Από το 1961 λειτουργεί ως γυναικείο μοναστήρι με πολυμελή και δραστήρια αδελφότητα η οποία έχει να επιδείξει αξιοθαύμαστο ανακαινιστικό και οικοδομικό έργο στη μονή.

Η ιστορία των πρώτων χρόνων της Μονής όπως και των περισσότερων χάνεται στα βάθη των αιώνων και καλύπτεται από την άχλη των θρύλων και των παραδόσεων (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

Ως οργανωμένο κοινόβιο εμφανίζεται από τις αρχές του 14^{ου} αιώνα. Αυτή την πληροφορία την αναφέρει ο λόγιος Πηλιορείτης μοναχός Ζωσιμάς Εσφιγμενίτης, πως όταν το 1333 μ.Χ. ο αυτοκράτορας του Βυζαντίου Ανδρόνικος Παλαιολόγος ο Νεώτερος ήρθε να καταλάβει την Θεσσαλία, φιλοξενήθηκε στην Μονή του Αγίου Στεφάνου και μένοντας ευχαριστημένος από τους ασκούμενους Πατέρες, δώρισε στον Ηγούμενο κτήματα και πάρα πολλά χρήματα.

Κτήτορες της Μονής αναφέρονται και στην παλιά «πρόθεσι» και σε Πατριαρχικές επιστολές «ο όσιος Φιλόθεος εκ χώρας Σιάταινα» και «ο όσιος Αντώνιος Καντακουζηνός».

Περί το 1398 μ.Χ. ο Βόρνικος Δραγουμάρης δώρισε στη μονή τη θαυματουργό και χαριτόβρυτο κάρα του Αγίου Χαραλάμπους που από τότε έγινε ο δεύτερος προστάτης μονής αλλά και ολόκληρης της περιοχής των Σταγών (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Ο ναΐσκος του Αγίου Στεφάνου που ανήγειρε ο όσιος Φιλόθεος, είναι ξυλόστεγη μονόκλιτη βασιλική με εσωνάρθηκα, που χωρίζεται από τον κυρίως ναό με τρίβηλο άνοιγμα, επιβίωση του τρόπου επικοινωνίας του κεντρικού κλίτους με τα νάρθηκα των παλαιοχριστιανικών βασιλικών. Γύρω στα 1545 ή λίγο αργότερα, αγιογραφήθηκε το ναΐδριο του Αγίου Στεφάνου. Οι τοιχογραφίες του, καλά καθορισμένες και συντηρημένες σήμερα, αποτελούν ένα ενδιαφέρον ζωγραφικό σύνολο μεταβυζαντινής αγιογραφίας.

Το νέο καθολικό της μονής είναι αγιορείτικου τύπου. Ο κυρίως ναός είναι τετρακίονιος σταυροειδής εγγεγραμμένος, με τις δυο κόγχες αριστερά και δεξιά. Χαρακτηριστικοί και εντυπωσιακοί είναι οι ραδινοί και ψηλόλιγνοι τρούλοι πάνω από την πρόθεση και το διάκονο.

Στη μονή φυλάσσονται σήμερα 147 χειρόγραφα, πολλά από τα οποία κοσμούνται με ωραίες και καλλιτεχνικές μικρογραφίες, πολυποίκιλα επίτιπλα και πολύχρωμα διακοσμητικά πρωτογράμματα. Ανάμεσα στα χειρόγραφα που είναι εκτεθειμένα στις προσθήκες του μουσείου, αξιοπρόσεκτα είναι για την παλαιογραφική τους αξία τέσσερα περγαμηνά λυτά φύλλα, του ΣΤ΄/ Ζ΄ αιώνα, που περιέχουν αποσπάσματα από τα κατά Ματθαίον ευαγγέλιο σε μεγαλογράμματη γραφή.

Εντυπωσιακός και υψηλής τέχνης είναι και ο χρυσοκέντητος επιτάφιος του 1857, με πολυπρόσωπη την κεντρική σύνθεση και άλλες συμπληρωματικές παραστάσεις στο πλαίσιο, καθώς και με πλούσια φυτική διακόσμηση. Ακόμη μεγάλης καλλιτεχνικής αξίας είναι και τα επιχρυσωμένα ξυλόγλυπτα βημόθυρα του τέμπλου του ναΐσκου του Αγίου Στεφάνου, με την παράσταση του Ευαγγελισμού στο πάνω μέρος (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

4.3 ΜΟΝΗ ΑΓΙΟΥ ΝΙΚΟΛΑΟΥ ΑΝΑΠΑΥΣΑ

Ανάμεσα στα παλαιά Μοναστήρια του Προδρόμου και Αγίας Μονής, Παντοκράτορας και Δουπιανης φαίνεται να ξεπροβάλλει μπροστά σου σε ένα μικρό βράχο ύψους 85 μ. το ανδρικό Μοναστήρι του Αγίου Νικολάου Αναπαυσα.

Το μοναστήρι επονομάζεται Αναπαυσας γιατί σύμφωνα με την διαδεδομένη εκδοχή παλιά οι μοναχοί το χρησιμοποιούσαν για αναπαυτήριο. Κατά τον Ν. Βέη η ονομασία του μοναστηριού οφείλεται στον κτήτορά του τον ιερομόναχο Νικάνορα.

Ο οργανωμένος μοναχικός βίος στο βράχο του Αναπαυσα ανάγεται πιθανόν στις πρώτες δεκαετίες του 14^{ου} αι. Πάντως το μοναστήρι ιδρύθηκε πριν το έτος 1383 γιατί το αναφέρει ο άγιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Κατά το 15^ο αι. φαίνεται ότι το μοναστήρι είχε εξασθενήσει και ερημωθεί, αργότερα όμως ανακαινίστηκε και χτίστηκε το καθολικό του αγίου Νικολάου από τον μητροπολίτη Λάρισας άγιο Διονύσιο τον Ελεήμονα και τον ιερομόναχο και πρωτοσύγκελο Σταγών Νικάνορα, οι οποίοι θεωρούνται οι επίσημοι κτήτορες της μονής (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

Πριν από το 1960 το μοναστήρι ερημώθηκε και παραλίγο να καταρρεύσει. Τότε έγινε αναστήλωσή του και το 1961 καθαρίστηκαν οι ωραιότερες αγιογραφίες του από ειδικό επιστήμονα. Το 1972 έγινε και νέα ανακαίνιση και Άγιος Νικόλαος ο Αναπαυσάς βρίσκεται και πάλι σε ακμή. Εκτός από τον ναό του Αγίου Νικολάου υπάρχει και ένας μικρός ναισκός αφιερωμένος στον Άγιο Ιωάννη τον Πρόδρομο (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Οι τοιχογραφίες: Η μονή είναι αγιογραφημένη από τον Κρητικό μοναχό Θεοφάνη Στρελήτζα ή Μπαθά (1572), ο οποίος είναι ο πρώτος της Κρητικής

Σχολής που έρχεται να εργαστεί στην κυρίως Ελλάδα. Οι τοιχογραφίες του Αγίου Νικολάου του Αναπαυσά έχουν όλα τα γνωρίσματα της Κρητικής Σχολής: ιδεαλισμό, υποβλητικότητα και συντηρητικότητα, συγκρατημένες κινήσεις και χειρονομίες, ευγένεια προσώπων και στάσεων. Τα θέματα δεν παρατίθενται σε συνεχείς αδιαχώρητες ζώνες, όπως στην Μακεδονική Σχολή, αλλά μέσα σε πλαίσια χωριζόμενα με αρκετά πλατιές γραμμές. Αξιοσημείωτη είναι η τοιχογραφία όπου ο Αδάμ στον Παράδεισο ονοματίζει τα διάφορα ζώα. Είναι μια αριστουργηματική σκηνή λαϊκής ζωγραφικής, η οποία θα αποτελέσει το πρότυπο για επαναλήψεις από τους μεταγενέστερους ζωγράφους. Πρότυπο επίσης μπορεί να θεωρηθεί η Κοίμηση του Εφραίμ που είναι ζωγραφισμένη πάνω απ' την σκηνή του Αδάμ (Νήμας,Θ., 1987).

Το καθολικό της μονής αποτελείται από ένα μικρό μονόχωρο ναό, σχεδόν τετράγωνο, ακανόνιστο όμως και παράγωνο εξαιτίας της στενότητας του βράχου, με μικρό τρούλο στο κέντρο της στέγης, σκοτεινό και χωρίς παράθυρα, αφού έπρεπε να κτιστεί επάνω και άλλος όροφος. Του κυρίως ναού προηγείται ο εσωνάρθηκας αρκετά ευρύχωρος σε σύγκριση με το στενάχωρο κυρίως ναό.

Η τοιχογράφηση του καθολικού της Μονής Αγίου Νικολάου Αναπαυσά αποτελεί το παλαιότερο επώνυμο έργο του μεγάλου καλλιτέχνη και αρχηγέτη της Κρητικής Σχολής Θεοφάνη. Η τοιχογράφηση έχει όλα εκείνα τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά της ανεπανάληπτης τέχνης του μεγάλου Κρητικού ζωγράφου, ευγένεια, ζωντάνια, δροσερότητα, πλαστικότητα, μαλακούς και φωτεινούς τόνους και γενικά υψηλή ποιότητα και τελειότητα στο σχεδιασμό και στη χρωματική απόδοση των μορφών, γνωρίσματα που τελικά αποκρυσταλλώθηκαν, τυποποιημένα όμως, στα μεγάλα τοιχογραφικά σύνολα της ωριμότητάς του στις αγιορείτικες μονές Μεγίστης Λαύρας και Σταυρονικήτα. (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

4.4 ΜΟΝΗ ΜΕΓΑΛΟΥ ΜΕΤΕΩΡΟΥ

Αφετηρία του οργανωμένου μετεωριτικού μοναχισμού αποτελεί η ίδρυση της Μονής του Μεγάλου Μετεώρου ή Μεταμορφώσεως. Η μονή αυτή είναι η παλαιότερη, μεγαλύτερη και επισημότερη από όλες τις μετεωριτικές μονές που υπάρχουν σήμερα.

Το μοναστήρι είναι κτισμένο σε ένα θεόρατο βράχο η ονομασία του οποίου ήταν «Πλατύς Λίθος» αλλά ο Αθανάσιος ο πρώτος οικιστής μετέτρεψε το όνομα σε Μετέωρο. Ο βράχος στον οποίο είναι κτισμένο το μοναστήρι έχει έκταση 50 στρέμματα και το ύψος του είναι 613 μέτρα (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Το μοναστήρι ιδρύθηκε λίγο πριν τα μέσα του 14ου αιώνα (περίπου στο 1347) από τον όσιο Αθανάσιο των Μετεωρίτη, ο οποίος υπήρξε ο πρώτος κτήτορας της μονής και οργανωτής συστηματικής μοναστικής κοινότητας.

Ο όσιος Αθανάσιος γεννήθηκε το 1302 στην Υπάτη. Το κοσμικό του όνομα ήταν Ανδρόνικος. Μετά το θάνατο των γονέων του καταφεύγει στη Θεσσαλονίκη και στη συνέχεια στο Άγιο Όρος όπου όμως δεν γίνεται δεκτός λόγω του μικρού της ηλικίας. Από εκεί μεταβαίνει στην Κωνσταντινούπολη όπου γνωρίζει τους Γρηγόριο Σιναΐτη και τον οικουμενικό πατριάρχη Ισίδωρο από τους οποίους μυείται την μοναστική ζωή.

Ακολουθεί η μετάβασή του στην Κρήτη για λίγο χρονικό διάστημα και έπειτα επιστρέφει στο Άγιο Όρος όπου παίρνει το νέο μοναχικό του όνομα Αθανάσιος. Ο Αθανάσιος μαζί με τον γέροντα ιερομόναχο Γρηγόριο, τον οποίο είχε γνωρίσει στο Άγιο Όρος, μετά την υπόδειξη του τότε επισκόπου Σερβίων Ιακώβου καταφεύγουν στους θεσσαλικούς βράχους των Σταγών. Εκεί εγκαταστάθηκαν στον βράχο του Στύλου (σήμερα Αγίου Πνεύματος) όπου έμειναν μαζί για ορισμένο διάστημα. Αργότερα ο Αθανάσιος εγκαταστάθηκε μόνος του στον Πλατύ Λίθο το 1340.

Στην αρχή ο όσιος οικοδόμησε το ναό της Θεομήτορος και αργότερα του Μεταμορφωθέντος Σωτήρος Χριστού ο οποίος αποτέλεσε το καθολικό της μονής και έδωσε την οριστική επωνυμία.

Ο όσιος Αθανάσιος ο Μετεωρίτης απεβίωσε, μετά από μια σύντομη ασθένεια της χολής σε ηλικία 78 χρόνων περί το έτος 1380 (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

Διάδοχος του και δεύτερος κτήτορας της μόνης ο μοναχός όσιος Ιωάσαφ. Ήταν γιος Ελληνοσερβου βασιλιά Θεσσαλίας και Ηπείρου. Ο Ιωάσαφ σύμφωνα με επίσημες επιγραφικές μαρτυρίες της μόνης το έτος 1387/88 επεκτείνει και επανακτίζει τον αρχικό ναό που είχε αναγείρει ο Αθανάσιος. Πρόκειται για το ευρύχωρο ναόσχημο ιερό, στον τύπο του σταυροειδούς δικιόνου ναού, με τρούλο, του σημερινού καθολικού της μόνης, το οποίο κοσμεύεται με εξαιρετικής τέχνης τοιχογραφίες του έτους 1483 (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Πολλές είναι οι καταστροφές των καιρικών περιστάσεων που έπληξαν το μοναστήρι. Επιδρομές, λεηλασίες, κλεψιές και πυρκαγιές. Λίγα χρόνια αργότερα στις 26 Οκτωβρίου του 1633 μεγάλη πυρκαγιά αποτελείωσε την καταστροφή.

Όμως το Μεγάλο Μετέωρο μέσα από τις ατελείωτες περιπέτειες του και τους κατατρεγμούς έξι αιώνων συνέχισε χωρίς διακοπή τη μοναστική ακτινοβολία και διαφύλαξε τους πολύτιμους θησαυρούς και τα ανεκτίμητα κειμήλια. Το σπουδαιότερο από όλα είναι ότι στους έξι αυτούς αιώνες αποτελεί ζωντανή έπαλξη του ορθόδοξου μοναχισμού και κιβωτό ιερή των εκκλησιαστικών και εθνικών παραδόσεων του Ελληνισμού.

Το 1483 έγιναν οι τοιχογραφίες του πρώτου, μικρού, Καθολικού, που σήμερα αποτελεί το ιερό βήμα του ναού. Ο ναός αυτός θεωρείται ο καλύτερος των Μετέρων και ένας από τους πιο λαμπρούς σ' ολόκληρη την Ελλάδα ως προς την αρχιτεκτονική. Είναι αγιορείτικου τύπου, σταυροειδής

εγγεγραμμένος με δωδεκάπλευρο τρούλο και πλάγιες κόγχες. Οι αρχαιολόγοι θεωρούν τις τοιχογραφίες του κυρίως ναού της Μεταμορφώσεως, που έγιναν το 1552, ως το τελευταίο έργο του μεγάλου ζωγράφου Θεοφάνη του Κρητός (Νήμας.Θ, 1987).

Η παλιά τράπεζα του μοναστηρίου (μήκους 35μ. και πλάτους 12μ.) λειτουργεί τώρα ως μουσείο, στο οποίο φυλάσσονται πολύτιμα κειμήλια. Αξιοσημείωτος είναι ο ξυλόγλυπτος σταυρός, έργο του μοναχού Δανιήλ, ο οποίος χρειάστηκε δεκατέσσερα ολόκληρα χρόνια για να τον σκαλίσει. Η βιβλιοθήκη του Μοναστηρίου έχει 550 τόμους διαφόρων παλιών βιβλίων και χειρογράφων σε περγαμηνές.

Αριστερά και λίγο χαμηλότερα από την είσοδο του Μεγάλου Μετεώρου, στο τέλος της πέτρινης σκάλας, είναι κτισμένο, μέσα σ' ένα μικρό σπήλαιο, το ασκητάριο του Αγίου Αθανασίου του Μετεωρίτη.

Το 1483 αγιογραφήθηκε το ιερό, που αποτελούσε τότε το καθολικό της μονής. Γι' αυτό έχει τη μορφή μικρού ανεξάρτητου ναού, που ανήκει στον τύπο του σταυροειδούς δικιόνιου εγγεγραμμένου με τρούλο. Έτσι οι τοιχογραφίες θεματικά καλύπτουν τον πλήρη σχεδόν αγιογραφικό και δογματικό κύκλο ενός κανονικού ναού.

Οι τοιχογραφίες του ιερού, καθορισμένες κι αυτές και συντηρημένες καλά, αποτελούν ένα επιβλητικό ζωγραφικό σύνολο, αντιπροσωπευτικό των τεχνοτροπικών τάσεων των τελευταίων παλαιολόγειων χρόνων και της πρώιμης Τουρκοκρατίας, λίγο μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

♦ Οι εικόνες της μονής

Επίσης μεγάλο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι φορητές εικόνες της μονής. Ξεχωρίζουν για την τέχνη και την παλαιότητά τους δυο μεγάλες των παλαιολόγειων χρόνων η Παναγία Βρεφοκρατούσα και ο Άγιος Νικόλαος.

Οι εικόνες του τέμπλου ανήκουν χρονολογικά σε διάφορες εποχές από το ΙΣΤ΄ μέχρι το ΙΘ΄ αιώνα. Σημαντικές από αυτές για την τέχνη και την παλαιότητά τους είναι η εικόνα του Χριστού (ΙΣΤ΄ αιώνα), της Παναγίας της Βρεφοκρατούσας, του Προδρόμου και των 24 οίκων του Ακάθιστου Ύμνου με κεντρική σύνθεση τον Ευαγγελισμό της Θεοτόκου.

Μεγάλης σπουδαιότητας από άποψη παλαιότητας και τέχνης είναι οι φορητές εικόνες της μονής. Ιδιαίτερη σημασία για την ιστορία του Μεγάλου Μετεώρου έχουν δυο εικόνες που δώρισε στη μονή η Μαρία Παλαιολογίνα, αδερφή του δεύτερου κτήτορα οσίου Ιωάσαφ.

♦ Βιβλιοθήκη της μονής

Η βιβλιοθήκη της Μονής της Μεταμορφώσεως είναι μια από τις πλουσιότερες και αξιολογότερες μοναστηριακές βιβλιοθήκες. Παρά τις ποικίλες περιπέτειες έξι αιώνων και τις αντίξοες ιστορικές συγκυρίες, οι μετεωρίτες καλόγεροι διαφύλαξαν με ευλάβεια και θρησκευτικό δέος και διέσωσαν μέχρι και σήμερα τους ανεκτίμητους θησαυρούς του μοναστηρίου, χειρόγραφους κώδικες, έγγραφα βυζαντινά και μεταβυζαντινά, σπάνια έντυπα κ.λ.π.

1) Χειρόγραφα

Από τα 1200 χειρόγραφα των μετεωρικών μονών τα 640 ανήκουν στη μονή της Μεταμορφώσεως. Από αυτά τα 86 είναι περγαμηνά. Χρονολογικά καλύπτουν δέκα περίπου αιώνες πνευματικής παραγωγής. Το περιεχόμενό τους είναι ποικίλο και το μεγαλύτερο μέρος ανήκει στους αιώνες 11^ο-16^ο.

Εκτός από τη σπουδαιότητα των κωδίκων για τα κείμενα που περιέχουν, ξεχωριστή είναι και η παλαιογραφική τους σημασία, αφού μπορεί κανείς να παρακολουθήσει σ' αυτούς και να μελετήσει την εξέλιξη και τα διάφορα είδη της γραφής μέσα στους αιώνες. Κατά τον 16^ο και 17^ο αιώνα φαίνεται πως λειτούργησε στη μονή συστηματικό εργαστήριο με έμπειρους καλλιγράφους και γραφείς κωδίκων. Στα χειρόγραφα της μονής υπάρχουν συνολικά 130 περίπου ονόματα κωδικογράφων.

Το παλαιότερο από τα χειρόγραφα ανήκει στον 9ο αιώνα. Πρόκειται για τον περίφημο κώδικα 591 που γράφτηκε το έτος 861/2 στη Μονή της Αγίας Άννας της Βιθυνίας, σε μεγαλογράμματη και σε μικρογράμματη γραφή, από το μοναχό Ευστάθιο. Είναι ο αρχαιότερος μετεωρικός κώδικας, αλλά ίσως και ο παλαιότερος χρονολογημένος κώδικας που βρίσκεται σήμερα στον ελλαδικό χώρο.

Τέλος πολλοί κώδικες αποτελούν και αξιόλογα κειμήλια τέχνης. Είναι πλούσια και καλλιτεχνικά διακοσμημένοι με εντυπωσιακές μικρογραφίες, πολύχρωμα και περίτεχνα επίτιπλα, πρωτογράμματα και άλλα διακοσμητικά μοτίβα.

2) Έγγραφα και έντυπα

Πλούσιο και ενδιαφέρον είναι και το αρχείο των εγγράφων της μονής, βυζαντινών, μεταβυζαντινών και νεότερων. Χρυσόβουλα, μητροπολιτικά έγγραφα, πατριαρχικά σιγίλια που φυλάσσονται εκεί, αποτελούν σπουδαία κειμήλια και πολύτιμα ιστορικά ντοκουμέντα.

Πολλά και σπάνια είναι και έντυπα που έχουν διασωθεί και φυλάσσονται σήμερα στη μονή. Ο συνολικός αριθμός τους υπολογίζεται χονδρικά σε 450 τόμους (15^{ος} – 19^{ος} αι.).

♦ Ξυλόγλυπτα – Χρυσοκέντητα - Αργυρά

1) Ξυλόγλυπτα

Το ξύλινο τέμπλο του κυρίως ναού του καθολικού και τα έξι προσκυνητάρια αποτελούν αριστουργήματα ξυλογλυπτικής με τον αφάνταστο πλούτο και την ποικιλία της διακόσμησης, των σχημάτων και θεμάτων, τους επιτυχημένους συνδυασμούς και τη λεπτότητα και την τελειότητα της εκτέλεσης. Βλαστοί με φύλλα και άνθη, κληματίδες με σταφύλια, ρόδακες, άγγελοι, πτηνά κ.α. συμπληρώνουν ένα θαυμαστό διακοσμητικό σύνολο. Επιχρυσωμένα καθώς είναι όλα αυτά, λάμπουν και εντυπωσιάζουν με την επιβλητικότητα και μεγαλοπρέπειά τους. Το πάνω από την ωραία πύλη τμήμα του τέμπλου είναι το παλαιότερο, όπως μαρτυρεί η σε σχήμα Π

ξυλόγλυπτη επιγραφή του του έτους 1634-35. Έχει κατασκευασθεί δια χειρός κηρού Ιωάννη.

Πολύ καλής τέχνης ξυλόγλυπτα τέμπλα, χωρίς εκείνα των παρεκκλησίων, των Αγίων Κωνσταντίνου και Ελένης και του Τιμίου Προδρόμου. Έχουν και αυτά πλούσια διακόσμηση που διακρίνεται για την τελειότητα της εκτέλεσης και την αριστοτεχνική απόδοση της λεπτομέρειας. Φαίνεται ότι και τα δυο κατασκευάστηκαν κατά τα τέλη του ΙΗ΄ αιώνα, επί της ηγουμενίας του δραστήριου Παρθενίου, του οποίου το όνομα αναγράφεται σε εικόνες και των δυο τέμπλων.

Σπουδαίο έργο ξυλογλυπτικής και ένθετης διακόσμησης από φίλντισι είναι και ο ηγουμενικός θρόνος του κυρίως ναού. Κατασκευάστηκε το 1617 με έξοδα του Χρύσανθου, κάποιου ιερομόναχου ή μοναχού της μονής. Φέρει πλούσια και λεπτή καλλιτεχνική ένθετη από φίλντισι διακόσμηση, μικρά πτηνά και ζώα, βλαστοί με άνθη και φύλλα.

Άξιοι ιδιαίτερης προσοχής είναι οι ξυλόγλυπτοι σταυροί που εκτίθενται στις προθήκες του μουσείου της μονής. Ο παλαιότερος από αυτούς είναι του έτους 1594/95. Φέρει μεταλλική επένδυση με ημιπολύτιμους λίθους.

Τέλος ενδιαφέρουσα ξυλόγλυπτη και πολύχρωμη διακόσμηση, η οποία θυμίζει παρόμοια θέματα των αρχοντικών της Σιάτιστας και των Αμπελακίων, έχει μικρή κασέλα που φυλάσσεται σήμερα στο μουσείο της μονής.

2) Χρυσοκέντητα

Πλούσια και πολύ αξιόλογη είναι και η συλλογή χρυσοκέντητων υφασμάτων, που φυλάσσονται στο μουσείο. Ανάμεσα σ' αυτά: χρυσοκέντητη ποδιά- κάλυμμα αγίας τραπέζης, χρυσοκέντητοι αέρες σε πορφυρό ύφασμα, χρυσοκέντητοι σταυροί από ωμοφόριο, χρυσοκέντητες παραστάσεις αγγέλων, χρυσοκέντητα επιτραχήλια με παραστάσεις αγγέλων. Ξεχωριστή σημασία για την ιστορία της μονής έχει η χρυσοποίκιλτη και χρυσοκέντητη, πάνω σε βελούδο μίτρα του ηγουμένου Συμεών που θεωρείται ο τρίτος κτήτορας της μονής.

Ιδιαίτερος λόγος αξίζει να γίνει για τους δυο χρυσοκέντητους επιτάφιους. Ο ένας των παλαιολόγειων χρόνων, κεντημένος σε ολόκληρο πορφυρό ύφασμα. Στο κέντρο δεσπόζει, σε μεγάλο μέγεθος, η παράσταση του νεκρού Χριστού ξαπλωμένου, που καταλαμβάνει όλο σχεδόν το μήκος του υφάσματος. Η βελονιά λεπτή και αριστοτεχνική παντού, και τα διάφορα χρώματα της κλωστής, σχηματίζουν ζωγραφικές παραστάσεις και αποδίδουν όλες τις λεπτομέρειες και αποχρώσεις. Η σύνθεση, ολιγοπρόσωπη και λιτή, τονίζει και εξαιρεί με συγκλονιστικές λεπτομέρειες το άψυχο, ακινητοποιημένο και άκαμπτο σώμα του Θεανθρώπου.

Ο δεύτερος επιτάφιος είναι του έτους 1620/21, είναι κεντημένος σε πράσινο ολοσηρικό ύφασμα. Στο κέντρο κυριαρχεί η παράσταση του νεκρού Χριστού ξαπλωμένου.

3) Αργυρά

Πλούσια τέλος είναι και η συλλογή των έργων αργυροχοίας, που χρονολογούνται σε διάφορες εποχές και φέρουν διάφορες παραστάσεις αγίων και άλλα διακοσμητικά θέματα. Είναι αποκλειστικά σχεδόν λειψανοθήκες αφού η Μονή του Μεγάλου Μετεώρου έχει αποθησαυρίσει και φυλάσσει ως ιερά σεβάσματα τα τίμια λείψανα πολλών και σπουδαίων αγίων της εκκλησίας.

Ιδιαίτερη όμως σημασία για τη μονή έχουν οι κάρες των οσίων κτητόρων της, που φυλάσσονται μέσα σε πλούσια διακοσμημένες λειψανοθήκες. Εκτός όμως από τις λειψανοθήκες, αξιόλογοι είναι και οι τρεις μικροί ξύλινοι σταυροί αγιασμού με περίτεχνη μεταλλική αργυρή επένδυση (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

4.5 ΙΕΡΑ ΜΟΝΗ ΑΓΙΑΣ ΤΡΙΑΔΑΣ

Επιβλητικός και μεγαλόπρεπος υψώνεται ο απότομος βράχος, στην κορυφή του οποίου βρίσκεται η Μονή της Αγίας Τριάδος. Ανεβαίνοντας στο μοναστήρι ο επισκέπτης αντικρίζει μια μαγευτική θέα από τους εξώστες της μονής. Στα νότια απλώνεται η πόλη της Καλαμπάκας, με τον Πηνειό να φαίνεται στο βάθος. Από τα δυτικά ο επισκέπτης βλέπει την Μονή του Βαρλαάμ και λίγο πιο πέρα του Μεγάλου Μετεώρου. Στα ανατολικά βρίσκεται η Μονή του Αγίου Στεφάνου (www.Kalampaka.gr).

Η ανάβαση στο βράχο της Αγίας Τριάδας παλαιότερα γινόταν με ανεμόσκαλα και με το παραδοσιακό δίχτυ. Περί το 1925 έγινε η λαξευτή κλίμακα με τα 140 σκαλοπάτια που χρησιμοποιούνται μέχρι και σήμερα.

Κατά την παράδοση, που δεν επιβεβαιώνεται όμως και από άλλες μαρτυρίες και πηγές, η μονή πρωτοκτίστηκε το 1438 από κάποιο μοναχό Δαμέτιο για τον οποίο δεν γνωρίζουμε τίποτα απολύτως (Σοφιανός, 1990).

Ο σημερινός κυρίως ναός αντιπροσωπεύει την αρχαιότερη σωζόμενη οικοδομική φάση του μοναστηριού και είναι το πιο ενδιαφέρον από τα κτίσματά του. Ο οποίος φαίνεται να δημιουργήθηκε το έτος 1475/76 όπως μαρτυρεί ενεπίγραφη πλίνθος από το νότιο εξωτερικό τοίχο. Ο κυρίως ναός είναι ένας μικρός σταυροειδής δικιόνιος ναός με κεντρικό τρούλο στη στέγη του. Η ανατολική πλευρά του ναού έχει επιμελημένη πλινθοπερίκλειστη τοιχοδομία με πλούσια κεραμική διακόσμηση, όπως οδοντωτές ταινίες και άλλα κοσμήματα. Στις πλευρικές όψεις η τοιχοδομία είναι απλή. Σε κάθε πλευρά υπάρχει ένα μόνο μονόλοβο παράθυρο, γι' αυτό και ο ναός εσωτερικά είναι σκοτεινός. Ο τρούλος είναι πολυγωνικός, με μονόλοβα παράθυρα, πλίνθινους κιονίσκους και οδοντωτές ταινίες.

Η σημερινή τοιχογράφηση του ναού, σύμφωνα με τη σχετικά επιγραφή, είναι έργο των ζωγράφων Αντωνίου ιερέα και του αδελφού του Νικολάου και έγινε το 1741. Αν και νεότερη, συνεχίζει με επιτυχία την παράδοση της καλής μεταβυζαντινής ζωγραφικής.

Ο ευρύχωρος θολοσκέπαστος εσωνάρθηκας αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη στον κυρίως ναό, ο οποίος κτίστηκε το 1689 και τοιχογραφήθηκε το 1692.

Ενδιαφέρον παρουσιάζει το παρεκκλήσι του Τιμίου Προδρόμου, που συναντά κανείς στ' αριστερά του, προχωρώντας στον κλειστό διάδρομο μετά την είσοδο της μονής. Είναι μικρός κυκλικός ναός με θόλο, λαξευμένος στο βράχο, κατάγραφος με καλής τέχνης τοιχογραφίες. Συμφωνά με την επιγραφή κτίστηκε και αγιογραφήθηκε στα 1682, με έξοδα και κόπο των μοναχών Δαμασκηνού, Ιωνά και Παρθενίου.

Στη Μονή της Αγίας Τριάδος ανήκουν σήμερα 124 χειρόγραφα, που φυλάσσονται στο σκευοφυλάκιο της Μονής του Αγίου Στεφάνου. Στη συλλογή αυτή των χειρογράφων συμπεριλαμβάνονται και οι κώδικες που ανήκαν και βρίσκονταν παλαιότερα στις άλλες μικρότερες μετεωριτικές μονές, Αγίου Νικολάου Αναπαυσά και Ρουσάνου. Ξεχωριστό ενδιαφέρον παρουσιάζει η προσωπική βιβλιοθήκη του Κλεινοβίτη, λόγιου και δραστήριου, επισκόπου Σταγών Παισίου, την οποία είχε δωρίσει στη Μονή της Αγίας Τριάδος. Δυστυχώς αυτή η βιβλιοθήκη δεν σώζεται σήμερα (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

4.6 ΜΟΝΗ ΡΟΥΣΑΝΟΥ

Η Μονή Ρουσάνου είναι κτισμένη επάνω σε έναν εντυπωσιακό κατακόρυφο στύλο όπου το κτιριακό συγκρότημα της μονής καλύπτει όλο το πλάτος του βράχου.

Η ανάβαση στο μοναστήρι παλαιότερα γινόταν με ανεμόσκαλα ενώ σήμερα γίνεται με σκαλοπάτια και δυο γέφυρες που κατασκευάστηκαν το 1930 με δωρεά της καστρακινής Δάφνως Γ. Μπούκα (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990)

Η ιστορική ζωή του μοναστηριού αρχίζει μεταξύ του 1572 και 1529 όταν στο βράχο ανέβηκαν οι ιερομόναχοι Ιωάσαφ και Μάξιμος, οι οποίοι γύρω στο 1530 έκτισαν το σημερινό καθολικό και ορισμένα κελιά. Ο ναός είναι αφιερωμένος στη Μεταμόρφωση του Σωτήρος. Επίσης η Μονή πανηγυρίζει στις 4 Δεκεμβρίου στη μνήμη της Αγίας Βαρβάρας η οποία επέλεξε τον βράχο για κάστρο της. Παλαιότερα στο μοναστήρι φυλασσόταν η κάρα της οποίας πλέον φυλάσσεται στο ναό Παναγίας της Επισκέψεως στα Τρίκαλα (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Όσον αφορά το όνομα της μονής δεν είναι εξακριβωμένο. Διάφορες ερμηνείες έχουν δοθεί, οι περισσότερες όμως δεν ανταποκρίνονται στα πραγματικά γεγονότα. Πιθανότατα η επωνυμία του να οφείλεται στον πρώτο οικιστή του βράχου ή στον κτήτορα του παλαιού αρχικού ναού. Η Μονή Ρουσάνου αναφέρεται με το όνομα αυτό σε επίσημα έγγραφα και κείμενα από την τρίτη δεκαετία του ΙΣΤ΄αιώνα πράγμα που σημαίνει ότι και παλαιότερα ο βράχος ήταν γνωστός με αυτό το όνομα (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

Η ιερά μονή στα χρόνια της κατοχής υπέστη λεηλασίες και αρπαγές κειμηλίων και χειρογράφων. Τα διασωθέντα χειρόγραφα της μονής φυλάσσονται για λόγους ασφαλείας στην Ιερά μονή Αγίου Στεφάνου (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Από τις αρχές του αιώνα το μοναστήρι είχε αρχίσει να εγκαταλείπεται και να ερημώνεται. Επί 20 σχεδόν χρόνια και μέχρι το έτος 1971 ζούσε στη μονή η ευλαβική γερόντισσα από το Καστράκι Ευσεβία. Η μονή μετά την ανακαίνιση και την αναστήλωση κατά την δεκαετία 1980 λειτουργεί ως γυναικείο μοναστήρι.

Τη σημερινή οικοδομική του μορφή πήρε το μοναστήρι κατά την τρίτη δεκαετία του ΙΣΤ΄ αιώνα. Η μονή αποτελείται από ένα τριώροφο συγκρότημα, με το καθολικό και κελιά στο ισόγειο και με δωμάτια υποδοχής, το αρχονταρίκι και άλλα κελιά και βοηθητικούς χώρους στους ορόφους.

Το καθολικό και εδώ είναι αγιορείτικου τύπου, όπως και των περισσότερων άλλων μετεωρικών μονών. Ο κυρίως ναός είναι σταυροειδής δικιόνιος, με τρούλο στο κέντρο και στις δυο πλευρικές κόγχες, τους χορούς, αριστερά και δεξιά. Ο τρούλος είναι πολυγωνικός, με μονόλοβα παράθυρα, και δεσπόζει με το ύψος του σε όλο το κομψό μοναστηριακό συγκρότημα.

Η τοιχογράφηση του καθολικού έγινε 30 χρόνια μετά την ανέγερση της μονής. Η επιγραφή δεν μας πληροφορεί το όνομα του ζωγράφου, ο οποίος πρέπει να ήταν πολύ αξιόλογος, καθώς η αγιογράφηση του κυρίως ναού και του νάρθηκα της μονής αποτελεί ένα από τα λαμπρότερα τοιχογραφικά σύνολα της μεταβυζαντινής ζωγραφικής κατά το β΄ μισό του ΙΣΤ΄ αιώνα. Οι τοιχογραφίες αυτές τεχνοτροπικά ανήκουν στην Κρητική Σχολή (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

4.7 ΜΟΝΗ ΑΓΙΩΝ ΠΑΝΤΩΝ ΒΑΡΛΑΑΜ

Η Αγίων Πάντων Βαρλαάμ είναι κτισμένη επάνω σε έναν από τους πιο ψηλούς και απότομους βράχους των Μετεώρων.

Ο βράχος της Δρακοσπηλιάς ύψους 373 μ. πρωτοκατοικήθηκε από τον όσιο Ερημίτη Βαρλαάμ από τον οποίο πήρε και το όνομα. Στα μέσα του 14^{ου} αιώνα ο όσιος κοντά στη σπηλιά όπου έμενε έκτισε μια μικρή εκκλησία των Τριών Ιεραρχών, ένα δυο κελιά και μια μικρή δεξαμενή για νερό (Τρικαλινό Ημερολόγιο, 1997-98).

Οι επίσημοι κήτορες της Μονής είναι ο Θεοφάνης και Νεκτάριος. Οι δυο αδελφοί κατά το 1518 εγκαταστάθηκαν στον βράχο της Δρακοσπηλιάς όπου με πολλούς κόπους κατάφεραν να ανοικοδομήσουν τον ναό των Τριών Ιεραρχών.

Το 1542 όταν οι μοναχοί έφτασαν τους 30 άρχισαν να κτίζουν έναν μεγαλοπρεπή ναό των Αγίων Πάντων ο οποίος περατώθηκε το 1544 και αποτελεί από τότε το «Καθολικό» δηλαδή την Κεντρική Εκκλησία της Μονής.

Ο όσιος Θεοφάνης απεβίωσε το 1544 και ο όσιος Νεκτάριος το 1550. Και των δυο ο τάφος βρίσκεται μέσα στον ναό των Αγίων Πάντων (Σοφιανός Δ. Ζ., 1990).

Μέχρι τις πρώτες δεκαετίες του 20^{ου} αιώνα στη Μονή ήταν απαγορευμένη η είσοδος στις γυναίκες. Στα χρόνια της κατοχής επετραπήκε η είσοδο στη Μονή αλλά και σε όλα τα μετεωρικά Μοναστήρια.

Στον καιρό της κατοχής το πλούσιο σε χειρόγραφα και κειμήλια μοναστήρι υπέστη αρπαγές και καταστροφές όχι μόνο από τους κατακτητές και τους αντάρτες αλλά και από τις οικογένειες που είχαν εγκατασταθεί στο μοναστήρι μετά την εκδίωξη των Μοναχών.

Η επιστροφή των μοναχών έγινε το 1961 με την φροντίδα του Μητροπολίτη Τρίκκης και Σταγών Διονύσιο (Θεότεκνη Μοναχή, 1988).

Οι τοιχογραφίες. Στην μονή Βαρλαάμ εργάστηκε το 1548 ο γνωστός Θηβαίος αγιογράφος Φράγκος Κατελάνος, του οποίου οι τοιχογραφίες διακρίνονται για τον ρεαλισμό και την χρωματική τους απόδοση. Τις επιδράσεις, που δέχτηκε από τις αγιογραφίες του Θεοφάνη στην Μονή του Αγίου Νικολάου του Αναπαυσά που είχαν γίνει το 1527 αλλά και από την ιταλική τέχνη, ο Κατελάνος τις προσάρμοσε στην δική του προσωπικότητα.

Λίγο αργότερα το 1566 έρχονται στην μονή και ζωγραφίζουν τον πρόναο του ναού των Αγίων Πάντων οι επίσης Θηβαίοι αγιογράφοι αδελφοί ιερέας Γεώργιος και Φράγκος Κοντάρης.

Το καθολικό της Μονής Βαρλαάμ είναι ένα τυπικό κομψό καθολικό αγιορείτικου τύπου, με δικιόνιο σταυροειδή εγγεγραμμένο τον κυρίως ναό, ο οποίος αριστερά και δεξιά φέρει τις χαρακτηριστικές αθωνικές κόγχες, δηλαδή τους χορούς. Ο κυρίως ναός τοιχογραφήθηκε το 1548. Δεν αναγράφεται το όνομα του ζωγράφου όμως η τεχνική, το χρώμα, οι κινήσεις και η διάταξη των μορφών και των σκηνών και γενικότερα τα τεχνοτροπικά χαρακτηριστικά των τοιχογραφιών αυτών είναι ίδια με εκείνα του Αγίου Νικολάου του Αναπαυσά. Η λαμπρή τοιχογράφηση του κυρίως ναού του καθολικού της Μονής Βαρλαάμ έχει όλα τα χαρακτηριστικά της εικονογραφίας του Φράγκου Κατελάνου, την αφηγηματική λεπτομέρεια και την ανάλυση των ιστορικών γεγονότων στις εικονογραφούμενες συνθέσεις από το ένα μέρος, και τον έντονο ρεαλισμό από το άλλο, δάνειο ίσως και επίδραση της ιταλικής τέχνης.

Αξιοπρόσεκτο για την λεπτή και περίτεχνη επεξεργασία του είναι το ξυλόγλυπτο επιχρυσωμένο τέμπλο του κυρίως ναού του καθολικού, καθώς και ο ηγουμενικός θρόνος και τα δυο αναλόγια με πλούσια και ωραία διακόσμηση από φίλντισι.

Σήμερα η Μονή Βαρλαάμ διαθέτει πλούσια και αξιόλογη συλλογή χειρογράφων, τα οποία ανέρχονται σε 290. Ορισμένα από αυτά

παρουσιάζουν ιδιαίτερο ενδιαφέρον για την πολύχρωμη καλλιτεχνική τους διακόσμηση. Ανάμεσα στους χειρόγραφους κώδικες, που είναι εκτεθειμένοι σε προθήκες του μουσείου της μονής, αξιοπρόσεκτος είναι ο κώδικας 298, υψηλής ποιότητας και παλαιογραφικής αξίας περγαμηνό τετραβάγγελο, που θεωρείται το προσωπικό εγκόλπιο του βυζαντινού αυτοκράτορα Κωνσταντίνου Ζ΄ του Πορφυρογέννητου (912-959).

Στο μουσείο της μονής εκτός από τα εικονογραφημένα χειρόγραφα, είναι εκτεθειμένα και πολλά άλλα εκκλησιαστικά κειμήλια, όπως μεταβυζαντινές φορητές εικόνες, χρυσοκέντητα άμφια και επιτάφιοι, διάφορα είδη μικροτεχνίας και αργυροχοίας. Μεταξύ των φορητών εικόνων ιδιαίτερης καλλιτεχνικής αξίας είναι η Θεοτόκος Βρεφοκρατούσα, ανάμεσα με δυο αγγέλους και αγίους που την παραστέκουν γύρω της, έργο του έτους 1668, του περίφημου Κρητικού ζωγράφου Εμμανουήλ Τζάνε.

Αξιόλογα κτίσματα της Μονής Βαρλαάμ με ιδιαίτερο αρχιτεκτονικό ενδιαφέρον είναι:

- ♦ Η παλαιά τράπεζα, που σήμερα χρησιμοποιείται ως σκευοφυλάκιο - μουσείο.
 - ♦ Η εστία ή μαγειρείο, ένα από τα κομψότερα και ωραιότερα κτίσματα του είδους του, θολοσκέπαστο, με κανονικό οκτάπλευρο τρουλίσκο ως καπνοδόχο.
 - ♦ Και τέλος ενδιαφέρον παρουσιάζει το νοσοκομείο
- (Δ. Ζ., Σοφιανός, 1990).

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 5^ο

5.1. ΕΙΣΑΓΩΓΗ

Για την εκπόνηση της παρούσας πτυχιακής ήταν αναγκαίο η δημιουργία ερωτηματολογίου. Το ένα ερωτηματολόγιο δόθηκε στους επισκέπτες της πόλης της Καλαμπάκας, και το δεύτερο ερωτηματολόγιο μοιράστηκε στους επιχειρηματίες της πόλης για την συλλογή στοιχείων όπως:

Γενικών στοιχείων: Ηλικία, φύλο, οικογενειακή κατάσταση, αριθμός παιδιών και μορφωτικό επίπεδο, ώστε να καταγραφεί το προφίλ των ερωτώμενων.

Οικονομικών στοιχείων: Απασχόληση, εισόδημα.

Πολιτιστικών στοιχείων: επίσκεψη στα Μετέωρα, στο ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου.

Στοιχεία τουριστικών υποδομών: Κατάσταση των προσφερόμενων υποδομών και υπηρεσιών στην πόλη της Καλαμπάκας.

Σκοπός των ερωτηματολογίων είναι να διερευνηθεί η συμβολή των Μετεώρων στην Βιώσιμη ανάπτυξη της πόλης και ένας ειδικότερος λόγος είναι να διαπιστωθεί γιατί οι περισσότεροι επισκέπτες δεν διανυκτερεύουν στην πόλη της Καλαμπάκας.

Για την επεξεργασία των στοιχείων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Statgraphics plus, ενώ για την δημιουργία των διαγραμμάτων χρησιμοποιήθηκε το πρόγραμμα Excel.

5.2. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ

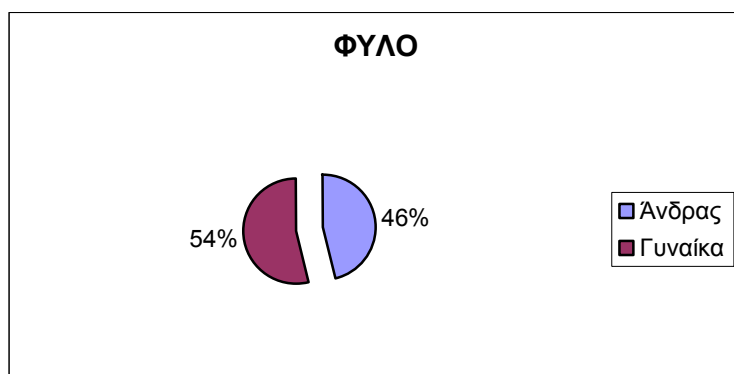
Αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας

Τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας αναφέρονται παρακάτω και παράλληλα παρουσιάζονται και τα ανάλογα για κάθε ερώτηση διαγράμματα.

5.2.1. Δημογραφικά Στοιχεία Επισκεπτών

1. Φύλο ερωτώμενων

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι 54% από τους επισκέπτες που ρωτήθηκαν είναι γυναίκες και το υπόλοιπο 46% είναι άνδρες. (Σχήμα 1)

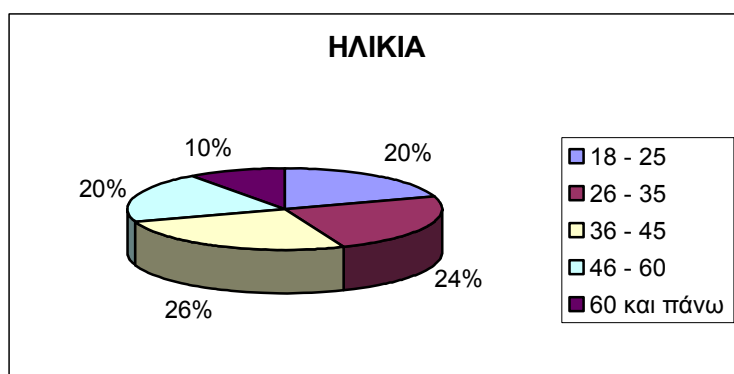

Σχήμα 1

ΦΥΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ανδρας	46%
Γυναίκα	54%

2. Ηλικία ερωτώμενων

Σχετικά με την ηλικία των ερωτώμενων βρέθηκε ότι το 26% είναι μεταξύ 36 – 45 ετών, το 24% είναι 26 – 35 ετών, 20% 18 – 25%, ένα άλλο 20% 46 – 60 ετών και τέλος ένα 10% από 60 ετών και πάνω. (Σχήμα 2)

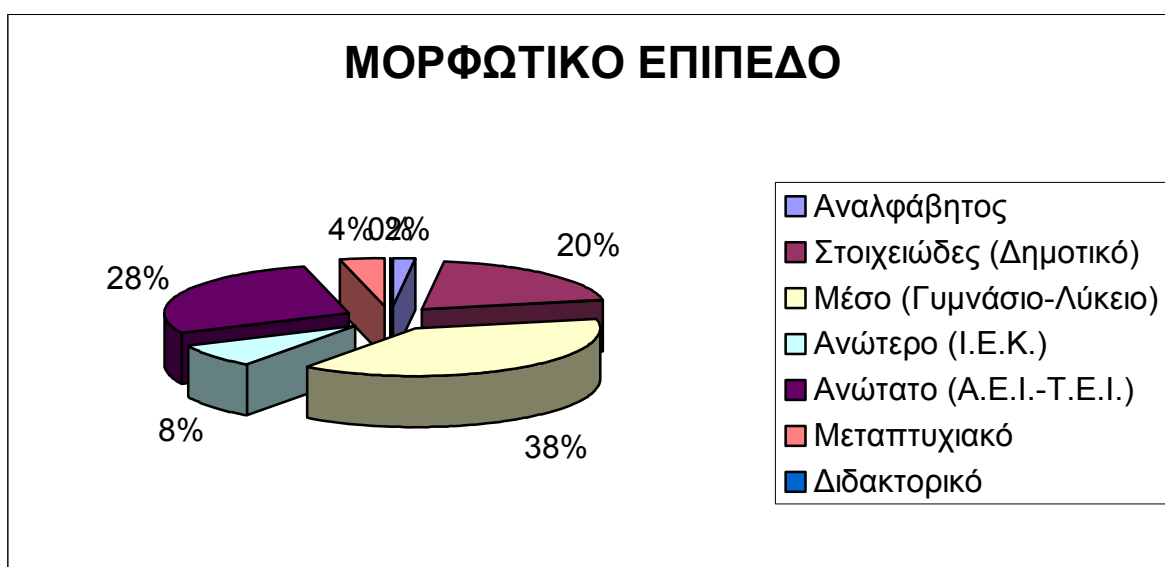

Σχήμα 2

ΗΛΙΚΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
18 – 25	20%
26 – 35	24%
36 – 45	26%
46 – 60	20%
60 και πάνω	10%

3. Μορφωτικό επίπεδο

Από τις απαντήσεις προκύπτουν τα αποτελέσματα 38% Μέσο (Γυμνάσιο – Λύκειο), το 28% Ανώτατο (Α.Ε.Ι. – Τ.Ε.Ι.), 20% Στοιχειώδες (Δημοτικό), 8% Ανώτερο (Ι.Ε.Κ.), 4% Μεταπτυχιακό, και τέλος το 2% είναι Αναλφάβητο. (Σχήμα 3)

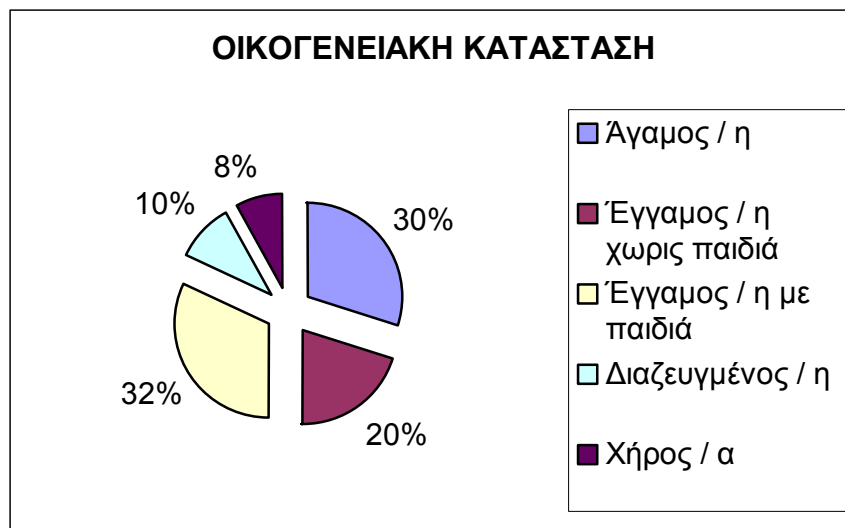

Σχήμα 3

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Αναλφάβητος	2%
Στοιχειώδες (Δημοτικό)	20%
Μέσο (Γυμνάσιο-Λύκειο)	38%
Ανώτερο (Ι.Ε.Κ.)	8%
Ανώτατο (Α.Ε.Ι.-Τ.Ε.Ι.)	28%
Μεταπτυχιακό	4%
Διδακτορικό	0%

4. Οικογενειακή κατάσταση

Σ' αυτή την ερώτηση οι επισκέπτες απάντησαν ότι το 32% είναι έγγαμος / η με παιδιά, το 30% άγαμος / η, το 20% έγγαμος / η χωρίς παιδιά, το 10% διαζευγμένος / η, και ένα 8% χήρος / α. (Σχήμα 4)

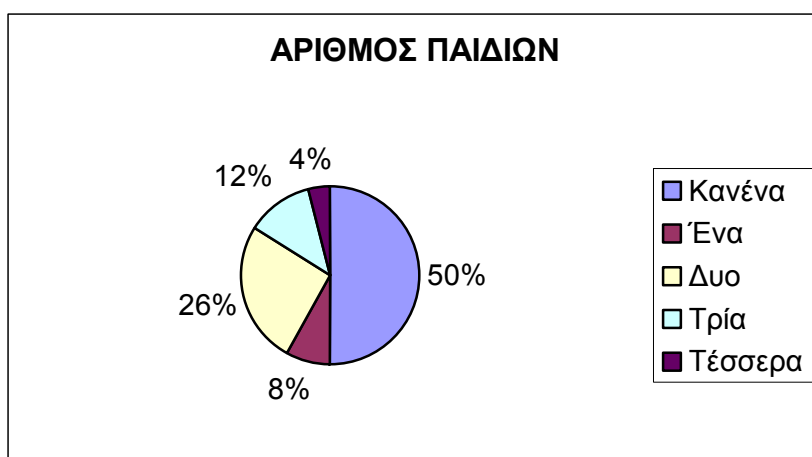

Σχήμα 4

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Άγαμος / η	30%
Έγγαμος / η χωρίς παιδιά	20%
Έγγαμος / η με παιδιά	32%
Διαζευγμένος / η	10%
Χήρος / α	8%

5. Αριθμός παιδιών

Στην ανοιχτή αυτή ερώτηση οι επισκέπτες απάντησαν ότι το 50% δεν έχει παιδιά, το 26% ότι έχει δυο παιδιά, το 12% τρία παιδιά, το 8% ένα παιδί, και 4% τέσσερα παιδιά. (Σχήμα 5)

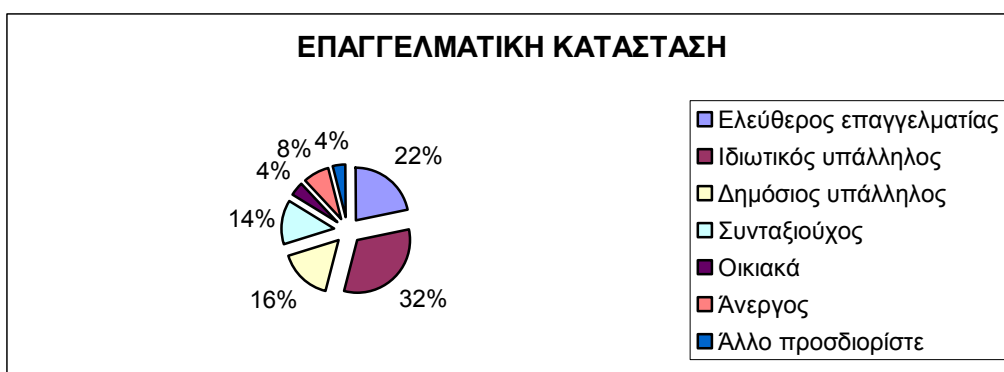

Σχήμα 5

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Κανένα	50%
Ένα	8%
Δυο	26%
Τρία	12%
Τέσσερα	4%

6. Επαγγελματική κατάσταση

Όσον αφορά αυτή την ερώτηση το 32% απάντησε ότι είναι ιδιωτικός υπάλληλος, το 22% ελεύθερος επαγγελματίας, το 16% δημόσιος υπάλληλος, το 14% συνταξιούχος, το 8% άνεργος, ένα 4% οικιακά και τέλος ένα 4% άλλο.

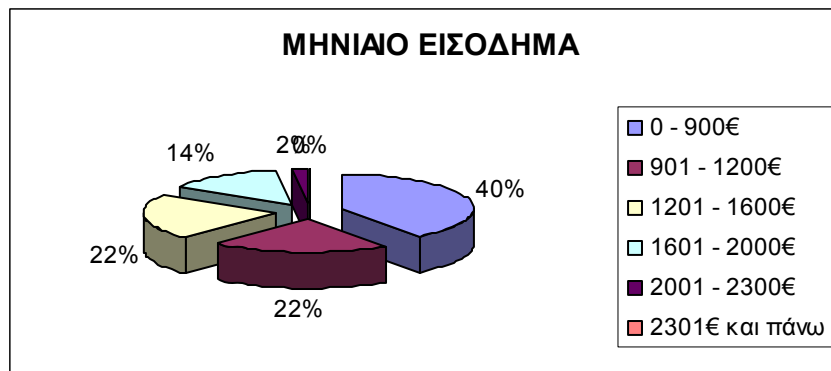

Σχήμα 6

ΕΠΑΓΓΕΛΜΑΤΙΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ελεύθερος επαγγελματίας	22%
Ιδιωτικός υπάλληλος	32%
Δημόσιος υπάλληλος	16%
Συνταξιούχος	14%
Οικιακά	4%
Άνεργος	8%
Άλλο προσδιορίστε	4%

7. Μηνιαίο εισόδημα

Οι απαντήσεις που δόθηκαν σε αυτή την ερώτηση είναι: το 40% έχει εισόδημα από 0-900€, ένα 22% έχει 901-1200€, ένα άλλο 22% έχει 1201-1600€, το 14% έχει εισόδημα από 1601-2000€ και τέλος ένα 2% έχει από 2001-2300€.

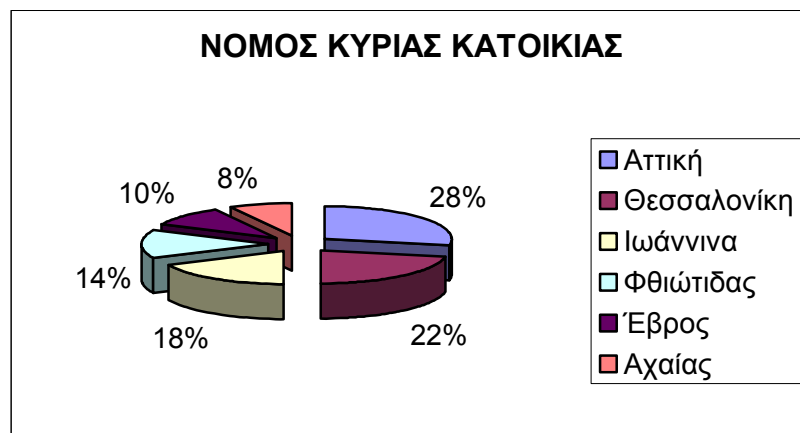

Σχήμα 7

ΜΗΝΙΑΙΟ ΕΙΣΟΔΗΜΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
0 – 900€	40%
901 – 1200€	22%
1201 – 1600€	22%
1601 – 2000€	14%
2001 – 2300€	2%
2301€ και πάνω	0%

8. Σε ποιόν Νομό της Ελλάδας ανήκει ο τόπος κύριας κατοικίας σας;

Σε αυτή την ερώτηση το 28% των ερωτηθέντων απάντησε το νομό της Αττικής, το 22% το νομό Θεσσαλονίκης, το 18% το νομό Ιωαννίνων, το 14% το νομό Φθιώτιδας, το 10% το νομό Έβρου και τέλος ένα 8% το νομό Αχαΐας. (Σχήμα 8)

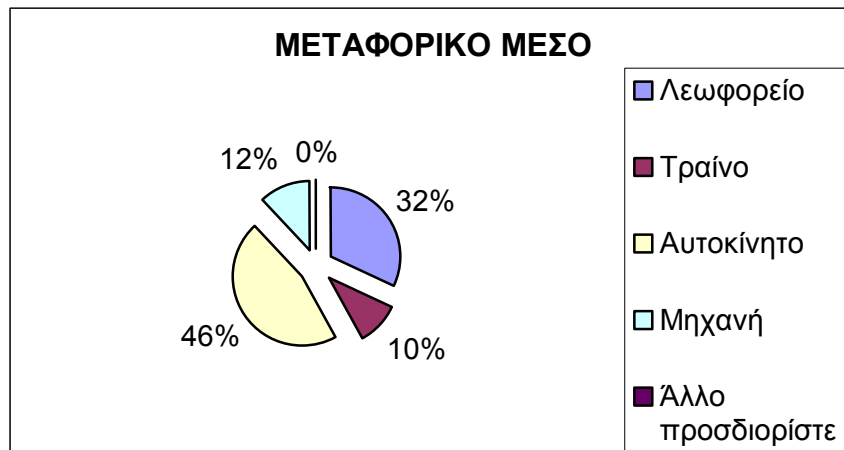
Σχήμα 8

ΝΟΜΟΣ ΚΥΡΙΑΣ ΚΑΤΟΙΚΙΑΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Αττική	28%
Θεσσαλονίκη	22%
Ιωάννινα	18%
Φθιώτιδας	14%
Έβρος	10%
Αχαΐας	8%

5.2.2. Ειδικές Ερωτήσεις Επισκεπτών

9. Με ποιο από τα παρακάτω μεταφορικά μέσα έχετε έρθει στην Καλαμπάκα;

Το 46% απάντησε με αυτοκίνητο, το 32% με λεωφορείο, το 12% με μηχανή και το 10% με τραίνο. (Σχήμα 9)

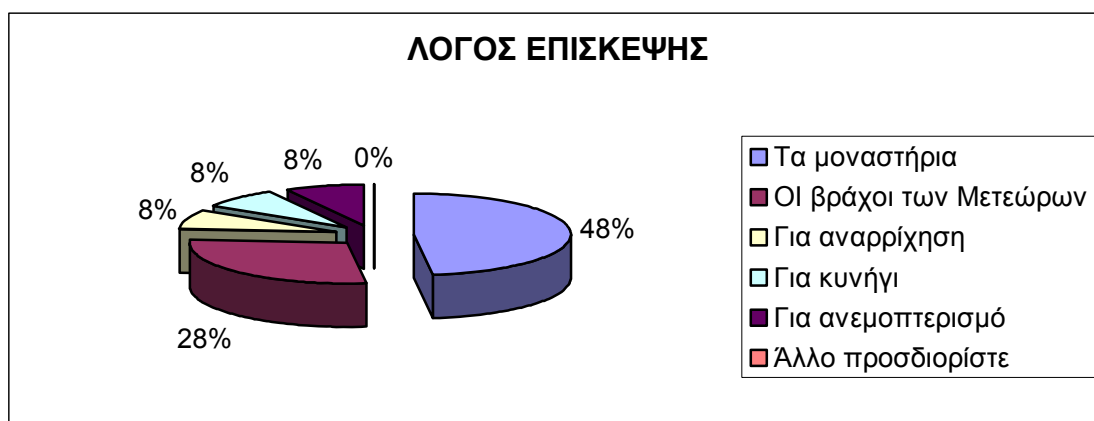

Σχήμα 9

ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Λεωφορείο	32%
Τραίνο	10%
Αυτοκίνητο	46%
Μηχανή	12%
Άλλο προσδιορίστε	0%

10. Ο λόγος επίσκεψης σας στην Καλαμπάκα

Όσον αφορά αυτή την ερώτηση το 48% των ερωτηθέντων απάντησε σαν λόγο επίσκεψης τα Μοναστήρια, το 28% τους Βράχους των Μετεώρων και από 8% απάντησαν για αναρρίχηση, για κυνήγι και ανεμοπτερισμό. (Σχήμα 10)

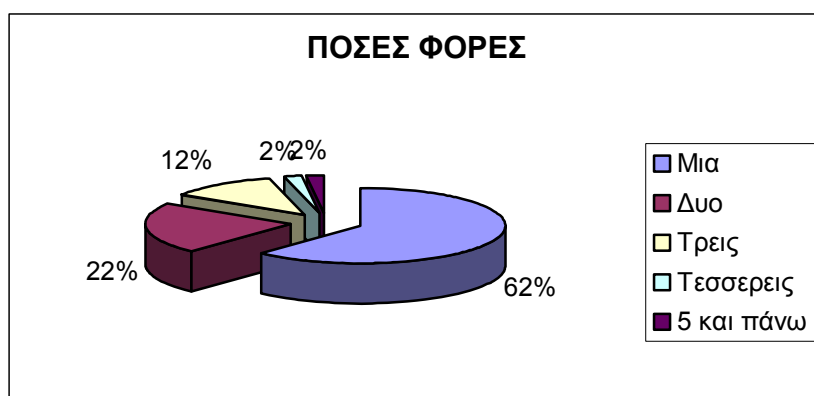

Σχήμα 10

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Τα μοναστήρια	48%
Οι βράχοι των Μετεώρων	28%
Για αναρρίχηση	8%
Για κυνήγι	8%
Για ανεμοπτερισμό	8%
Άλλο προσδιορίστε	0%

11. Πόσες φορές έχετε επισκεφτεί την Καλαμπάκα

Από τις απαντήσεις των ερωτηθέντων προκύπτει ότι το 62% έχει επισκεφτεί την πόλη μια φορά, το 22% δυο φορές, το 12% τρεις φορές, το 2% τέσσερις φορές και ένα άλλο 2% πέντε φορές και πάνω. (Σχήμα 11)

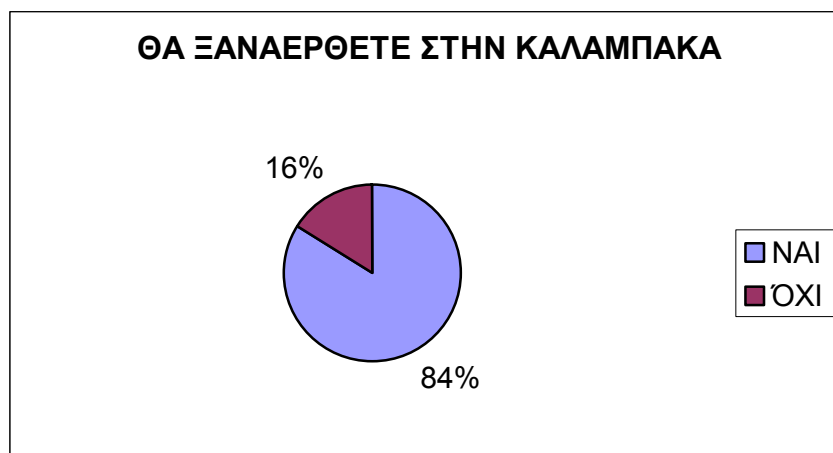

Σχήμα 11

ΠΟΣΕΣ ΦΟΡΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Μια	62%
Δυο	22%
Τρεις	12%
Τέσσερις	2%
5 και πάνω	2%

12. Θα ξαναέρθετε στην πόλη της Καλαμπάκας;

Τα αποτελέσματα τα οποία προκύπτουν σε αυτή την ερώτηση είναι: 84% των ερωτηθέντων απάντησαν ότι θα ξαναέρθουν στην Καλαμπάκα και το 16% ότι δεν θα ξαναέρθουν. (Σχήμα 12)

Σχήμα 12

ΘΑ ΞΑΝΑΕΡΘΕΤΕ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
ΝΑΙ	84%
ΌΧΙ	16%

14. Έχετε επισκεφτεί το ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου;

Το 58% των επισκεπτών απάντησε ότι δεν έχει επισκεφτεί το ναό και το 42% απάντησε πως έχει επισκεφτεί το ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. (Σχήμα 14)

Σχήμα 14

ΝΑΟΣ ΚΟΙΜΗΣΕΩΣ ΤΗΣ ΘΕΟΤΟΚΟΥ	ΠΟΣΟΣΤΑ
ΝΑΙ	42%
ΌΧΙ	58%

15. Γνωρίζετε πότε κτίστηκε ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου;

Όσον αφορά αυτή την ερώτηση το 64% απάντησε πως δεν γνωρίζει πότε κτίστηκε ο ναός και το 36% ότι γνωρίζει. (Σχήμα 15)

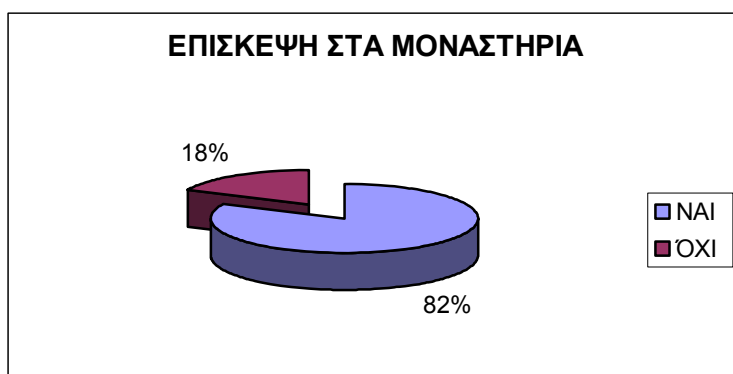

Σχήμα 15

ΠΟΤΕ ΚΤΙΣΤΗΚΕ Ο ΝΑΟΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
ΝΑΙ	36%
ΌΧΙ	64%

16. Έχετε επισκεφτεί τα Μοναστήρια των Μετεώρων;

Το 82% των ερωτηθέντων απάντησε ότι έχει επισκεφτεί τα Μοναστήρια και το 18% ότι δεν έχει επισκεφτεί τα Μοναστήρια. (Σχήμα 16)

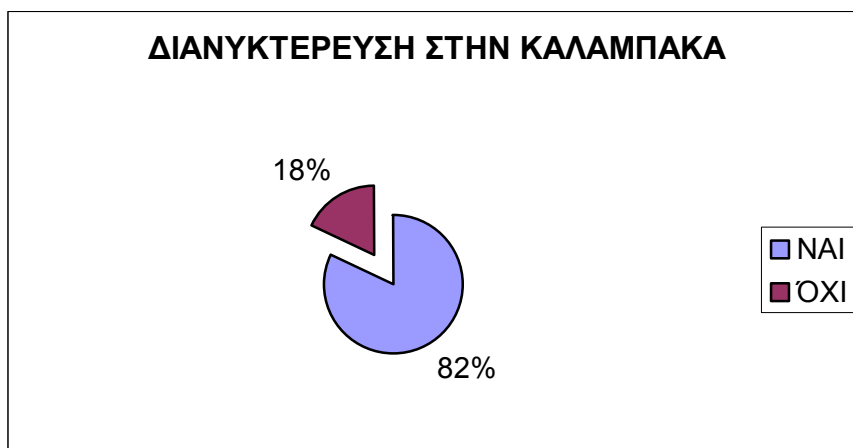

Σχήμα 16

ΕΠΙΣΚΕΨΗ ΣΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
ΝΑΙ	82%
ΌΧΙ	18%

18. Έχετε διανυκτερεύσει στην πόλη της Καλαμπάκας;

Στη συγκεκριμένη ερώτηση το 82% των επισκεπτών έχει διανυκτερεύσει στην Καλαμπάκα και το 18% δεν έχει διανυκτερεύσει. (Σχήμα 18)

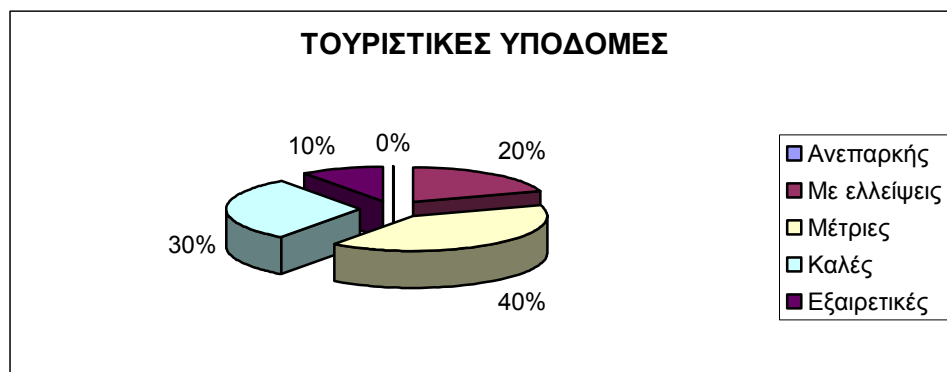

Σχήμα 18

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗ ΣΤΗΝ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
ΝΑΙ	82%
ΌΧΙ	18%

20. Πως αξιολογείτε τις τουριστικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες στην πόλη της Καλαμπάκας;

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι το 40% των επισκεπτών τις αξιολογεί μέτριες, το 30% καλές, το 20% με ελλείψεις και το 10% εξαιρετικές. (Σχήμα 20)

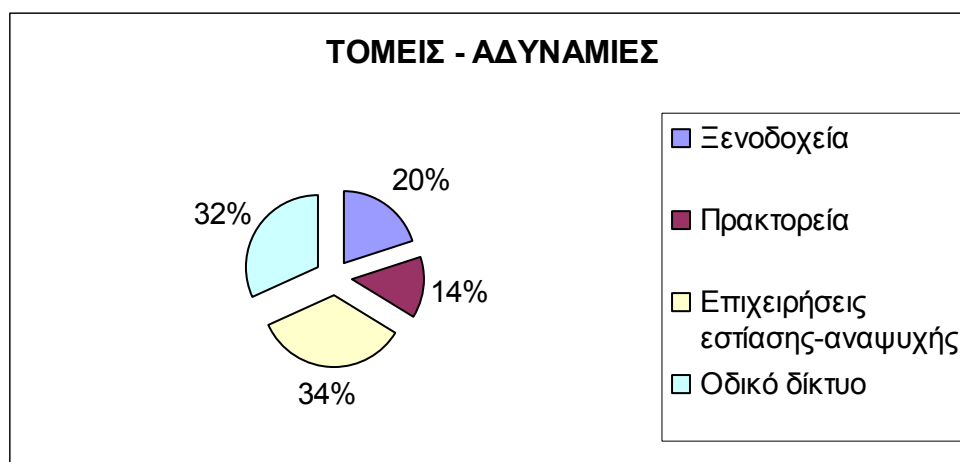

Σχήμα 20

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ανεπαρκής	0%
Με ελλείψεις	20%
Μέτριες	40%
Καλές	30%
Εξαιρετικές	10%

21. Σε ποίον / ποίους από τους παρακάτω τομείς εντοπίζετε τις σημαντικότερες αδυναμίες;

Σε αυτή την ερώτηση το 34% των επισκεπτών απάντησε ότι ο τομέας με τις σημαντικότερες ελλείψεις είναι οι επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής, το 32% απάντησε ότι είναι ο τομέας του οδικού δικτύου, το 20% απάντησε τα ξενοδοχεία και τέλος το 14% τα πρακτορεία. (Σχήμα 21)

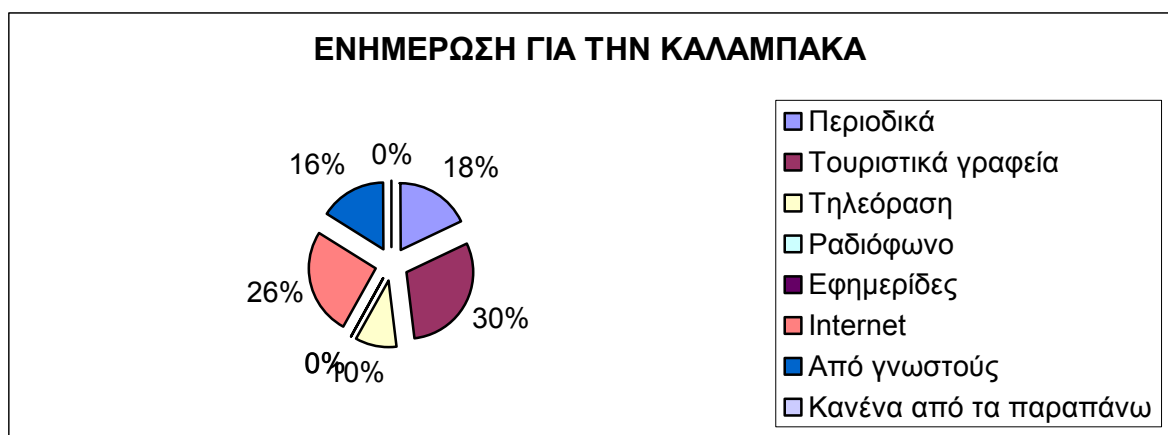

Σχήμα 21

ΤΟΜΕΙΣ - ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ξενοδοχεία	20%
Πρακτορεία	14%
Επιχειρήσεις εστίασης-αναψυχής	34%
Οδικό δίκτυο	32%

22. Από πού ενημερωθήκατε για την Καλαμπάκα;

Όσον αφορά αυτή την ερώτηση το 30% απάντησε ότι ενημερώθηκε από τουριστικά γραφεία, το 26% από το internet, το 18% από περιοδικά, το 16% από γνωστούς και τέλος το 10% από την τηλεόραση. (Σχήμα 22)

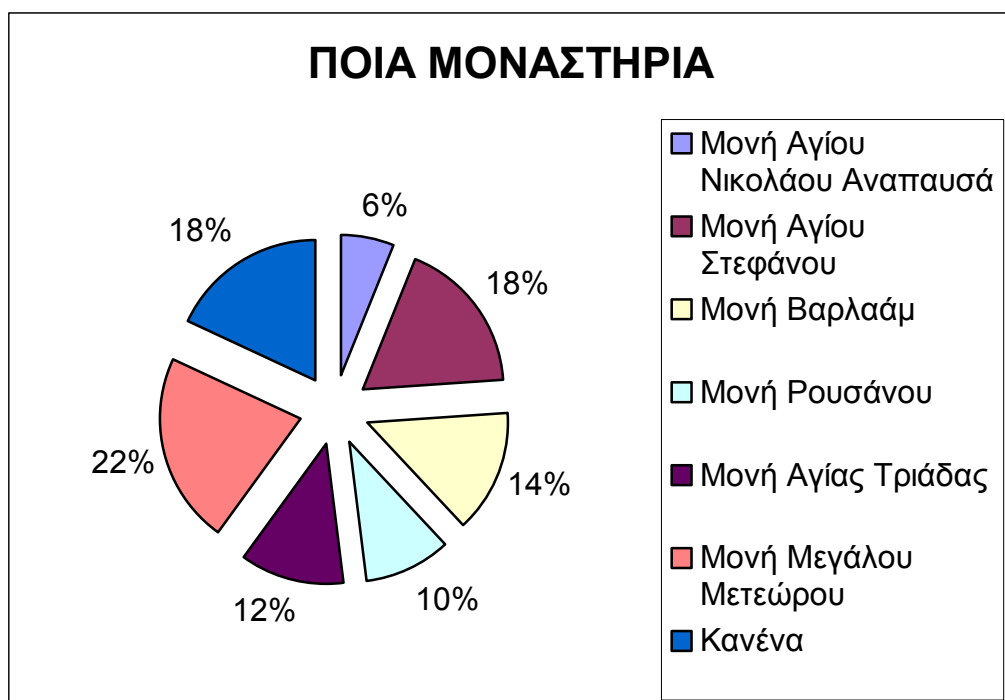

Σχήμα 22

ΕΝΗΜΕΡΩΣΗ ΓΙΑ ΤΗΝ ΚΑΛΑΜΠΑΚΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Περιοδικά	18%
Τουριστικά γραφεία	30%
Τηλεόραση	10%
Ραδιόφωνο	0%
Εφημερίδες	0%
Internet	26%
Από γνωστούς	16%
Κανένα από τα παραπάνω	0%

17.Αν ναι ποίο / ποία από τα Μοναστήρια έχετε επισκεφτεί:

Οι επισκέπτες σε αυτή την ερώτηση απάντησαν ότι έχουν επισκεφτεί σε ποσοστό 22% τη Μονή Μεγάλου Μετεώρου, 18% τη Μονή Αγίου Στεφάνου, το 14% τη Μονή Βαρλαάμ, το 12% τη Μονή Αγίας Τριάδας και το 6% τη Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά. (Σχήμα 17)

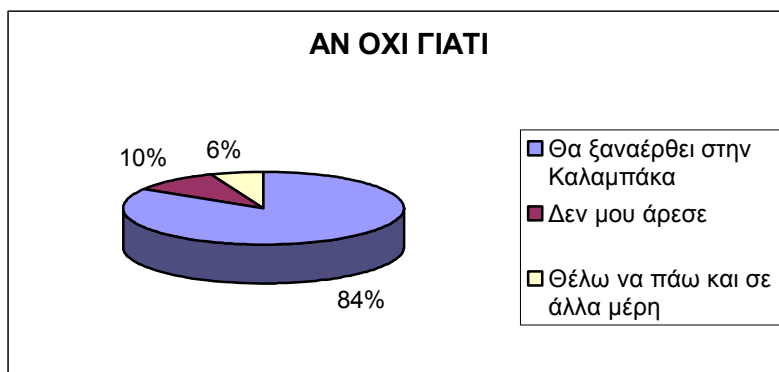

Σχήμα 17

ΠΟΙΟ ΑΠΟ ΤΑ ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Μονή Αγίου Νικολάου Αναπαυσά	6%
Μονή Αγίου Στεφάνου	18%
Μονή Βαρλαάμ	14%
Μονή Ρουσάνου	10%
Μονή Αγίας Τριάδας	12%
Μονή Μεγάλου Μετεώρου	22%
Κανένα	18%

13. Αν όχι γιατί:

Το 84% απάντησε ότι θα ξαναέρθει στην Καλαμπάκα, το 10% δεν θα ξαναέρθει γιατί δεν του άρεσε και 6% δεν θα ξαναέρθει γιατί θέλει να επισκεφτεί και άλλα μέρη. (Σχήμα 13)

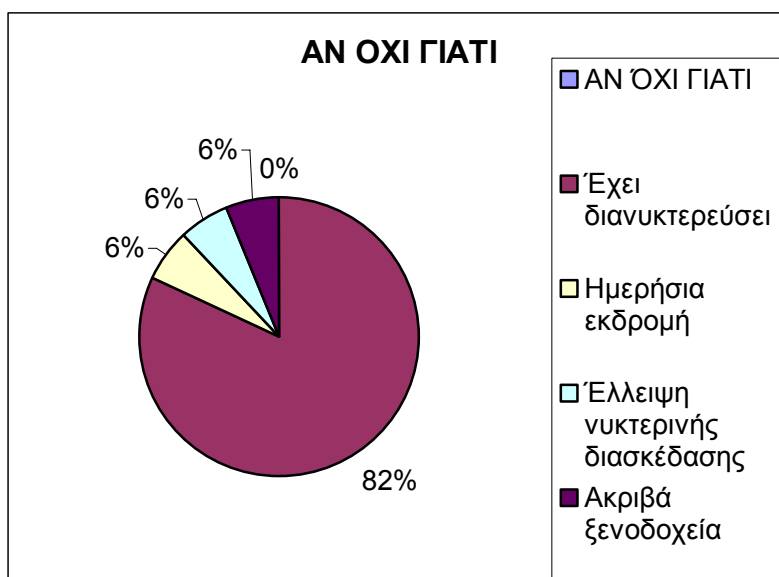

Σχήμα 13

ΑΝ ΟΧΙ ΓΙΑΤΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Θα ξαναέρθει στην Καλαμπάκα	84%
Δεν μου άρεσε	10%
Θέλω να πάω και σε άλλα μέρη	6%

19. Αν όχι γιατί:

Σε αυτή την ερώτηση το 82% των επισκεπτών απάντησε ότι έχει διανυκτερεύσει, το 6% που δεν διανυκτέρευσαν είναι γιατί κάνανε ημερήσια εκδρομή, ένα άλλο 6% που δεν διανυκτέρευσαν είναι λόγω έλλειψης νυκτερινής διασκέδασης και τέλος ένα ακόμα 6% δεν διανυκτέρευσε λόγω ακριβών ξενοδοχείων. (Σχήμα 19)

Σχήμα 19

ΑΝ ΟΧΙ ΓΙΑΤΙ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Έχει διανυκτερεύσει	82%
Ημερήσια εκδρομή	6%
Έλλειψη νυκτερινής διασκέδασης	6%
Ακριβά ξενοδοχεία	6%

5.3. ΔΙΑΓΡΑΜΜΑΤΑ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

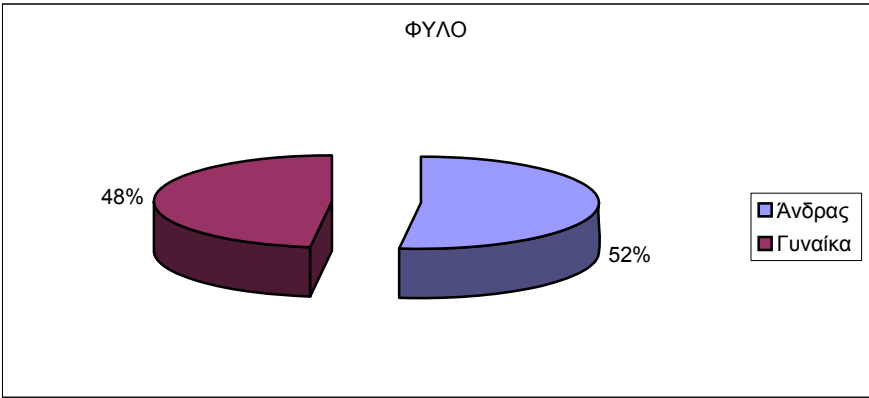
Αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας

Τα αποτελέσματα της επιτόπιας έρευνας αναφέρονται παρακάτω και παράλληλα παρουσιάζονται και τα ανάλογα για κάθε ερώτηση διαγράμματα.

5.3.1. Δημογραφικά Στοιχεία Επιχειρηματιών

1. Φύλο ερωτώμενων

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι 52% από τους επιχειρηματίες που ρωτήθηκαν είναι άνδρες και το υπόλοιπο 48% των επιχειρηματιών είναι γυναίκες. (Σχήμα 1)

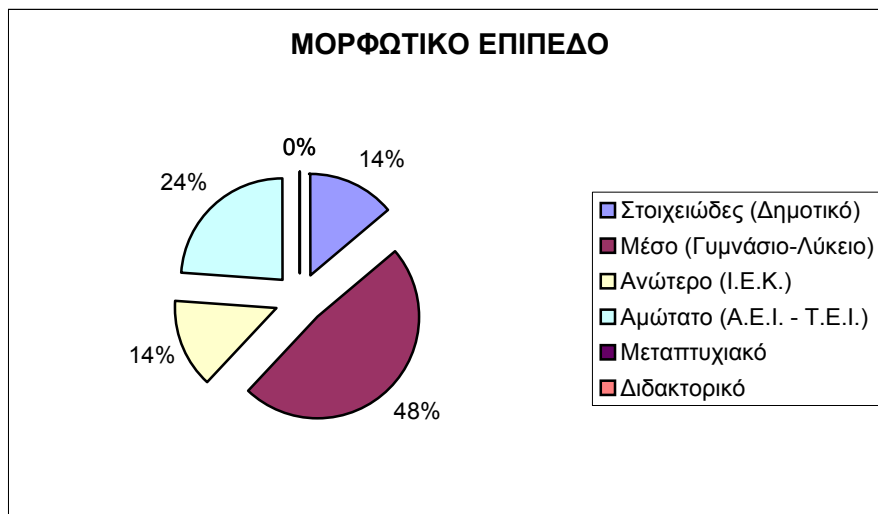

ΣΧΗΜΑ 1

ΦΥΛΟ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Άνδρας	52%
Γυναίκα	48%

2. Μορφωτικό επίπεδο ερωτώμενων

Σχετικά με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων προκύπτει από τους επιχειρηματίες που ρωτήθηκαν ότι το 48% είναι μέσου επιπέδου, το 24% είναι ανώτατου επιπέδου, το 14% είναι στοιχειώδους και άλλο ένα 14% είναι ανώτερου μορφωτικού επιπέδου. (Σχήμα 2)

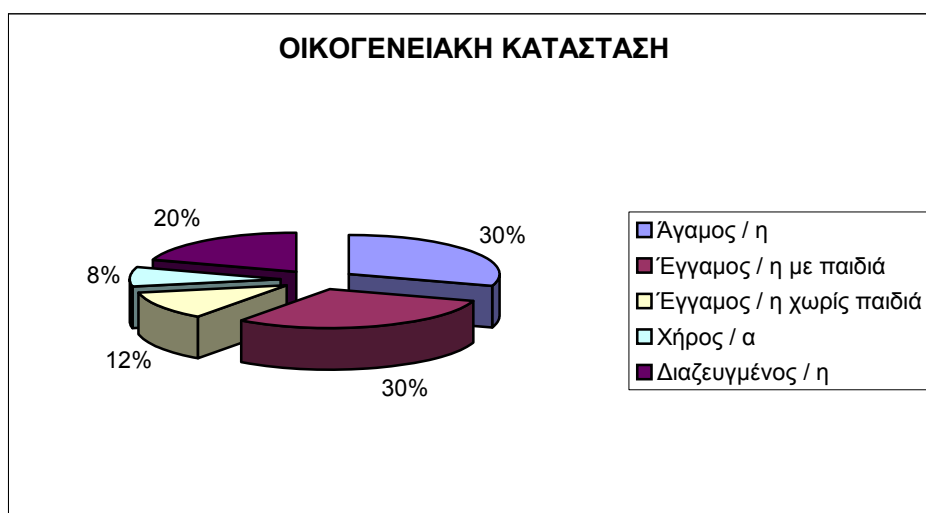

ΣΧΗΜΑ 2

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Στοιχειώδεις (Δημοτικό)	14%
Μέσο (Γυμνάσιο-Λύκειο)	48%
Ανώτερο (Ι.Ε.Κ.)	14%
Ανώτατο (Α.Ε.Ι. - Τ.Ε.Ι.)	24%
Μεταπτυχιακό	0%
Διδακτορικό	0%

3. ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΩΝ

Στην ερώτηση για την οικογενειακή κατάσταση των επιχειρηματιών, το 30% απάντησε ότι είναι άγαμος / η, ένα άλλο 30% απάντησε ότι είναι έγγαμος / η με παιδιά, το 20% ότι είναι διαζευγμένος / η, το 12% ότι είναι έγγαμος / η χωρίς παιδιά και το 8% ότι είναι χήρος / α. (Σχήμα 3)

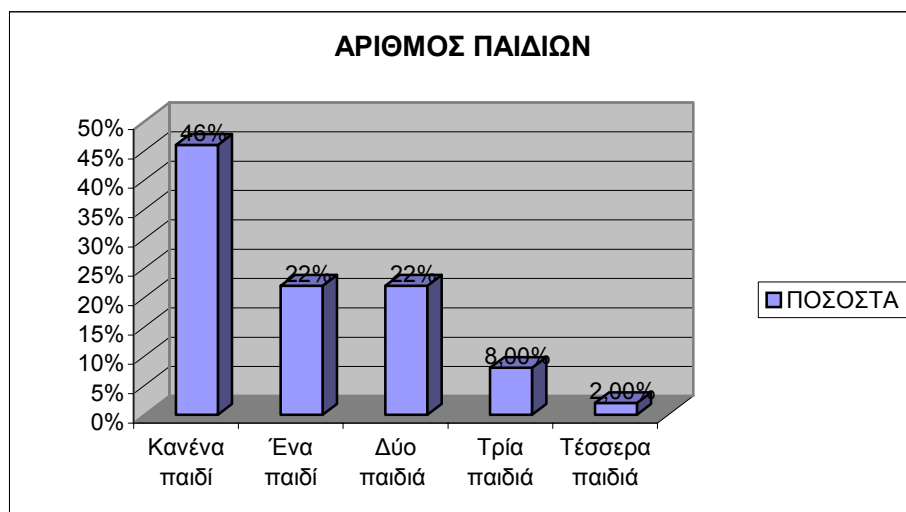

ΣΧΗΜΑ 3

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Άγαμος / η	30%
Έγγαμος / η με παιδιά	30%
Έγγαμος / η χωρίς παιδιά	12%
Χήρος / α	8,00%
Διαζευγμένος / η	20%

4. ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ

Από τις απαντήσεις βρέθηκε ότι το 46% των επιχειρηματιών δεν έχει παιδιά, το 22% ότι έχει ένα παιδί, ένα άλλο 22% ότι έχει δυο παιδιά, το 8% ότι έχει τρία παιδιά και τέλος ένα 2% ότι έχει τέσσερα παιδιά. (Σχήμα 4)

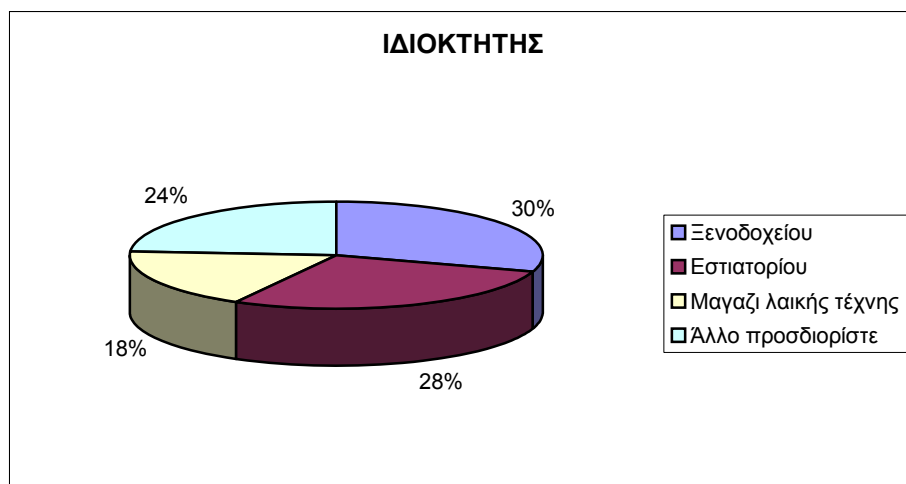

ΣΧΗΜΑ 4

ΑΡΙΘΜΟΣ ΠΑΙΔΙΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Κανένα παιδί	46%
Ένα παιδί	22%
Δύο παιδιά	22%
Τρία παιδιά	8,00%
Τέσσερα παιδιά	2,00%

5. Είστε ιδιοκτήτης

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι το 30% είναι ιδιοκτήτης ξενοδοχείου, το 28% εστιατορίου, το 24% άλλο προσδιορίστε και το 18% είναι ιδιοκτήτης λαϊκής τέχνης.(Σχήμα 5)

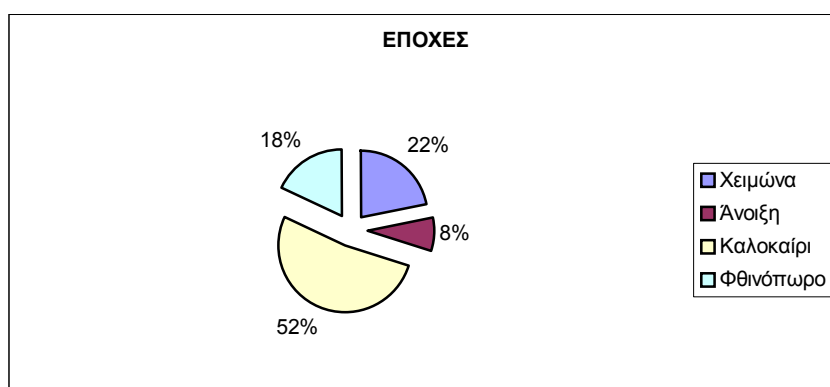
ΣΧΗΜΑ 5

ΕΙΣΤΕ ΙΔΙΟΚΤΗΤΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ξενοδοχείου	30%
Εστιατορίου	28%
Μαγαζί λαϊκής τέχνης	18%
Άλλο προσδιορίστε	24%

5.3.2. Ειδικές Ερωτήσεις Επιχειρηματιών

6. Ποια εποχή του χρόνου η πόλη της Καλαμπάκας έχει τους περισσότερους επισκέπτες

Στην ερώτηση αυτή το 52% απάντησε το Καλοκαίρι, το 22% Χειμώνα, το 18% Φθινόπωρο και τέλος ένα 8% απάντησε την Άνοιξη. (Σχήμα 6)

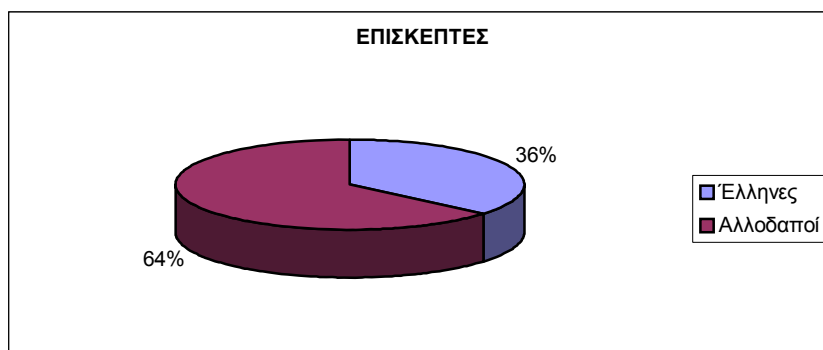

ΣΧΗΜΑ 6

ΕΠΟΧΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Χειμώνα	22%
Άνοιξη	8,00%
Καλοκαίρι	52%
Φθινόπωρο	18%

7. Οι περισσότεροι επισκέπτες στην Καλαμπάκα είναι

Από τις απαντήσεις βρέθηκε ότι το 64% είναι αλλοδαποί και το υπόλοιπο 36% είναι Έλληνες. (Σχήμα 7)

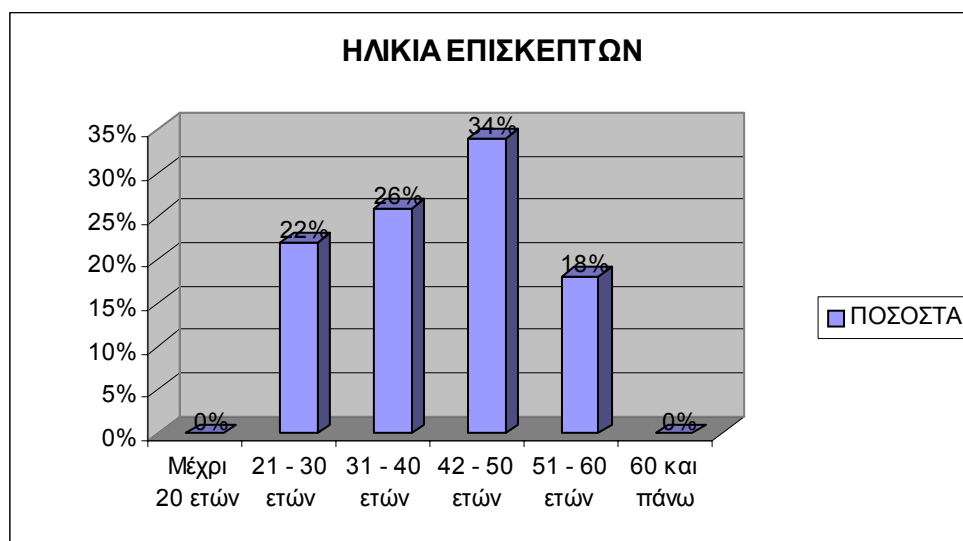

ΣΧΗΜΑ 7

ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Έλληνες	36%
Αλλοδαποί	64%

8. Τι ηλικίας είναι οι περισσότεροι επισκέπτες

Σχετικά με την ερώτηση αυτή το 34% είναι 42 – 50 ετών, το 26% είναι 31 – 40 ετών, το 22% είναι 21 – 30 ετών και τέλος το 18% είναι 51 – 60 ετών.
(Σχήμα 8)

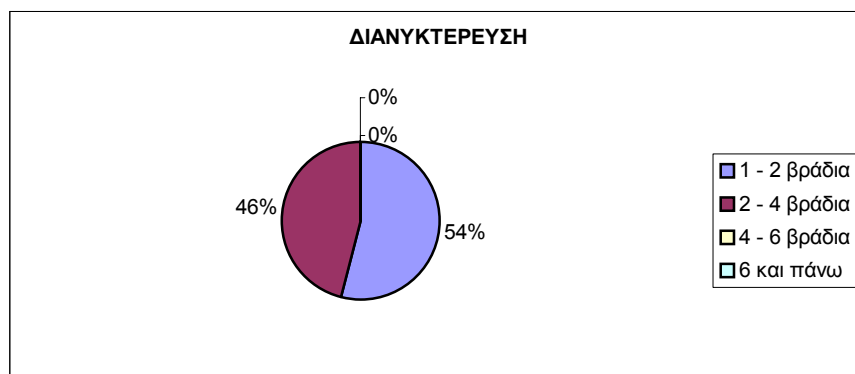

ΣΧΗΜΑ 8

ΗΛΙΚΙΑ ΕΠΙΣΚΕΠΤΩΝ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Μέχρι 20 ετών	0%
21 - 30 ετών	22%
31 - 40 ετών	26%
42 - 50 ετών	34%
51 - 60 ετών	18%
60 και πάνω	0%

9. Πόσα βράδια περίπου διανυκτερεύουν οι περισσότεροι επισκέπτες

Από τις απαντήσεις των ερωτώμενων προκύπτει ότι, 54% διανυκτερεύει 1-2 βράδια και το υπόλοιπο 46% διανυκτερεύει 2-4 βράδια. (Σχήμα 9)

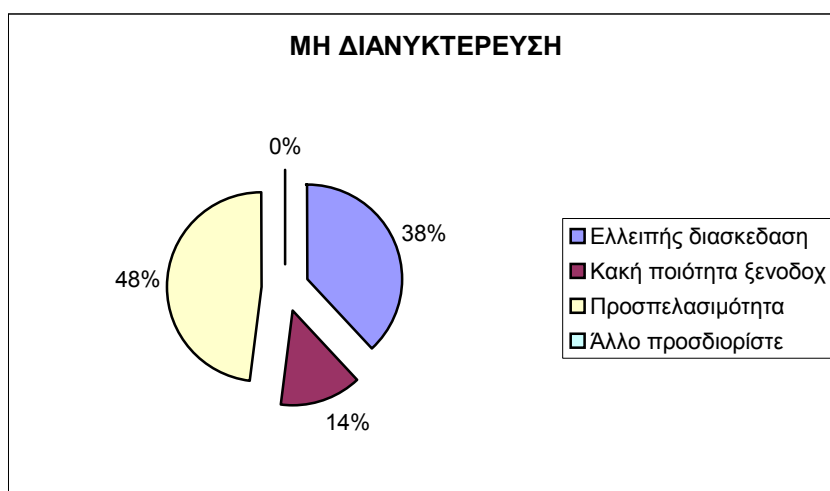
ΣΧΗΜΑ 9

ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΑ
1 - 2 βράδια	54%
2 - 4 βράδια	46%
4 - 6 βράδια	0%
6 και πάνω	0%

10. Από κάποιες έρευνες έχει προκύψει ότι στην πόλη της Καλαμπάκας οι περισσότεροι επισκέπτες δεν διανυκτερεύουν. Ποιος πιστεύετε ότι είναι ο λόγος που συμβαίνει αυτό

Οι απαντήσεις που προέκυψαν είναι 48% προσπελασιμότητα, το 38% ελλιπής διασκέδαση και 14% απάντησε την κακή ποιότητα των ξενοδοχείων.

(Σχήμα 10)

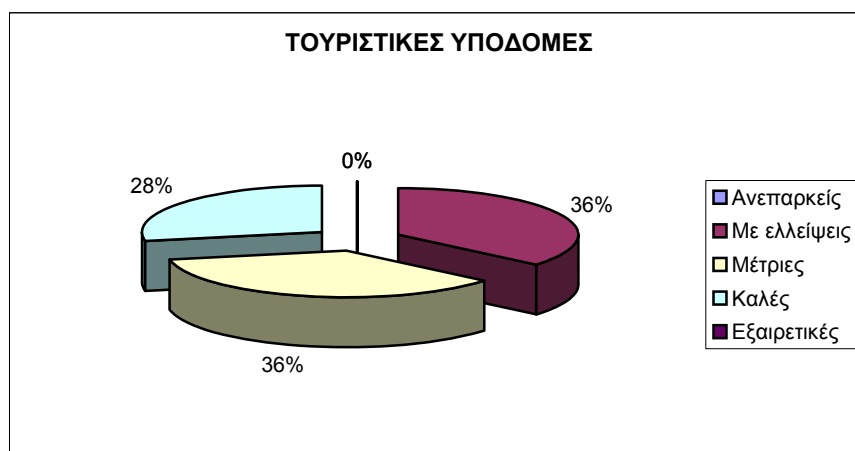

ΣΧΗΜΑ 10

ΜΗ ΔΙΑΝΥΚΤΕΡΕΥΣΗ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ελλιπής διασκέδαση	38%
Κακή ποιότητα ξενοδοχ	14%
Προσπελασιμότητα	48%
Άλλο προσδιορίστε	0%

11. Πως αξιολογείτε γενικά τις τουριστικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες στην πόλη

Όσον αφορά αυτή την ερώτηση τα αποτελέσματα είναι τα εξής το 36% απάντησε με ελλείψεις, ένα άλλο 36% μέτριες και το 28% καλές. (Σχήμα 11)

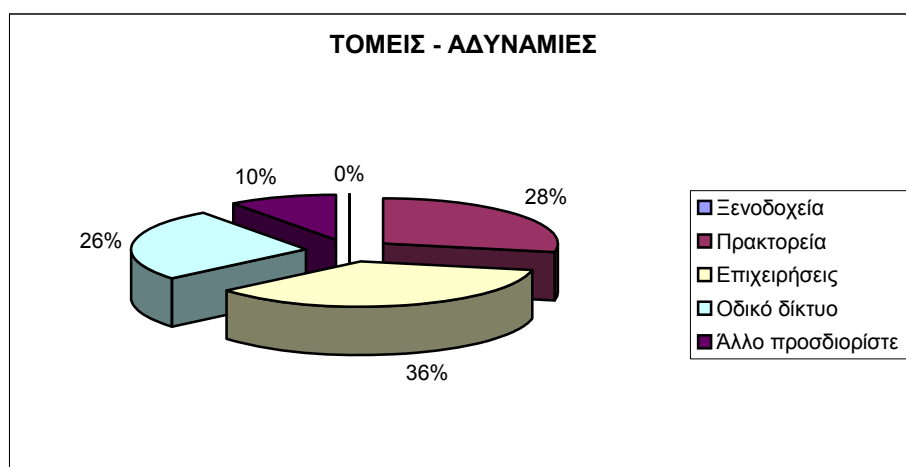

ΣΧΗΜΑ 11

ΤΟΥΡΙΣΤΙΚΕΣ ΥΠΟΔΟΜΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ανεπαρκείς	0%
Με ελλείψεις	36%
Μέτριες	36%
Καλές	28%
Εξαιρετικές	0%

12. Σε ποιον / ποιους από τους παρακάτω τομείς εντοπίζετε τις σημαντικότερες αδυναμίες

Σχετικά με αυτή την ερώτηση το 36% απάντησε τις επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής, το 28% τα πρακτορεία, το 26% το οδικό δίκτυο και το 10% άλλο προσδιόριστε. (Σχήμα 12)

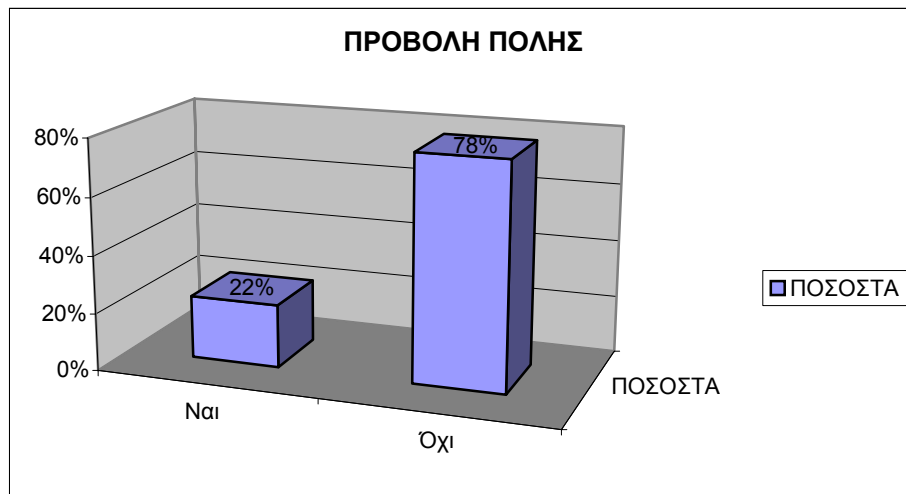

ΣΧΗΜΑ 12

ΤΟΜΕΙΣ - ΑΔΥΝΑΜΙΕΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ξενοδοχεία	0%
Πρακτορεία	28%
Επιχειρήσεις	36%
Οδικό δίκτυο	26%
Άλλο προσδιόριστε	10%

13. Πιστεύετε ότι η τουριστική προβολή της πόλης είναι επαρκής από τους αρμόδιους φορείς

Στην ερώτηση αυτή το 78% απάντησε όχι και το 22% ναι. (Σχήμα 13)

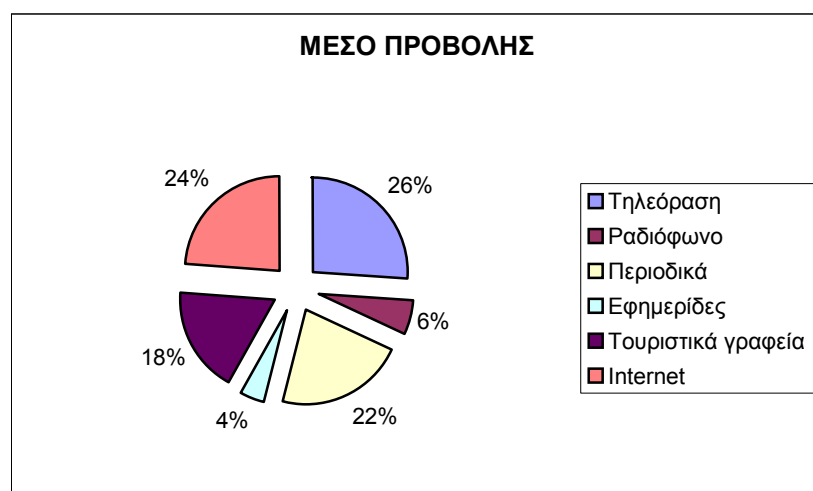

ΣΧΗΜΑ 13

ΠΡΟΒΟΛΗ ΠΟΛΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Ναι	22%
Όχι	78%

14. Ποιος κατά τη γνώμη σας είναι το καλύτερο μέσο για την προβολή της πόλης

Στην τελευταία ερώτηση οι ερωτώμενοι απάντησαν ότι το 26% θεωρεί κατάλληλο μέσο την τηλεόραση, το 24% το internet, 22% τα περιοδικά, το 18% τα τουριστικά γραφεία, το 6% το ραδιόφωνο και τέλος ένα 4% τις εφημερίδες. (Σχήμα 14)

ΣΧΗΜΑ 14

ΜΕΣΟ ΠΡΟΒΟΛΗΣ	ΠΟΣΟΣΤΑ
Τηλεόραση	26%
Ραδιόφωνο	6,00%
Περιοδικά	22%
Εφημερίδες	4,00%
Τουριστικά γραφεία	18%
Internet	24%

5.3.1. ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την ηλικία των ερωτώμενων

α) Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας με ποίο μεταφορικό μέσο έχουν έρθει στην Καλαμπάκα. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0009$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση της ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

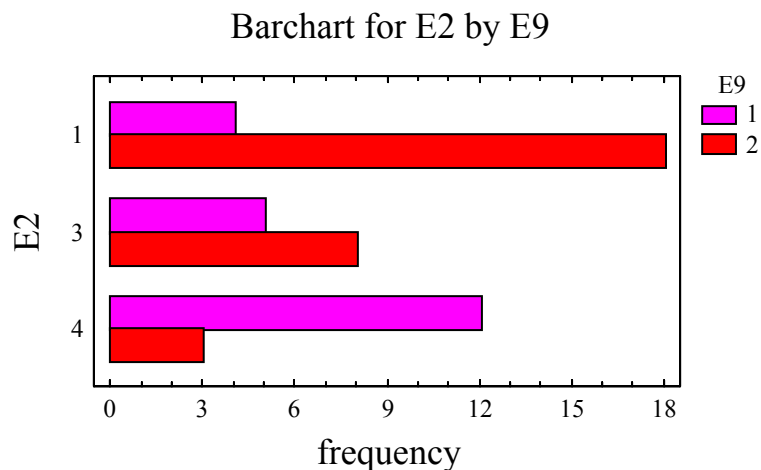
Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επισκέπτες να απαντήσουν με ποίο μεταφορικό μέσο έχουν έρθει στην Καλαμπάκα. Στο σχήμα 1 παρατηρείται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και του μεταφορικού μέσου. Συγκεκριμένα, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των επισκεπτών των οποίων η ηλικία κυμαίνεται μεταξύ 18 – 35 ετών με το ιδιωτικό μέσο μεταφοράς σε ποσοστό 36%.

Πίνακας 1

ΗΛΙΚΙΑ – ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ	Μέσα μαζική μεταφοράς	Ιδιωτικό μέσο	Σύνολο γραμμών
18 – 35	8%	36%	44%
36 – 45	10%	16%	26%
46 και πάνω	24%	6%	30%
Σύνολο στηλών	42%	58%	100%

Chi- Square= 14,08 , $p\text{-value} = 0,0009$, $\alpha = 0,05$, $Df = 2$

Σχήμα 1

β) Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση της ηλικίας με τον λόγο επίσκεψης στην Καλαμπάκα. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0001$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

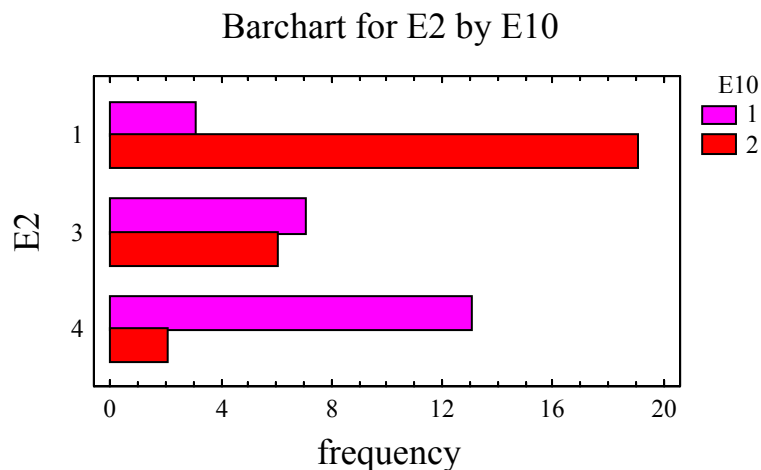
Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επισκέπτες να απαντήσουν ποίος είναι ο λόγος επίσκεψής τους στην Καλαμπάκα. Στο σχήμα 2 παρατηρείται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και λόγου επίσκεψης στην Καλαμπάκα. Συγκεκριμένα, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των επισκεπτών των οποίων η ηλικία είναι μεταξύ 18 – 35 ετών με τους υπόλοιπους λόγους επίσκεψης (οι βράχοι, αναρρίχηση, κυνήγι, ανεμοπτερισμό) σε ποσοστό 38%.

Πίνακας 2

ΗΛΙΚΙΑ – ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	Τα μοναστήρια	Υπόλοιποι λόγοι	Σύνολο γραμμών
18 – 35	6%	38%	44%
36 – 45	14%	12%	26%
46 και πάνω	26%	4%	30%
Σύνολο στηλών	46%	54%	100%

Chi- Square = 19,59 , $p\text{-value} = 0,0001$, $\alpha = 0,05$, Df = 2

Σχήμα 2

γ) Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας των επισκεπτών με το αν έχουν επισκεφτεί το ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0028$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

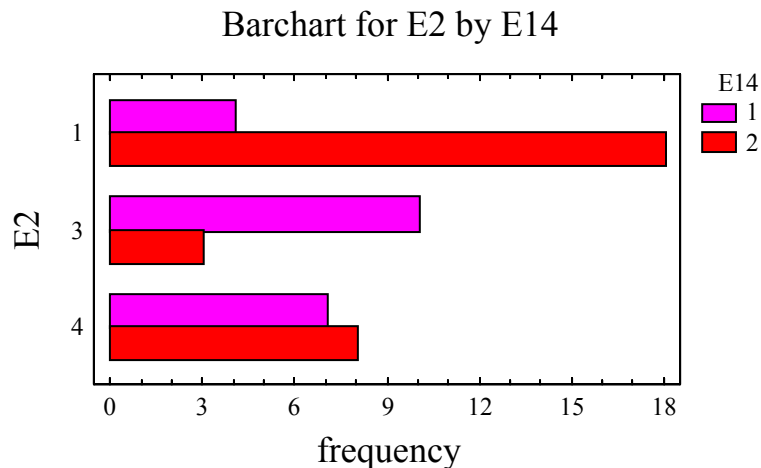
Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επισκέπτες να απαντήσουν αν έχουν επισκεφτεί το ναό. Στο σχήμα 3 παρατηρείται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας και την επίσκεψη στον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Συγκεκριμένα υπάρχει συσχέτιση των επισκεπτών των οποίων η ηλικία κυμαίνεται από 18 –35 ετών με το ότι δεν έχουν επισκεφτεί τον ναό σε ποσοστό 36%.

Πίνακας 3

ΗΛΙΚΙΑ – ΝΑΟΣ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Σύνολο γραμμών
18 – 35	8%	36%	44%
36 – 45	20%	6%	26%
46 και πάνω	14%	16%	30%
Σύνολο στηλών	42%	58%	100%

Chi – Square=11,77 , $p\text{-value}=0,0028$, $\alpha= 0,05$, Df= 2

Σχήμα 3

δ) Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας με το αν γνωρίζουν τότε κτίστηκε ο ναός της Κοιμήσεως της Θεοτόκου. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0076$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

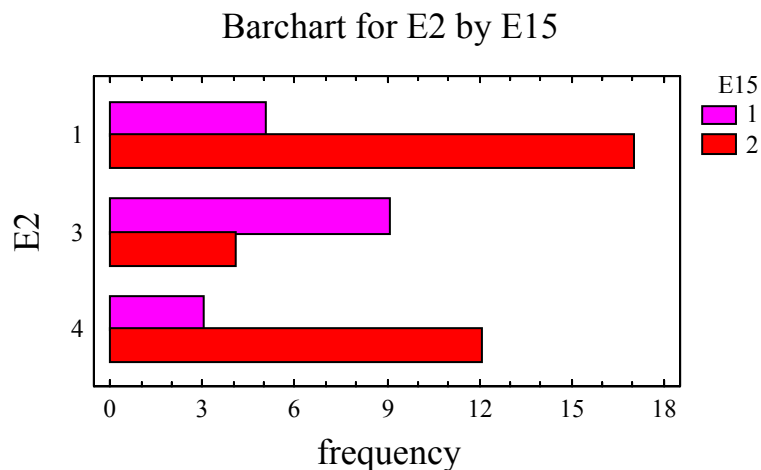
Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επισκέπτες να απαντήσουν αν γνωρίζουν τότε κτιστηκε ο ναός. Στο σχήμα 4 παρατηρείται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της ηλικίας με το αν γνωρίζουν τότε κτίστηκε ο ναός. Συγκεκριμένα, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των επισκεπτών των οποίων η ηλικία είναι από 18 – 35 ετών με το ότι δεν γνωρίζουν τότε κτίστηκε ο ναός σε ποσοστό 34%.

Πίνακας 4

ΗΛΙΚΙΑ – ΠΟΤΕ ΚΤΙΣΤΗΚΕ	ΝΑΙ	ΟΧΙ	Σύνολο γραμμών
18 – 35	10%	34%	44%
36 – 45	18%	8%	26%
46 και πάνω	6%	24%	30%
Σύνολο στηλών	34%	66%	100%

Chi- Square= 9,75 , $p\text{-value} = 0,0076$, $\alpha = 0,05$, Df = 2

Σχήμα 4

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων

α) Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου με τον λόγο επίσκεψης στην Καλαμπάκα. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0002$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

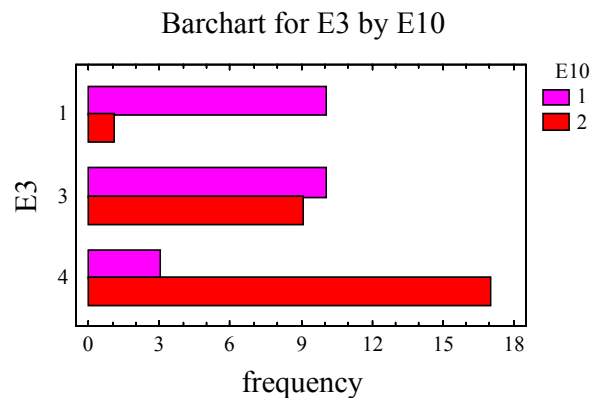
Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επισκέπτες να απαντήσουν ποίος είναι ο λόγος επίσκεψης στην Καλαμπάκα. Στο σχήμα 5 παρατηρείται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου και τον λόγο επίσκεψης στην Καλαμπάκα. Συγκεκριμένα υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των επισκεπτών οι οποίοι ανήκουν στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με τους υπόλοιπους λόγους σε ποσοστό 34%.

Πίνακας 5

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ-ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΣΚΕΨΗΣ	Τα μοναστήρια των Μετεώρων	Υπόλοιποι λόγοι	Σύνολο γραμμών
Πρωτοβάθμια εκπαίδευση	20%	2%	22%
Δευτεροβάθμια εκπαίδευση	20%	18%	38%
Τριτοβάθμια εκπαίδευση	6%	34%	40%
Σύνολο στηλών	46%	54%	100%

Chi –Square=17,01 , $p\text{-value} = 0,0002$, $\alpha = 0,05$ (ε.σ.95%), Df = 2

Σχήμα 5

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με την οικογενειακή κατάσταση των ερωτώμενων

α) Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ της οικογενειακής κατάστασης με ποίο μεταφορικό μέσο έχουν έρθει στην Καλαμπάκα. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0212$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

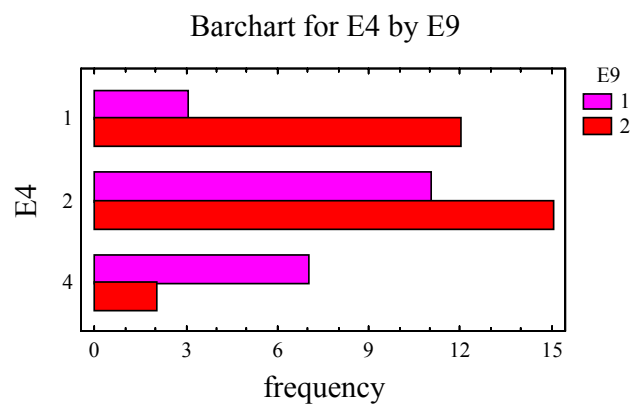
Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επισκέπτες να απαντήσουν με ποίο μεταφορικό μέσο έχουν έρθει στην Καλαμπάκα. Στο σχήμα 6 παρατηρείται ότι υπάρχει συσχέτιση της οικογενειακής κατάστασης με το μεταφορικό μέσο. Συγκεκριμένα, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των επισκεπτών οι οποίοι είναι έγγαμοι με ή χωρίς παιδιά με το ιδιωτικό μέσο σε ποσοστό 30%.

Πίνακας 6

ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΑΚΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ – ΜΕΤΑΦΟΡΙΚΟ ΜΕΣΟ	Μέσα Μαζικής Μεταφοράς (Λεωφορείο, Τραίνο)	Ιδιωτικό μέσο (Αυτοκίνητο, Μηχανή)	Σύνολο γραμμών
Άγαμος / η	6%	24%	30%
Έγγαμος / η με και χωρίς παιδιά	22%	30%	52%
Διαζευγμένος / η και Χήρος /α	14%	4%	18%
Σύνολο στηλών	42%	58%	100%

Chi- Square= 7,72 , $p\text{-value} = 0,0212$, $\alpha = 0,05$ (ε.σ. 95%), Df = 2

Σχήμα 6

5.3.2. ΕΠΙΧΕΙΡΗΜΑΤΙΕΣ

Έλεγχοι ανεξαρτησίας σε σχέση με το μορφωτικό επίπεδο των ερωτώμενων

Από τις επιλογές των ερωτηθέντων φαίνεται ότι υπάρχει συσχέτιση μεταξύ του μορφωτικού επιπέδου με το αν γνωρίζουν αν οι επισκέπτες είναι Έλληνες οι Αλλοδαποί. Συγκεκριμένα, επειδή το $p\text{-value} < \alpha$ ($p\text{-value} = 0,0126$ και $\alpha = 0,05$) απορρίπτεται η υπόθεση ανεξαρτησίας σε επίπεδο σημαντικότητας 5%.

Στην ερώτηση αυτή ζητείται από τους επιχειρηματίες της Καλαμπάκας να απαντήσουν αν γνωρίζουν αν είναι Έλληνες ή αλλοδαποί οι περισσότεροι επισκέπτες. Στο σχήμα 1 παρατηρείται ότι υπάρχει μεταξύ αυτών των δυο. Συγκεκριμένα, υπάρχει συσχέτιση μεταξύ των επιχειρηματιών των οποίων το μορφωτικό επίπεδο ανήκει στην τριτοβάθμια εκπαίδευση με το ότι γνωρίζουν ότι οι επισκέπτες είναι αλλοδαποί.

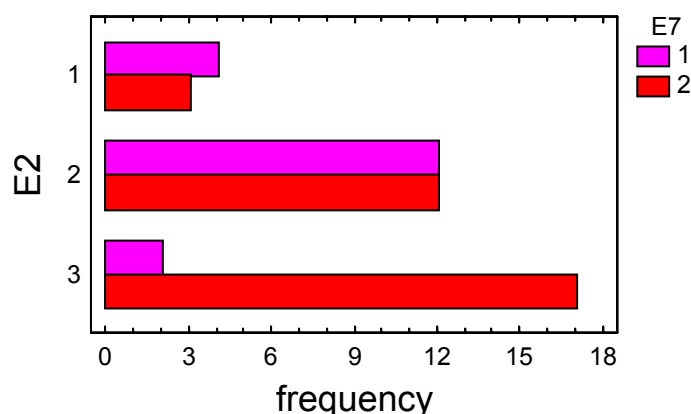
Πίνακας 1

ΜΟΡΦΩΤΙΚΟ ΕΠΙΠΕΔΟ – ΕΠΙΣΚΕΠΤΕΣ	Έλληνες	Αλλοδαποί	Σύνολο γραμμών
Πρωτιβάθμια	8%	6%	14%
Δευτεροβάθμια	24%	24%	48%
Τριτοβάθμια	4%	34%	38%
Σύνολο στηλών	36%	64%	100%

Chi- Square= 8,75 , $p\text{-value} = 0,0126$, $\alpha = 0,05$, Df= 2

Σχήμα 1

Barchart for E2 by E7

ΣΥΜΠΕΡΑΣΜΑΤΑ

Συμπεράσματα Θεωρητικού Μέρους

Στο θεωρητικό τμήμα της εργασίας εντοπίστηκαν, καταγράφηκαν και αναλύθηκαν όλες οι συνιστώσες οι οποίες συνθέτουν και διαμορφώνουν την Βιώσιμη Ανάπτυξη της πόλης της Καλαμπάκας. Οι συνιστώσες αυτές έχουν κοινωνικά, περιβαλλοντικά, πολιτιστικά και οικονομικά στοιχεία.

Με βάση λοιπόν τα στοιχεία που παραθέτονται, τα οποία συντελούν στη διαμόρφωση της Βιώσιμης Ανάπτυξης της πόλης, προκύπτουν και κάποια σημαντικά συμπεράσματα που την αφορούν. Τα συμπεράσματα αυτά καταγράφονται παρακάτω και βοηθούν στην περαιτέρω κατανόηση και αντίληψη της κατάστασης και των συνθηκών, που επικρατούν στην πόλη.

Από τον γεωγραφικό προσδιορισμό της πόλης της Καλαμπάκας, αντιλαμβανόμαστε τη σπουδαιότητα της θέσης που κατέχει στον χάρτη καθώς αποτελεί πέρασμα που οδηγεί από την Ήπειρο και τη Μακεδονία στην πεδιάδα της Δυτικής Θεσσαλίας και αντίστροφα.

Όσον αφορά στην ιστορία της πόλης γίνεται αντιληπτό πως έχει υποφέρει πολύ από τους διάφορους πολέμους και τις επιδρομές των διαφόρων λαών. Ιδιαίτερα όταν τα Γερμανικά στρατεύματα εισέβαλαν στην πόλη και οι οποίοι έκαψαν την πόλη ολοσχερώς γι' αυτό και στο σύνολό της δεν έχει να επιδείξει ιδιαίτερα τοπικά χαρακτηριστικά.

Σε σχέση με τα πολιτιστικά στοιχεία, βλέπουμε ότι οι κάτοικοι προσπαθούν με διάφορες εκδηλώσεις, πολιτιστικού χαρακτήρα καθώς και μέσα από διάφορα πανηγύρια κυρίως θρησκευτικού χαρακτήρα να κρατήσουν ζωντανά τα ήθη και τα έθιμα της πόλης. Επίσης υπάρχει πολιτιστική αξιοποίηση των μοναστηριών των Μετεώρων καθώς αποτελούν το βασικό πόλο έλξης τουριστών στην περιοχή.

Όσον αφορά τα περιβαλλοντικά στοιχεία, η Πολιτεία έχει αναγνωρίσει τον πλούτο της περιοχής και έχει θεσμοθετήσει πολλών βαθμών, περιεχομένου, μορφών και έκτασης προστασίας.

Σχετικά με τις χρήσεις γης στην Καλαμπάκα είναι φανερό ότι ο τμηματικός σχεδιασμός δεν μπορεί πλέον να αντεπεξέλθει στις αναπτυξιακές τάσεις της πόλης. Οι χρήσεις εκτός κατοικίας για την Καλαμπάκα είναι μόνο αυτές που αφορούν τον δευτερογενή τομέα.

Και τέλος με τα οικονομικά δεδομένα της πόλης, τα συμπεράσματα τα οποία προκύπτουν είναι πολλά. Αρχικά με βάση τα στοιχεία του 1991 έχουμε τον μη οικονομικά ενεργό πληθυσμό της πόλης να κατέχει το μεγαλύτερο ποσοστό από τον οικονομικά ενεργό πληθυσμό. Ιδιαίτερα στους μη οικονομικά ενεργούς κατοίκους οι γυναίκες κατέχουν το διπλάσιο ποσοστό από τους άνδρες. Με βάση αυτό διαπιστώνουμε ότι οι γυναίκες της πόλης δεν συνηθίζεται να απασχολούνται σε κάποια εργασία εκτός σπιτιού, αλλά να ασχολούνται με τις οικιακές εργασίες. Το στοιχείο αυτό αποτελεί στοιχείο αγροτικής περιοχής και όχι ημιαστικής. Από τους οικονομικά ενεργούς οι άνδρες έχουν μεγαλύτερο ποσοστό από τις γυναίκες.

Έπειτα από τα στοιχεία του 2001 διαπιστώνουμε ότι και πάλι ο μη οικονομικά ενεργός είναι αυξημένος σε σχέση με τον οικονομικά ενεργό. Το ποσοστό του ενεργού πληθυσμού των ανδρών παραμένει σταθερό σε αντίθεση με των γυναικών το οποίο παρουσιάζει μια αύξηση της τάξης του % σε σχέση με το 1991. Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι ο γυναικείος πληθυσμός της Καλαμπάκας άρχισε να απασχολούνται σε εργασίες εκτός σπιτιού. Επίσης στους μη οικονομικά ενεργούς άνδρες έχουμε αύξηση του ποσοστού και μια σταθερότητα στις γυναίκες από το 1991.

Στον ευρύτερο Δήμο της Καλαμπάκας η απασχόληση στον πρωτογενή τομέα κατέχει το 21,52% , ο δευτερογενής τομέας το 26,63% και ο τριτογενής τομέας το 51,85% του συνόλου των απασχολούμενων.

Όσον αφορά την επιχειρηματική δραστηριότητα στην περιοχή της Καλαμπάκας, το μεγαλύτερο ποσοστό κατέχει ο τριτογενής τομέας.

Συμπεράσματα Στατιστικής Ανάλυσης

Στα πλαίσια της εκπόνησης της παρούσας πτυχιακής εργασίας, διενεργήθηκε έρευνα με ερωτηματολόγια σε επιχειρηματίες και επισκέπτες της πόλης της Καλαμπάκας. Σκοπός της έρευνας αυτής, ήταν να διερευνηθεί ο λόγος για τον οποίο οι επισκέπτες της Καλαμπάκας δεν διανυκτερεύουν στην πόλη.

Η στατιστική επεξεργασία των δεδομένων των ερωτηματολογίων, περιελάμβανε δημιουργία διαγραμμάτων για την κάθε ερώτηση, ώστε να βρεθούν εκείνες οι απαντήσεις με το μεγαλύτερο ποσοστό. Στη συνέχεια ακολούθησαν έλεγχοι υποθέσεων ανεξαρτησίας χ^2 για να φανεί πως συσχετίζονται μεταξύ τους τα δεδομένα των διαφόρων ερωτήσεων και τι αποτελέσματα παίρνουμε από τη συσχέτιση προσωπικών χαρακτηριστικών των ατόμων που απάντησαν, με τις απαντήσεις που έδωσαν ή επέλεξαν σε κάθε ερώτηση. Για την επεξεργασία των δεδομένων και την διεξαγωγή των αποτελεσμάτων, έγινε χρήση του προγράμματος *Excel* και του *Statgraphics plus*.

Σχετικά με τις απαντήσεις που δόθηκαν από τους επιχειρηματίες, και αφορούν τα προσωπικά τους στοιχεία, αναφέρεται ότι το 52% ήταν άνδρες και το 48% γυναίκες, το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων 48%, που απάντησε στο ερωτηματολόγιο έχει μέσο μορφωτικό επίπεδο, η οικογενειακή κατάσταση των περισσότερων είναι άγαμος/ η και έγγαμος/ η με παιδιά σε ποσοστό 30%, σε ποσοστό 46% οι ερωτηθέντες δεν έχουν παιδί και τέλος το 30% είναι ιδιοκτήτης ξενοδοχείου και το 28% εστιατορίου.

Οι απαντήσεις των επισκεπτών, για τα προσωπικά τους στοιχεία έδειξαν ότι από τους ερωτηθέντες το 46% ήταν άνδρες και το 54% γυναίκες, η ηλικία των περισσότερων επισκεπτών κυμαίνεται από 36 – 45 ετών σε ποσοστό 26%, το μεγαλύτερο ποσοστό ατόμων 38%, που απάντησε στο ερωτηματολόγιο έχει μέσο μορφωτικό επίπεδο, η οικογενειακή κατάσταση των ερωτηθέντων είναι άγαμός/ η σε ποσοστό 30%, σε ποσοστό 50% οι περισσότεροι επισκέπτες δεν έχουν παιδιά, η επαγγελματική τους κατάσταση σε ποσοστό 32% των ερωτηθέντων είναι ιδιωτικός υπάλληλος, το μηνιαίο εισόδημα των περισσότερων κυμαίνεται από 0 - 900€ σε ποσοστό 40% το οποίο σημαίνει ότι δεν είναι ανάγκη να είναι κανείς αρκετά εύπορος για να επισκεφτεί την πόλη της Καλαμπάκας και τέλος οι περισσότεροι επισκέπτες έρχονται από τον Νομό Αττικής σε ποσοστό 28%.

Όσον αφορά τις υπόλοιπες απαντήσεις που έδωσαν οι επιχειρηματίες της πόλης τα συμπεράσματα είναι τα εξής:

- ♦ Αρχικά στην ερώτηση ποία εποχή του χρόνου έχει η πόλη τους περισσότερους επισκέπτες η απάντηση ήταν καλοκαίρι σε ποσοστό 52%, διαπιστώνουμε δηλαδή μια αδυναμία της πόλης να προσελκύσει τουρίστες όλες τις εποχές του χρόνου και γι' αυτό οι επιχειρηματίες και οι φορείς της πόλης θα πρέπει να κινηθούν σε αυτή την κατεύθυνση.
- ♦ Έπειτα μας απάντησαν πως οι περισσότεροι επισκέπτες είναι αλλοδαποί σε ποσοστό 64%. Γι' αυτό θα πρέπει να βρύνε τρόπο να έρθουν στην πόλη και Έλληνες τουρίστες.
- ♦ Η ηλικία των περισσότερων τουριστών είναι μεταξύ 42 – 50 ετών, και οι περισσότεροι διανυκτερεύουν στην πόλη 1-2 βράδια σε ποσοστό 54%.
- ♦ Ο λόγος για τον οποίο οι επισκέπτες δεν διανυκτερεύουν στην πόλη είναι για τους επιχειρηματίες η προσπελασιμότητά της σε ποσοστό 48% και μετά η ελλιπή διασκέδαση σε ποσοστό 38%.
- ♦ Στην ερώτηση πως κρίνουν τις τουριστικές υποδομές και τις υπηρεσίες της πόλης απάντησαν με ελλείψεις και μέτριες σε ποσοστό 36%. Οι ίδιοι οι επιχειρηματίες κρίνουν τις υπηρεσίες τους και τις υποδομές τους με ελλείψεις και μέτριες αλλά δεν είναι αυτός ο λόγος γι' αυτούς που οι επισκέπτες δεν διανυκτερεύουν στην πόλη αλλά η προσπελασιμότητά της.
- ♦ Ο σημαντικότερος τομέας με τις περισσότερες αδυναμίες για τους επιχειρηματίες είναι οι επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής σε ποσοστό 36%.
- ♦ Το 78% των επιχειρηματιών της πόλης δεν πιστεύουν ότι υπάρχει επαρκής προβολή της πόλης από τους αρμόδιους φορείς

και τέλος το καλύτερο μέσο προβολής για την πόλη πιστεύουν ότι είναι η τηλεόραση σε ποσοστό 26% και ακολουθεί το internet σε ποσοστό 24%.

Οι υπόλοιπες απαντήσεις των επισκεπτών είναι οι εξής:

- ♦ Το μεταφορικό μέσο το οποίο χρησιμοποίησαν οι πλειοψηφία των επισκεπτών είναι το αυτοκίνητο σε ποσοστό 46%, αλλά στην πόλη μπορεί να φτάσει κανείς και με άλλα είδη μεταφορικών μέσων.
- ♦ Ο λόγος επίσκεψης των περισσότερων ήταν να για να επισκεφτούν τα Μοναστήρια των Μετεώρων σε ποσοστό 48%.
- ♦ Οι περισσότεροι επισκέπτες έχουν επισκεφτεί την πόλη της Καλαμπάκας μόνο μια φορά σε ποσοστό 62%.
- ♦ Στην ερώτησης αν θα ξαναέρθουν στην πόλη το 84% των ερωτηθέντων απάντησε ναι, ενώ ο κυριότερος λόγος που το 16% δεν θέλει να ξαναέρθει είναι γιατί δεν του άρεσε σε ποσοστό 10%.
- ♦ Το 58% των επισκεπτών δεν έχει επισκεφτεί τον ναό της Κοιμήσεως της Θεοτόκου, και το 64% των επισκεπτών δεν γνωρίζει πότε κτίστηκε. Διαπιστώνουμε δηλαδή ότι από το 42% που έχουν επισκεφτεί τον ναό ελάχιστοι γνωρίζουν πότε κτίστηκε.
- ♦ Στην ερώτησης αν έχουν επισκεφτεί τα μοναστήρια των Μετεώρων το 82% απάντησε ναι, το οποίο επιβεβαιώνεται και από τον λόγο επίσκεψης των περισσότερων επισκεπτών. Η Μονή του Μεγάλου Μετεώρου την έχουν επισκεφτεί οι περισσότεροι τουρίστες σε ποσοστό 22%.
- ♦ Σε ποσοστό 82% οι επισκέπτες έχουν διανυκτερεύσει στην Καλαμπάκα, το υπόλοιπο όμως 18% που δεν διανυκτέρευσε οι λόγοι ήταν τα ακριβά ξενοδοχεία, η έλλειψη νυχτερινής διασκέδασης και ότι ήρθαν στην πόλη ημερήσια εκδρομή σε ποσοστό 6% το κάθε ένα. Διαπιστώνουμε μια διαφοροποίηση μεταξύ των επιχειρηματιών και των επισκεπτών στο γιατί δεν διαμένουν οι τουρίστες στην πόλη.
- ♦ Όσον αφορά τις τουριστικές υποδομές και τις προσφερόμενες υπηρεσίες της πόλης, οι επισκέπτες τις κρίνουν ως μέτριες με ποσοστό 40% και ως καλές με ποσοστό 30% όπως και οι επιχειρηματίες τις πόλης. Διαπιστώνουμε ότι οι επιχειρηματίες θα πρέπει να πάρουν κονδύλια είτε από το Κράτος είτε από την Ε.Ε. για να βελτιώσουν τις επιχειρήσεις τους.
- ♦ Ο τομέας, ο οποίος εντοπίζεται από τους επισκέπτες με τις σημαντικότερες αδυναμίες είναι οι επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής με ποσοστό 34% και ακολουθεί το οδικό δίκτυο της

περιοχής με ποσοστό 32%. Τον ίδιο τομέα (επιχειρήσεις εστίασης και αναψυχής) αναδεικνύουν και οι επιχειρηματίες της πόλης.

♦ Στην τελευταία ερώτηση του ερωτηματολογίου, οι επισκέπτες καλούνται να απαντήσουν από ποίον ενημερώθηκαν για την Καλαμπάκα, τα τουριστικά γραφεία καταλαμβάνουν το 30% του συνόλου και ακολουθεί το internet με ποσοστό 26% το οποίο οι επιχειρηματίες το θεωρούν ως το δεύτερο καλύτερο μέσο προβολής για την πόλη τους.

